

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ KÜLTÜR VE
MİRAS ÖĞRENME ALANINDA YAPILAN SANAL MÜZE
ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER
DERSİ TUTUMUNA ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

SINIF EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

DENİZ BELEK

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Azize YASA

BOLU, OCAK 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

Deniz BELEK tarafından hazırlanan “**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ KÜLTÜR VE MİRAS ÖĞRENME ALANINDA YAPILAN SANAL MÜZE ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUMUNA ETKİSİNİN İNCELENMESİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 2/01/2025

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Azize YASA
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Prof. Dr. Kaya YILDIZ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Prof. Dr. Mustafa BEKTAŞ
Sakarya Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu ve Şablonuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir
- aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

Bu çalışma için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 2024/161 sayısı ile etik izin alınmıştır.

.....

DENİZ BELEK

ÖZET

İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ KÜLTÜR VE MİRAS ÖĞRENME ALANINDA YAPILAN SANAL MÜZE ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUMUNA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DENİZ BELEK

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

(TEZ DANIŞMANI:DR.ÖĞR. ÜYESİ AZİZE YASA)

BOLU, OCAK - 2025

XI + 87 sayfa

Bu araştırmada İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumuna etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Bolu ili Mudurnu ilçesinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir devlet ilkokulunun 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma Nicel araştırma yöntemiyle yapılmış, nicel araştırma desenlerinden tek grup ön test son test deneysel modele göre planlanmıştır. Araştırmada 4. Sınıfa giden 100 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırma 6 hafta süren 8 ders saatinde tamamlanmıştır. Araştırmada Kültür ve Miras öğrenme alanında yer alan “Millî Kültür” ve “Çocuk Oyunları” ünitelerinin kazanımlarına ilişkin sanal müze etkinlikleri yapılmış ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarına etkisine bakılmıştır. Elde edilen veriler istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın veri analizlerinde, betimsel istatistik testleri kullanılmıştır. İlkokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarını artırdığı ve tutumlarını olumlu bağlamda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Müze, Sanal Müze, Sanal Tur, Kültürel Miras, Eğitim, Tutum

ABSTRACT

**ANALYZING THE EFFECT OF VIRTUAL MUSEUM ACTIVITIES
ORGANIZED IN THE FIELD OF CULTURE AND HERITAGE
LEARNING IN 4TH GRADE SOCIAL STUDIES COURSE IN PRIMARY
SCHOOL ON STUDENTS ATTITUDES TO SOCIAL STUDIES COURSE**

MSC THESIS

DENİZ BELEK

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF EDUCATIONAL SCIENCES

(SUPERVISOR:ASSIST. PROF. AZİZE YASA)

BOLU, JANUARY 2025

XI + 87 pages

In this study, it is aimed to examine the effect of virtual museum activities, implemented as a part of culture and heritage learning in 4th grade social studies course in primary schools, on students' attitudes to social studies course. The study group of the research consists of 4th grade students studying at a public primary school affiliated with the Ministry of National Education in Mudurnu district of Bolu province during the 2023-2024 academic year. The data has been accumulated by applying a pre-test and post-test to a single group and analyzed according to the quantitative research method. The study has been conducted with 100 4th grade students and completed in 8 hours in the span of 6 weeks. In the research, virtual museum activities related to the lesson objectives of “the national culture” and “children's games” units in the field of culture and heritage learning have been carried out and the effect on students' attitudes towards social studies course has been observed. The obtained data has been analyzed with a statistics program. Tools and techniques of descriptive analysis have been used in this research. It has been concluded that virtual museum activities regarding the culture and heritage learning in 4th grade social studies course positively affected students' attitudes towards the social studies course.

KEYWORDS:Museum, Virtual Museum, Virtual Tour, Cultural Heritage, Education, Attitude

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TABLO LİSTESİ	viii
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	ix
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	x
TEŞEKKÜR	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Problem Cümlesi	4
1.3.1 Alt problemler.....	4
1.4 Araştırmanın Önemi	5
1.5 Araştırmanın Varsayımları	6
1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.7 Tanımlar.....	7
1.8 Kuramsal Temel	7
1.8.1 Müze Kavramı	7
1.8.2 Müze Çeşitleri.....	9
1.8.3 Koleksiyonlarına Göre Müzeler	9
1.8.4 Bağlı Olduğu İdari Birime Göre Müzeler.....	10
1.8.5 Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre Müzeler.....	10
1.8.6 Hizmet Ettikleri Kitleye Göre Müzeler	10
1.8.7 Koleksiyonları Sergileme Yöntemine Göre Müzeler	11
1.8.8 İşlevlerine Göre Farklı Müzeler	11
1.8.9 Müzelerin Görevleri	12
1.8.10 Eğitimde Müzelerin Yeri ve Eğitim Müze İlişkisi.....	15
1.8.11 Müze Ziyareti Etkinlik Süreçleri	16
1.8.12 Sanal Müzelere Bakış	18
1.8.13 Sanal Müze Türleri	20
1.8.14 Ülkemizde Sanal Müzelerin Ortaya Çıkışı ve Günümüze Kadar Gelen Süreçte Sanal Müzelerin Gelişimi	20
1.8.15 Sanal Müzelerin Faydaları	21
1.8.16 Sanal Müzelerin Sınırlılıkları.....	23
1.8.17 Sosyal Bilgiler.....	24
1.8.18 Dünyada ve Ülkemizde Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihi Gelişim Süreci	27
1.8.19 Sosyal Bilgiler Öğretimi ile İlgili Yaklaşımlar.....	28
1.8.20 Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Öğrenme Alanı.....	29
1.8.21 Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Kullanımı	31
1.8.22 Sosyal Bilgiler Dersi ve Sanal Müze Etkinlikleri	32
1.9 İlgili Araştırmalar	33
2. MATERYAL ve YÖNTEM.....	41
2.1 Araştırma Modeli.....	41

2.1.1 Çalışma Grubu	41
2.1.2 Veri Toplama Aracı	45
2.1.3 Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	45
2.2 Etkinliklerin Uygulanması	46
2.3 Verilerin Analizi	50
2.4 Araştırmada Kullanılan Kazanımların Tanıtılması	52
3. BULGULAR	53
3.1 Alt Problemlere İlişkin Bulgular	53
3.1.1 Birinci alt probleme ilişkin bulgular	55
3.1.2 İkinci alt probleme ilişkin bulgular	56
3.1.3 Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular	57
3.1.4 Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular	58
3.1.5 Beşinci alt probleme ilişkin bulgular	59
3.1.6 Altıncı alt probleme ilişkin bulgular	60
4. TARTIŞMA	62
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	71
5.1 Sonuçlar	71
5.2 Öneriler	72
5.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler	72
5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	73
KAYNAKLAR	74
EKLER	82

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Öğrencilerin Demografik Bilgileri	42
Tablo 2.2. Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımları	43
Tablo 2.3. Öğrencilerin İnternet Kullanım Süre Dağılımları	44
Tablo 2.4. Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayara Sahip Olup Olmadığını Gösteren Verilerin Dağılımı	45
Tablo 2.5. Araştırma Alt Problemlerine Göre Yapılan Analizler	50
Tablo 2.6. Milli Kültür ve Çocuk Oyunları Ünitesi Kazanım ve Süreleri	52
Tablo 3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin İstatistikî Veriler	53
Tablo 3.2. Öğrencilere ön test ve son test olarak düzenlenen sosyal bilgiler tutum ölçeği aritmetik ortalama ve standart sapmaları.....	55
Tablo 3.3. Öğrencilerin cinsiyetleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t- testi sonuçları	56
Tablo 3.4. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin farklılaşmasına ilişkin Bağımsız örneklem t testi sonuçları	57
Tablo 3.5. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutum puanları ile son test tutum puanları farklılaşmasına ilişkin Paired Samples t test testi sonuçları	58
Tablo 3.6. Öğrencilerin evinde bilgisayara sahip olup olmaması durumu ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanlarının anlamlı farklılaşmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları.....	59
Tablo 3.7. Öğrencilerin internet kullanım süreleri ile ön test-son test tutum puanları arasında farklılığa ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları	60

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 2.1. Sanal Müzelerin İncelenmesi	48
Fotoğraf 2.2. Sanal Müze Etkinlikleri Öğrenci Deneyimleri.....	49
Fotoğraf 2.3. Kültürel Mirasımız Etkinliği	49
Fotoğraf 2.4. Müze Çalışması Sonrası Poster Etkinliği	49

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

bkz.	: Bakınız
SBDTÖ	: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği
ICOM	: International Council of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
N	: Örneklem Sayısı
P	: Anlamlılık Düzeyi, Önem Derecesi
Sd	: Serbestlik Derecesi
SS	: Standart Sapma
U	: Mann Whitney U Testi
X	: Aritmetik Ortalama

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez sürecimde bana sürekli moral ve destek veren hoşgörüsünü ve bilgisini esirgemeyen çok kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Azize YASA'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamda çalışmam için uygun şartları sağlamamda ve uygulamamda bana destek veren okulumdaki öğretmen arkadaşlarıma ve okul idarecilerime teşekkür ederim.

Bugüne gelmemde emeği geçen başta sınıf öğretmenim olmak üzere; üzerimde çokça emekleri olduğuna inandığım ilk kademedен tüm eğitim kademelerine kadar ders aldığım, bütün öğretmenlerime minnet ve teşekkürlerimi sunarım. Eleştiri ve önerileri ile tezimin daha iyi olmasına katkı sunan jüri üyelerim Prof. Dr. Kaya YILDIZ ve Prof. Dr. Mustafa BEKTAŞ hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans çalışmalarım sırasında benim en büyük motivasyon kaynağım olan ve başaracağıma olan inancını asla yitirmeyerek hep yanımda olan hayat arkadaşım canım eşime,

Hayata bakış açımı değiştiren ve hayata yüklediğim anlama değer katan canım çocuklarıma,

Bulduğum noktaya varmamda etkileri yüksek olan hayatımın her döneminde desteklerini daima hissettiğim canım annem, babam ve kardeşime tüm sevgi ve saygılarımla teşekkür ederim.

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar, tanımlar, değişkenler ve kavramsal çerçeveye yer verilmiştir.

1.1 Problem durumu

Eğitim üzerine birçok tanım bulunmaktadır. En genel tanımı ile eğitim, bireylerin kendi özünden geçirerek gerçekleştirdikleri istendik davranış değişikliği süreçleridir (Ertürk, 1972). Eğitim, aynı toplumda birlikte yaşayan bireylerin hem yaşadıkları hem de gelecekte yaşayacakları zamana ve topluma ait olan değerleri geliştiren ve bu değerlere yön verebilen programlı, planlı ve hedefleri olan süreçlerin toplamıdır. Eğitim toplumu ilgilendiren her alanı etkileyip aynı zamanda etkilenen dinamik ve aktif süreçler bütünüdür (Kaya ve Gündüz, 2015).

Eğitim, içerisinde toplum ve toplumu oluşturan öğeleri barındıran ayrıca doğrudan ya da dolaylı olarak toplumu etkileyen teknoloji, zaman gibi kavramlarla ilişkili olan ve bir bütünlük içerisinde bunları topluma aktararak bütünsel değişimlerinde rol oynayan temel bir kavramdır (Gündoğar, 2014).

Eğitim hem birey hem de toplumu birlikte harmanlayabilmekte ve toplum ile birey arasındaki ilişkiye yön verebilmektedir. Toplumu oluşturan bireylerin ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların karşılanması adına eğitimsel süreçlerin önemi öne çıkmaktadır. Bireylerin toplumsal değerleri gelecek nesillere aktarabilmesi ve bir bütün olarak gelecekte de var olabilmesi için eğitim önem ihtiva etmektedir. Toplumu var eden değerlerin bireylere aktarılması, o toplum içerisinde yer alan bireylerin karşılıklı etkileşimi ve iletişimi ile gerçekleşmektedir (Kurttaş, 2020).

Bu bağlamda, toplumsal değerlerin bireylere aktarılmasında eğitim süreçleri önemli bir rol oynarken, sosyal bilgiler eğitimi de bu sürecin merkezinde yer almaktadır; çünkü sosyal bilgiler, bireylerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirebilmeleri ve toplumun temel değerlerini bir bütünlük içinde anlayarak geleceğe taşımaları için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda Sosyal bilgiler, sosyal ve toplumsal bir varlık olarak insanı, sosyal bilimler, tarih, coğrafya, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, din vb. gibi toplumu ilgilendiren alanlarda yer alan temel değerleri, bir bütünsellik ve nedensellik içerisinde edindirebildiği sorumlu bir vatandaş olarak yetiştirebilmek için tek bir çatı altında toplamak ister (Savage ve Armstrong, 1996).

Sosyal bilgiler dersinde hedef kazanımlarla öğrencilere kendi kültürünü öğrenme ve bu kültürün bilincinde olma imkânı sunulmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen müze etkinlikleri ile öğrencilere kendi tarihini, kültürünü araştırma, kültürel miraslarını koruyup geliştirme duyarlılığının kazandırılması hedeflenmektedir (Peker, 2014).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin pasif bir şekilde ezbere dayanan metotlarla değil geçmiş ile günümüz arasında iletişim ve ilişki kurmanın temel yolu içerisinde tarihi dokuyu barındıran ve öğrencilerin dokunabileceği, somut olarak görebileceği, içerisinde tarihi atmosferi yaşayıp hissedebileceği alanlarda eğitim öğretim faaliyetleri düzenlenmelidir. Sözcüklerin öğrencilerde çağrıştırdığı anlamların ötesine geçen tarihi mekân ziyaretleri, (müzeler ile öğretim) öğrencilerde ziyaret ettikleri tarihi mekânlara ait dönemi gözlerinin önünde canlandırabilme fırsatı sunması, olayların nedenlerini sorgulayıp bağ kurabilmelerini sağlaması bakımından öğrenmelerin kalıcılığına ve bireysel öğrenmelere olumlu bağlamda etki etmektedir. Sosyal bilgiler dersinde aktif olarak çevrenin ve konu ile alakalı gerçekleştirilecek etkinlikler, öğrencilerin öğrenmelerini görsel, işitsel, duygusal yönden desteklemesi açısından oldukça önemlidir (Gökkaya ve Yeşilbursa, 2009).

MEB Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2018)'de Sosyal Bilgiler dersinde okul içerisinde gerçekleştirilen etkinlikler dışında okul dışında da etkinlikler yapılabileceği; müzelere yapılan ziyaretler ile sanal müze etkinliklerinin kullanılmasının desteklendiği belirtilmiştir.

2005 yılından itibaren sosyal bilgiler dersi programı incelendiğinde okul içerisinde gerçekleştirilen dersler dışında, okul dışarısında da devam ettirilmesi istenen ve desteklenen etkinliklerin önemine dikkat çekilmiştir. Doğa gezileri, tarihi ve kültürel müze etkinlikleri ile öğrenilen soyut kavramların somutlaştırılmasının kolaylaştırıldığı okul dışı etkinliklerle sosyal bilgiler dersinde anlamlı öğrenmeler gerçekleştirilebileceğine vurgu yapılmıştır (Tuncel ve Dolanbay, 2016).

Peker (2014) sosyal bilgiler öğretmenleri ile yaptığı çalışma sonucunda sosyal bilgiler dersinde öğretmenler tarafından düzenlenen sanal müze etkinliklerinin, öğrencileri derse ve müzelere karşı olumlu olarak etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Müzelerin kültürel değerlerin korunduğu ve bu değerlerin toplum içerisinde gelecek nesillere güvenilir biçimde aktarılması işlevleri dışında eğitsel bağlamda

etkileri de bulunmaktadır. Tarih ve tarihi içerisinde alan konuların öğretiminde gerçekleştirilecek etkinlikler için müzeler başvurulabilecek yegâne kaynaklardır (Aktekin, 2008).

Müze, insanların bulundukları toplumun parçaları olan ve o topluma ait olan gereçlerin ve bu gereçler üzerindeki dönemsel etkilerin çeşitli yöntemlerle araştırılarak ortaya çıkarıldığı ve bu ortaya çıkarma sürecinde yapılan çalışmalarda eğitimsel bir kaygı ve zevk alma düşüncesi doğrultusunda ilerleyen halka açık olan bağımsız yapılardır (Madran, 1999).

Sanal müze, fiziki olarak bir müzede yer alan koleksiyona ait eserlerin ziyaretçilere tanıtılması ve bu eserler hakkında bilgiler alınabildiği internet üzerinde hazırlanan bir web sitesi aracılığıyla ziyarete sunulan alanlardır (Aladağ, Akkaya ve Şensöz, 2014).

Yaşanan teknolojik gelişmeler ışığında müzeler, bünyelerinde bulunan eserleri ziyaretçilere teknolojik ortamlarda sergileyebilme imkânı bulmaktadır. Bu bağlamda ziyaretçiler incelemek istedikleri koleksiyonları müzelere gitmeden sanal müzelerle sağlanan ortamlarda ziyaret edebilmektedir (Okan, 2018).

Sanal müzeler, koleksiyonlarını tanıtırken farklı teknolojik donanımlar kullanabilirler. Ziyaretçilere koleksiyonlarını sadece görsel olarak sunmakla kalmaz, aynı zamanda bu görseller üzerinden, yakın çevreyi göz önünde bulundurarak daha geniş bir bağlamda anlamlandırma yapmalarına olanak tanırırlar. Sanal müzeler böylece, ziyaretçilerle kişisel etkileşim ve iletişim sağlayabilen yapılar olarak tanımlanabilirler (Antonaci, Ott ve Pozzi, 2013).

Okul içerisinde gerçekleştirilen okul içi etkinlikleri tamamlayan ve destekleyici okul dışı etkinliklerden olan; doğa, bilim, sanal müze gezileri vb. öğrencileri bütünsel olarak desteklemektedir. Fakat bu etkinliklerin düzenlenmesi ve gerçekleştirilmesi hususunda karşılaşılan bazı eksiklikler bulunmaktadır ve bunlar azımsanmayacak düzeydedir. Farklı eğitim sistemleri incelendiğinde bireylerin yaşamları boyunca eğitim anlayışı içerisinde okul süreci dışında kalan zamanlarında da etkinlikler gerçekleştirebildiği ve bu etkinliklerin dünyadaki ülkelerde sayısının niceliksel ve niteliksel artışı sağlanırken ülkemizde yeteri kadar önem görmemesi ve giderek azalması dikkat edilmesi gereken önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Yakın çevresinden başlayıp dünyayı ve dünyadaki gelişmeleri sorgulayabilen estetik ve eleştirel düşünme becerilerine sahip bireyler

yetişmesi için okul dışı müze etkinliklerine gereken önem verilmeli okul dışı etkinlikler yapılmalıdır (Karadoğan, 2016).

Güleç ve Alkış (2003)'e göre yaptıkları çalışmalar sonucunda müzelere gezi düzenleyen öğretmenlerin; gezinin olacağı günü planlarken hava durumunun gezi yapılmasına elverişli olmasına bağlı kalındığını, öğrencilerin ekonomik durumlarına göre bulundukları çevrede gerçekleştirilen müze etkinlik sayılarının değişebileceği gibi sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca gelişen teknolojinin faydaları kullanarak öğrencilerin sanal müze etkinlikleri ile bulundukları yerden birden fazlaca müze etkinliği ile ğretim ortamına katılabileceğini, eğitimde kullanılan teknolojik imkânların artmasının verimliliği artırabileceğini teknoloji kullanımı ile gerçekleştirilen sanal müze gezilerinin eğitimin kalitesi açısından olumlu faydalar sağlayabileceğini ifade etmiştir.

Bu araştırmada ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumuna etkisi incelenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumuna etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında gerçekleştirilecek sanal müze etkinlikleri düzenlenmiş ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

1.3 Problem Cümlesi

İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumuna etkisi ne düzeydedir?

1.3.1 Alt problemler

1. Öğrencilere düzenlenen sanal müze etkinlikleri öncesi ve sonrası öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumları ne düzeydedir?
2. Öğrencilerin cinsiyetleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

3. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutum puanları ile son test tutum puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

5. Öğrencilerin evinde bilgisayara sahip olup olmaması ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Öğrencilerin internet kullanım süreleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.4 Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ile ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumuna etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Akar ve Nayir (2015)'e göre eğitim kurumlarında öğrencilere sadece akademik bir eğitim-öğretim süreci değil öğrencilerin sosyal olabilecekleri ve eğitim öğretim süreci dışında da aktif olarak öğrenmeler gerçekleştirebilecekleri etkinlikler kapsamında faaliyet yapılabilir. Ekici (2021)'e göre bu çerçevede öğrencilerin eğitim süreci dışında da aktif olabilecekleri bir etkinlik türü olarak müze gezileri öne çıkmaktadır.

Öğrencilerin yaşadıkları çevreyi tanımaları, kültürlerini öğrenmeleri ve kültürel değerlerini fark etmelerini sağlayan müzeler öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre öğrenmelerini destekleyen kurumlar olarak oldukça önemlidir (Yeter ve Fidan, 2018). Günümüzde maliyetlerin artması, öğretmenlerin yeterli zamanı bulamaması, salgın hastalıklar, gezi esnasında ve gezi yapılacak alana ulaşım sağlanırken yaşanabilecek fiziksel kaza korkuları, bütün öğrencilerin katılarak gerçekleştirebilecek fiziksel riskleri ortadan kaldırması bağlamında imkân sağladığından dolayı, öğretmenleri ve öğrencileri sanal müze etkinliklerine yönlendirebilmektedir. Pandemi döneminde yaşanan kısıtlamalar ve insanların yüz yüze iletişime geçtiği alanların erişime kapatılması sebebiyle özellikle müze alanında sanal müzeler uzaktan erişim özelliği ile öne çıkmıştır. Bu durum sanal müzelere olan önemin artmasına neden olmuştur. Sanal müzeler mevcut yaşam

koşullarının değiştiği ve etkileşimin azaldığı dönemde etkileşime açık yerler olması bakımından ve kültürel öğeleri sergilemeye devam etmeleri bakımından önemli olduklarını ortaya koymuşlardır (İralı, 2021). 2005 Eğitim programına görsel sanatlar dersinde Müze Bilinci öğrenme alanının eklenmesi ve bu bağlamda düzenlenebilecek müze etkinliklerinin ele alınması sağlanmıştır (MEB, 2006). Okul içi ve okul dışı etkinliklerde müze gezilerinin ve sanal müze turlarının önemi bu bağlamda artmıştır. Covid-19 pandemi döneminde özellikle uzaktan eğitime geçilmesi ile sanal müzeler, derslerde öğretmenler tarafından düzenlenen sanal müze etkinliklerine öğrencilerin çevrimiçi platform üzerinden aktif olarak katılma imkânı sunması, sanal müze turlarının, sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılık becerileri ile zihinsel süreçlerini aktif kullanmalarına olanak sağlaması bakımından önemli olduğunu ortaya koymuştur (Ada, İnce ve Altınç, 2022).

Günümüzde teknoloji kullanımı giderek yaygınlaşmakta, bazı etkinlikler mekândan ve zamandan bağımsız sınıf içerisinde öğretmen rehberliğinde sağlanabilmektedir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencinin kendi başına da gerçekleştirilebileceği sanal müze etkinlikleri ve sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarına etkisini gösteren çalışmalar sınırlıdır.

Bu araştırma ilkökul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ile öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu açıdan etkilemesi, öğrencileri sanal müzeler konusunda bilgilendirmesi ve cesaretlendirmesi açısından önemlidir. Sosyal bilgiler dersinin toplumu ilgilendiren ve topluma yön veren konuları içermesi bakımından derste sanal müze etkinlikleri ile öğretimin gerçekleştirilmesi, öğrenmelerin kalıcılığını sağlamaktadır. Sanal müzeler, öğrencilerin geçmiş ile günümüz arasında bağ kuracağı ortamları sosyal bilgiler dersi konularında sunma imkânı sağlaması bakımından önemlidir. İlkokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumuna etkisinin incelenmesi adlı bu çalışmanın sanal müze, sanal müzelerin öğrenci tutumlarına yönelik etkisi ve bu yönde yapılacak çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.5 Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada öğrencilerin “kişisel bilgi formları” ve “sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği” sorularına samimi ve nesnel yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma: 2023-2024 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Bolu ili Mudurnu ilçesinde MEB'e bağlı bir devlet ilkokulunda eğitim gören ilkokul 4. sınıf öğrencilerine 6 hafta (8 ders saati) süren Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri öncesi ve sonrası gerçekleştirilen “sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği” ve “kişisel bilgi formu” ndan elde edilecek verilerle sınırlıdır.

1.7 Tanımlar

Müze: Gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek başlıca yaygın eğitim kurumlarıdır (Atagök, 1999: 37).

Sanal Müze: Tarihsel ve kültürel birikimleri, zaman ve mekândan bağımsız olarak istediği zaman diliminde, gezme, tanıma, bilgilenme ortamı sağlayan yerlerdir (Buyurgan, 2017).

Öğrenci: Bolu ili Mudurnu İlçesinde eğitim-öğretim gören ilkokul 4. Sınıf öğrencileridir.

1.8 Kuramsal Temel

Bu başlık altında müze ve sanal müzeleri içeren konulara ilişkin kuramsal bilgiler alt başlıklar halinde sunulmuştur.

1.8.1 Müze Kavramı

Müze kavramı ve bu kavramın ortaya çıkışı çok eski zamanlara dayanmaktadır. Müze adı ve kavramı ilk olarak Antik Yunan Döneminde Yunan Tanrısı Zeus'un çeşitli dans gösterileri ve görsel aktiviteler gerçekleştiren 9 kızının sergilediği etkinliklerden doğmuştur. Farklı sanatsal etkinlikleri gerçekleştiren ve her biri farklı bir alanla ilişkilendirilmiş olan Tanrı Zeus'un kızlarına “Müz” denilmektedir. Her bir kızın farklı sanatsal etkinlikleri icra ettikleri 9 farklı tepede bulunan yaşadıkları 9 farklı eve “Müzlerin yaşadığı yer” anlamına gelen “Müze” adı verilmiş ve “Müze” kavramı ilk olarak Antik Yunan'da karşımıza çıkmıştır (Buyurgan, 2020).

Müze sanatsal, kültürel, tarihsel ya da bilimsel ürünlerin sürekli olarak sergilenmesi amacıyla yapılan veya kendisi bu sıralanan nitelikleri nedeniyle halka açık tutulan yapılardır (Sözen ve Tanyeli, 1992).

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) Müzeyi insanların yaşadıkları toplumdaki somut ve soyut olan değerlerini araştıran, koruyan, sergileyen ve bunu

halkın rahatlıkla ulaşabileceği şekilde sunabilen kar elde etme amacı içerisinde olmayan bir kurum olarak tanımlamaktadır (ICOM, 2022).

Müzeler, sanatsal, bilimsel, geleneğe, tarihi, teknoloji ve doğaya ait alanlarda, geçmişin bugünün ve geleceğin izlerini içinde barındıran, görerek, işiterek, uygulama yaparak hatta yaşayarak öğrenmenin gerçekleştiği, halka açık öğrenme mekânlarıdır (Buyurgan, 2020).

Müzeler, bir topluma ait olan gerek madde olarak fiziksel bir görünümde bulunabilen objeleri gerekse de fiziksel obje görünümünün dışında topluma ait birikerek ilerleyen ve aktarımı sağlanan değerleri barındıran ve bu değerleri topluma sunabilme mesuliyetinde olan yapılardır. Bu bağlamda müzeler bir topluma ait olan manevi, kültürel değerleri ve bu değerlere ait olan objeleri belirli etik ilkelere göre sunarak, raporlar çıkararak ve müze içerisinde sunduğu koleksiyonlar hakkında saydam olup nesnel bilgiler verdiğinde toplumu, topluma ait olan değerleri ve çevreyi en berrak bir biçimde ziyaretçilerine sunabilmektedir (Karadeniz, 2020).

Geleneksel yaklaşım içerisinde geçmişten günümüze gelen müze anlayışı sadece bir topluma, kültüre ait olan değerlerin ve koleksiyonların sergilendiği yerler olarak adlandırılıp topluma ait olan kültürel değerleri topluma aktarmakta sınırlı kalmaktadır. Çağdaş müze anlayışında ise müzeler ziyaretçilerin müzelerde öğrenmek ve bilgi edinmek için talepte bulundukları ve bu taleplerini klasik yollardan değil müzelerde gerçekleştirdikleri çeşitli etkinlik ve faaliyetlerle eğlenceli kılan bir yapı haline almıştır. Müzeler toplumlara ait olan birikimleri aktarırken aynı zamanda merak uyandırarak ilgiyi üzerlerinde toplayan yerler olarak adlandırılmıştır (Aydoğan, 2021).

Shaw (2004)'e göre müzeler, ülkelerin var olan geçmişten günümüze kadar getirdikleri kültürel değerleri, kendi vatandaşları ve gelecek için korudukları yegâne birikimler olarak görmektedir. Bu bağlamda her ülkenin kendi kültürel değerlerini koruması ve bu kültürel değerlerini sergilediği yapılar olan müzeler özellikle ülkelerin yaşayan vatandaşları için güvence altına alınmış yapılardır.

Stephen (2001) ise, müzelerin, eğitsel bağlamda sosyal olarak anımsamaların gerçekleştiği bir kültüre ait farklı dönemlerin ve bu dönemlere ait olan farklı objelerin birbiri ile karşılaştığı bir laboratuvar ortamı gibi olduğu fikrini ortaya koymuştur.

1.8.2 Müze Çeşitleri

7 Temmuz 1997’de ICOM’un 18. Genel kurulunda ortaya konulan bildiride müzeler şu başlıklar altında toplanmıştır (Kervankıran, 2014).

- 1.Koleksiyonlarına Göre Müzeler
- 2.Bağlı Olduğu İdari Birime Göre Müzeler
- 3.Hizmet Ettiği Bölgeye Göre Müzeler
- 4.Hizmet Ettiği Kitleye Göre Müzeler
- 5.Koleksiyonları Sergileme Yöntemine Göre Müzeler

Buyurgan Müze Eğitim Uygulamaları (2005) Kitabı’nda bu kavramları aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

1.8.3 Koleksiyonlarına Göre Müzeler

Genel Müzeler, Arkeoloji Müzeleri, Sanat Müzeleri, Tarih Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Doğa Tarihi Müzeleri, Jeoloji Müzeleri, Bilim Müzeleri, Endüstri Müzeleri, vb.

a. Genel Müzeler

Müze olarak bir koleksiyonun sergilendiği müzelerdir.

b. Arkeoloji Müzeleri

Belirli bir bölgede yapılan arkeolojik kazılar sonrası elde edilen bir kültüre ait olan eserleri içeren müzelerdir.

c. Sanat Müzeleri

Sanat ile ifade edilmiş ve bilimsel olarak değerli kabul edilen eserler ve bir dönemde geçerli olan sanat akımlarını içerisinde barındıran, bir dönemde sanat ifadesi ile dönemi etkilemiş sanatçıların eserlerinin sergilendiği müzelerdir.

d. Tarih Müzeleri

Bir coğrafi konumda yer alan ülke, bölge, şehir, kasabayı sistemli olarak inceleyerek incelenen bölgeyi, kültürel, siyasi, ekonomik anlamda dönemi itibarı ile ortaya koyabilen müzelerdir.

e. Etnografya Müzeleri

Genellikle etnografik değerleri, giyim, barınma, gelenekler, folklor gibi değerleri ve bunların yakın çevre ile etkileşimlerini ortaya koyabilen müzelerdir.

f. Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri

Doğada bulunan hayvan ve bitki kalıntıları, rezerv kalıntıları ve bunların doğal etkileşimlerinin sergilendiği müzelerdir.

g. Bilim Müzeleri

Ülkeleri gelişmelerine katkı sağlayan ve çeşitli bilimsel etkinliklerin hazırlanması ve sergilenmesine olanak sağlayan müzelerdir.

h. Endüstri Müzeleri

Bir toplumdaki bütün endüstriyel mirası gelecek kuşaklara aktarabilmek adına yapılan fabrika santral, teknolojik durumları bünyesinde barındıran müzelerdir.

1.8.4 Bağlı Olduğu İdari Birime Göre Müzeler

Devlet Müzeleri, Yerel Yönetim Müzeleri, Üniversite Müzeleri, Askeri Müzeler, Bağımsız veya Özel Müzeler.

a. Devlet Müzeleri

Devletlerin sınırları içerisinde kendilerine ait olan kültürel değerleri korumak ve geleceğe milli-manevi bir bütünlük içerisinde aktarabilmek için kurulmuş müzelerdir.

b. Belediye Müzeleri

Belediye sınırları içerisinde yer alan ve o bölgeye ait değerleri ihtiva eden müzelerdir.

c. Özel Müzeler

Sergilenen eserlerin ve bunların yönetimlerinin özel kişilere ait olduğu ve devlet tarafından kontrol edilip denetlenebilen müzelerdir.

d. Askeri Müzeler

Tarihi bir olayı barından ve askeri bir savaşa ait araç gereçleri içeren müzelerdir. Askeri müzelerdeki araç gereçler savaş esnasında gerçekleşen etkileşimler ve değişimler sonucu farklı askeri araç gereçleri de içerebilmektedir.

1.8.5 Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre Müzeler

Ulusal Müzeler, Bölgesel Müzeler, Yerel Müzeler.

a. Bölge Müzeleri

Bölge müzeleri bir bölgede yer alan ve o bölge hakkında bilgi edinilebilen müzelerdir.

b. Halk Müzeleri.

Bulunduğu topluma ait olan insanların geçmiş zamanda ataları tarafından ortaya konulan ürünlerin sergilendiği müzelerdir.

1.8.6 Hizmet Ettikleri Kitleye Göre Müzeler

Eğitici Müzeler, Uzmanlaşmış Müzeler, Genel Toplum Müzeleri.

a. Uzmanlık Müzeleri

Belirli bir alan içerisinde uzmanlık içeren türleri barındıran müzelerdir. Tek bir alana yönelik eserlerin incelendiği ve sergilendiği müzelerdir.

b. Eğitici (Çocuk –Sanat ve Gençlik) Müzeleri

Eğitici bir atölye gibi çocuk ve gençler için eserlerin sergilendiği ve içerisinde çeşitli atölye çalışmalarının yapılabildiği müzelerdir.

1.8.7 Koleksiyonları Sergileme Yöntemine Göre Müzeler

Geleneksel Müzeler, Açık Hava Müzeleri, Anıt Müzeler (Madran, 1999). Ayrıca, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan izin almak şartıyla, kendi hizmet konularının veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için her çeşit taşınmaz kültür varlığını içeren Özel Müzeler kurabilirler.

a. Açık Hava Müzeleri

Bir kültüre ait olan değerlerin yer aldığı ve bu kültürel değerlerin günümüze kadar olan süreçte karşılaştırmasının yapılabildiği açık alan müzeleridir.

b. Anıt Müzeler

Bir mimari yapının tarihi olarak önem arz etmesi durumunda müze olarak değerlendirilen ve tarihi, mimari ve kültürel değeri olan müzelerdir.

c. Müze Evler

Bir bölgede belirli döneme ait olan ve o dönemi yansıtan, korunarak gelecek kuşaklara aktarılması sağlanan yapılar, evlerdir.

1.8.8 İşlevlerine Göre Farklı Müzeler

Buyurgan, müze türleri sınıflaması dışında; Devrim Müzeleri ve Sanal Müzeleri de ele almaktadır.

a. Devrim Müzeleri

Devrim müzeleri diğer müzelerin aksine bireysel olmaları ile ön plana çıkan, grafik, afiş ve koleksiyonları içeren müzelerdir.

b. Sanal Müzeler

1947 yılında Andre Malraux sanal müzelerle ilgili bir kavram ortaya koymuştur. Sanal müze kavramı ilk defa burada geçmektedir. Sınırları duvarlarla çevrilmiş bir alan olmayan ve bulunduğu yer nerede olursa olsun erişilebilirliği mümkün olan müze fikri ortaya konmuştur (Styliani vd., 2009).

Sanal müzeler bir web sitesi üzerinde tasarlandığından erişim ve iletişim kurulabilmesi kolay; eğitici, eğlenceli ve bireylerin kendi hızlarında turlar gerçekleştirebildikleri alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet ve teknoloji

alanında yaşanan gelişmeler neticesinde, sanal müzelerde sergilenen eserlerin göreceği zararlar, fiziki olarak düzenlenen müze gezileri sırasında sergilenen eserlerin görebileceği zararlara oranla daha da azalmıştır. Eğitim ortamlarında düzenlenen sanal müzelerde gerçekleştirilen müze ziyaretleri ve etkinlikleri daha güvenilir ve müze gezisini gerçekleştiren kişinin kendi özel hızında güvenli olarak kullanılabilecek ortamlar sunabilmektedir. Bu özellikleri sanal müzeleri genel müzelere göre daha kullanılabilir kılabilmektedir (Atamuratov, 2020).

Sanal müze kavramının günümüzde tekrar önem kazanması ve dikkat çekmesi özellikle ulaşım ve etkileşimin kısıtlandığı pandemi döneminde yaşanmıştır. Müzeler bu durumdan etkilenmiştir. Dünyada yaşanan salgınlar dolayısıyla insanların aktif olarak yaptıkları müze ziyaretleri kısıtlandığından farklı bir alternatif olarak sanal müze kavramı bu dönemde özellikle öne çıkmış, önem kazanmıştır (Ekinci, 2012).

1.8.9 Müzelerin Görevleri

Weil (1990), müzeleri tanımlarken müzeleri görevleri ve işlevleri açısından ele alarak müzelerin en temel görevlerini; tarihe tanıklık etmiş olan ve geçmişten günümüze kadar olan süreçte ulaşan objeleri, nesneleri bir arada toplayabilme ve sergi olarak ziyaretçilere sunabilmeleri olarak ortaya koymuştur.

Müzelerin farklı görevleri bulunmaktadır. Müzelerin en temel görevleri yalnızca içerisindeki bütün eserleri toplayıp sergilemek değil müzede sergilenen eserlerin geçerli ve sergilenme amacına uygun olarak ziyaretçilere sunulmasının sürdürülebilirliğini sağlamaktır (Goodman, 1988).

Müzelerin görevleri arasında; eserleri farklı ve birbirini destekleyici şekilde sergilemek ve yalnızca geçmişten günümüze kadar koruyarak sunmak değil eserleri geleceğe de koruyarak iletebilmek ve erişilmesine olanak kılmak yer almaktadır. Müzeler bünyesinde sergiledikleri eserleri korurken bu eserlerin anlamlarını ortaya çıkarma, bu anlamları yeniden ele alarak farklı bir değer kazanmasına olanak sağlama ve dönemini yansıtan eserleri dönemi içerisinde ele alarak eser dönem ilişkisi içerisinde sergileyebilmek görevlerini de yerine getirmektedir (Pearce, 2010; Pearce, 2017; Preziosi, 1995; Simpson, 2012).

Müzeler yalnızca nesneleri sergileyen mekânlar olmakla kalmaz, aynı zamanda ziyaretçilerine bu nesneler hakkında bilgi vererek onları eğitime ve bilinçlendirme işlevini de üstlenir. Müzelerde sergilenen eserler, geçmişin ve kültürün birer temsilcisi olarak, ziyaretçilere tarihsel, sanatsal veya bilimsel

anlamda derinlemesine bir anlayış kazandırır (Stephen, 2001). Bu eğitici işlev, ziyaretçilerin eserlerle daha etkileşimli bir şekilde ilişki kurmasını sağlar ve müze deneyimini daha anlamlı kılar.

Müzelerin eğitici görevleri sadece nesnelerin fiziki özellikleri bağlamında ele alınmaları ve erişilebilir kılınmaları ile değil bu sergilenen eserler hakkında müze ziyaretleri esnasında gerekli bilgilendirmelerinin yapılmasıyla mümkün olabilmektedir (Weil, 1995).

Müzeler farklı vizyon ve misyonlar dahilinde görevler üstlenmektedir. Bu görevlerini yerine getirebilmeleri için konumlandıkları ülkede bulunan kaynakları kullanabilecekleri gibi aynı zamanda bulundukları ülkeye kamu faydasına hizmetler de sağlayabilmektedirler (Goodman, 1988).

Müzelerin görevlerinden biri de sergilenmek amacıyla toplanan eserleri, mevcut belirlenen noktalarda insanların erişebileceği ve aynı zamanda incelerken öğrenip farklı deneyimler kazanabileceği alanlar olarak kurgulamaktır. Müzeler, konumlandıkları ülkelerde topluma açık yapılar olarak tasarlandığından insanların zamanlarına değer ve anlam katabilecekleri farklı alanlar yaratılmasına imkân sağlamaktır (Stephen, 2001).

Müzeler, ziyaretçilerine müze öncesi süreçten başlayarak farklı tecrübeler kazandıran yerlerdir. Ziyaretçiler bireysel ilgilerine ve gerçekleştirmek istedikleri çalışmalara göre müzeleri ziyaret etmeden önce bir araştırma içerisinde bulunmakta, müzede önceki çalışmalarını destekleyici ve geliştirici bilgiler edinebilmektedirler. Ziyaretçilerin ön araştırma ile gelip araştırma yapması, takıldıkları hususlarla ilgili müzelerde uzmanlardan yardım alabiliyor olmaları ve müzelerde edindikleri bilgiler neticesinde müze gezi öncesi-sırası-sonrası yaptıkları sentezler doğrultusunda akademik, kültürel, sanatsal, estetik bakış açılarını da geliştirebiliyor olmaları bağlamında müzeler ziyaretçilerin çok çeşitli deneyim edinmelerine imkân sağlamaktadır (Şeker, 2023).

Müzeler bir toplumda var olan değerleri korumak ve bu değerleri aktarabilmek adına önemli sorumluluklar üstlenmişlerdir. Müzelerin görevi olarak müzelerdeki eserleri, toplama, koruma, arşivleme, sergileme görevleri ve ziyaretçilere müze ziyaretleri sırasında aktif olarak öğrenebilecekleri ortamları sunmaları ön plana çıkmaktadır (Adıgüzel, 2019).

Müzeler, bireylere içerisinde bulundukları kültüre ait değerleri aktarmada bir rol üstlenmekte ve bireylerin kültürlerine ait başat öğeler ile ilgili kazanımları edinmesinde doğrudan etkili olabilmektedir (Çıldır ve Karadeniz, 2017).

Ülkemize ait olan temel değerlerin ve bu değerlere ait unsurların öğrencilere sunulması müzeler vasıtası ile gerçekleşmektedir (Solmaz, 2015).

Müzeler, sergilenen objeleri ve bu objeler hakkında bilgileri sağlayan ve bu imkânı sunan eğitim merkezleri olarak görülmüştür (Akmehmet ve Ödekan, 2006).

Müzeler, geleceğin toplumuna yön verecek yetişkin adayları olan çocuklara hem eğlenip hem de yeni bir deneyim kazanabilecekleri öğrenme ortamları sağlama ve kültürel bağlamda temelden nitelikli olarak yetiştirilmelerine olanak sunması bakımından önemlidir. Özellikle müzelerde kullanılan kitap, araç gereç, etkinlikler, çocukların öğrenmelerine olumlu katkı sağlamakta ve müze ile etkileşime geçerek bu etkileşimi kalıcı hale getirmelerinde büyük önem arz etmektedir (Çoşkun ve Türkmen, 2024).

Eğitim ve müze alanında yaşanan gelişmeler neticesinde müzeler, okullarda öğretilen derslerin dışında kalan zamanlarda etkin öğrenmelerin gerçekleştirilebileceği öğrenme alanları olarak nitelendirilmektedir. Öğrencilerin etkin olarak öğrenmelerde aktif rol oynadıkları eğitim düşüncesi, müzelerde gerçekleştirilen etkinliklerin eğitsel olarak uzmanlarca ele alınıp tasarlanmasını ve düzenlenmesini gerekli kılmış böylece öğrencilerin aktif olduğu eğitim dışı öğrenme ortamları sağlanmıştır. Müzeler, öğrencileri öğrendikleri konuları anlamlandırma ve somut öğrenmeleri sağlama noktasında desteklemektedir (Adıgüzel, 2019).

Falk vd. (2004), yaptıkları çalışmada, müzeleri ziyaret eden bireylerin ziyaretlerinin amacını, etkileşim ve iletişimde bulunarak yaparak yaşayarak öğrenmeyi etkili bir şekilde gerçekleştirebilecekleri ortamlar olarak tanımlamaktadır. Ayrıca müzelerin, okul dışı öğrenmelerin anlamlandırıldığı yerler olduğunu vurgulamaktadırlar.

Müzelerin görevleri yalnızca koleksiyonları bulup ortaya çıkarmak, bu koleksiyonlar içerisinde yer alan eksik veya onarıma ihtiyacı olan objeleri yeniden özüne bağlı kalarak düzenlemek ve onları ziyaretçilere sunmak değil ziyaretçilerin kültürel değerleri fark edip, benimseyip değerlerine bağlı birer birey olarak farkındalık kazanacakları alanlar, eğitici mekânlar rolünde bulunmalarıdır (Karadeniz, 2009).

İnsanlar ilgi alanları dahilinde ziyaret ettikleri müzelerde sergilenen eserlerle kendi özlerinde var olan benzerlikler arasında bağ kurmakta ve yeni deneyimler edinmektedirler. Her birey kendi kişisel özellikleri doğrultusunda bağ kurabildiği nesnelerle arasında bir deneyim gerçekleştirmektedir (Şeker, 2023).

Ufuk ve Serap Buyurgan Sanat Eğitimi Kitabında (2020) müzelerin görevleri olan toplama, koruma, arşivleme, sergileme kavramlarını aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

Müzelerin toplama görevi müzelerde sergilenecek olan eserlerin satın alınarak, bağış olarak kabul edilerek ve farklı müzelerle ilgili eserlerin değiştirilmesi sonucunda gerçekleştirilmesidir.

Müzelerin koruma görevi, müzelerde sergilenen eserlerin zaman içerisinde bozulması ve deformasyona uğraması sonucu bu durumun önüne geçmek adına gerekli önlemleri alabilmesi ve bu durumun eserlere kalıcı olarak zarar vermesini engellemesidir.

Müzelerin arşivleme görevi, müzede yer alan ve sergilenen eserlerin sergilenmeden önce ve sergi esnasında kayıt altına alınarak gerekli kayıt numarasının verilmesinin ardından eseri tanıtacak olan kimliğinde eserin nereden, ne zaman elde edildiği ve neyi yansıttığının belirtilerek kategorize edilmesidir.

Müzelerin sergileme görevi müzede yer alan eserlerin doğru bir zamanlama ve kategori altında sergiye sunulmasını ifade eder.

Müzelerin eğitim işlevi müzelerin kuruldukları andan itibaren var olan sergilenen eserler hakkında bilgi vermeleri ve bu konuda eserleri inceleyen bireylere eğitim niteliğinde katkı sağlamaları ve bilgilendirmeleridir.

1.8.10 Eğitimde Müzelerin Yeri ve Eğitim Müze İlişkisi

Müzeler, içerisinde bir kültüre ve o kültüre ait değerlere ait obje, nesne ve eserleri toplayan, koruyan, sergileyen yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda müzeler, ziyaretçilerin sergi alanları dışında serbest alanlarda alışveriş yapabildikleri, sohbet edebildikleri mekânları barındıran, öğrendiklerini müzelerin içerisinde yer alan atölyelerde deneyerek, yaparak yaşayarak bütüncül olarak etkileşim ve iletişim kurdukları yaşamsal aktiviteleri barındıran yapılardır (Buyurgan, 2017).

Eğitimin temel amacı, bireylerin içerisinde yaşadıkları toplumu tanımları ve benimsemelerini sağlamaktır. Bu bağlamda kültürel değerlerin aktarılabilmesi ve bireylerde kültürel değerlerle ilgili farkındalık oluşturabileceği yerler olan

müzeler, eğitim ile iç içe olan yapılardır. Müzeler eğitimin destekleyicisi, içinde yaşanan toplumun parçası olan bireylerin ve bu bireylerin oluşturduğu toplumun bağlarının güçlenmesini sağlayan yapılardır. Bu bağlam itibari ile eğitimin destekleyicisi olarak müzelere ve müzelerde etkinliklere yer verilmesi eğitim müze ilişkisi bakımından oldukça önemlidir (Şahan, 2005).

Bireysel olarak katılımcıların aktif rol oynadıkları müzeler, somut olan ve katılımcıların kendi öğrenme hızlarında keşfederken yaratıcı düşünme becerilerini en yüksek düzeyde kullanabilecekleri yapılardır. Mevcut eğitim sistemimiz içerisinde müzeler, okul dışında öğrenme olanakları sağlayan ve öğrencilerin bir not kaygısı içerisinde olmadan almak istedikleri bilgileri, merakları ve keşif arzuları dahilinde çok küçük yaşlardan başlayarak yaşamları boyunca devam ettirerek giderebilecekleri öğrenmeyi destekleyici ve geliştirici mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Bulut ve Atilla, 2017).

Eğitim dönemi içerisinde gerçekleştirilen müze ziyaretleri, eğitimi genel olarak destekleyici ve okulda öğrenilenlerin somutlaştırılıp anlamlandırıldığı ziyaretler olmalıdır. Özellikle planlanmadan ve sadece müze ziyareti sırasında öğrencinin pasif dinleyici konumunda olduğu etkinliklerde anlamlı öğrenmeler gerçekleşmemektedir. Öğrenciler, müze ziyaretlerinde önceden yapılan planlar doğrultusunda aktif olarak farklı etkinlikler yaparak sürece aktif katılmalı ve böylece anlamlı öğrenmeler gerçekleştirilerek müzelerin eğitim ile olan destekleyici ve somutlaştırıcı bağı ortaya çıkarılabilmelidir (Karagözoğlu, 2020).

Müze ziyaretlerinde çeşitli etkinliklere de yer verilebilmektedir. Müzelerde oyunlaştırma etkinlikleri özellikle küçük yaştan itibaren öğrencileri olumlu anlamda destekleyen etkinliklerden birisidir. Oyun etkinlikleri ile müzelerde yeni yaklaşımlar ve deneyimlere kapılar açılmış, klasik müze anlayışının dışına çıkmış ve özellikle müzelerde oyunlaştırma ile müzeye gelen katılımcının müzeye daha aktif etkinliklerle katılarak öğrenmelerin kalıcılığı ve müzedeki eserler ile bireyler arasındaki bağı güçlendiği ortaya çıkmıştır. Bu durum öğrenmelerin anlamlı ve modern eğitim anlayışına uygun bir biçimde gerçekleşmesine de olanak vermektedir (Gümüş ve Çetin, 2017).

1.8.11 Müze Ziyareti Etkinlik Süreçleri

Bulut ve Atilla (2017)'ye göre, okullarda yapılan müze ziyaretlerinde özellikle ziyaret öncesinde müze gezilerinin iyi planlanması gerekir. Yapılan müze ziyareti hedeflere uygun, öğretilmek istenen konu ile ilgili olmalıdır. Müze ziyareti

öncesinde öğrencilere gerekli olan uyarı ve bilgilendirmeler yapılarak olası olumsuz durumların önüne geçilmesi sağlanmalıdır. Müze ziyareti süreci öğrencilerin sadece yazılı olan kuramsal bilgiler ışığında değil, görüş ve düşüncelerini rahat bir biçimde ortaya koyup tartışabilecekleri bir ziyaret olmalı ve birbirleri ile aktif bir etkileşim ve iletişim içerisinde bulunarak müze ziyaret süreci tamamlanmalıdır. Müze ziyaretleri sonrasında öğrenmelerin ne kadar gerçekleştiğinden ziyade öğrenmelerin anlamlandırılması ve kalıcılığı üzerinde odaklanılarak öğrencilerin müze ziyareti sonrası öğrenmeleri ortaya koyabilecekleri etkinlikler yaptırılması ve bu etkinliklerin sınıfta ve okulda sergilenerek somut olarak yansımaları istenmektedir.

Bülbül (2016)'ya göre müzelere düzenlenen ziyaretlerde süreç; müze ziyareti öncesi, müze ziyareti sırasında ve müze ziyareti sonrasında gerçekleştirilecek olan etkinlikler olarak üç kısımda ele alınmaktadır:

Müze ziyareti öncesi süreçte; bu süreç, okul olarak yapılan gezilerde bağlı bulunulan il, ilçe milli eğitim müdürlüklerinden gerekli izinler alınıp öğrenciler için uygun araçlar hazırlandığı, öğrencilere ziyaret edilecek müzeler hakkında kısa bilgilendirmeler yapılarak hedeflerden haberdar edildiği kısımdır. Öğrenciler için müze ziyareti öncesinde rehberlik edici tanıtıcı bir dosya hazırlanıp sunulması güdülenmeleri açısından oldukça faydalıdır.

Müze ziyaret süreci; öğrencilerin müze ziyaretleri sürecinde müzede yapacakları çalışmaları içermektedir. Bu bağlamda öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek ve onların müzede zihinsel aktiviteler yoluyla öğrenmelerini sağlamak adına, müzedeki eserlerin çizimlerinin müze gezisi sırasında yapılması, müze gezisi esnasında gördükleri eserler hakkındaki görüşlerini içeren sanatsal eleştiri sayfaları kullanılması ve müzelerde gördükleri eserler hakkında yorumlarının alınarak dönem ve eserlerin kullanım amaçlarının sorgulanması gibi etkinlikler gerçekleştirilebilir.

Müze ziyareti sonrası süreçte; sanatsal uygulamalar yaptırılarak öğrenmelerin hayata dair olması sağlanabilmektedir. Bu bağlamda müze ziyareti sonrası süreçte düzenlenen sanatsal etkinliklerle müzelerdeki eserlerin resimleri, benzer şablonları, kilden ve hamurdan yeniden düzenlenmesi gibi etkinliklere yer verilerek yaratıcılık ve öğrenmelerin hayata geçirilerek anlamlandırılması sağlanabilir.

Artar vd. (2020) Oyuncak Müzesi Kitabı'nda müzelerde etkinliklerin yapılması ve bu etkinliklerin gerçekleştirilmesi için aşağıdaki süreçlere dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamakta ve bu süreçleri şu şekilde açıklamaktadırlar.

- Müze Öncesi Süreç Etkinlikleri
- Müze Gezi Süreci Etkinlikleri
- Müze Gezi Sonrası Süreç Etkinlikleri

Müze öncesi süreç, eğitimci tarafından müze öncesinde gerekli hazırlıkların sağlanması ve tasarlanması sürecidir. Müzelerde etkinlik yapılmadan önce eğitmen müze ile iletişime geçerek müzenin açık olduğu günler ve saatlere göre müze randevusunu düzenler. Müzeyi geziyi yapmadan önce bireysel olarak gezip keşfedebilir, müze gezisi öncesi gerekli ulaşım ve iletişim tedbirlerini alır.

Müze gezi sürecinde eğitmen müze gezisi esnasında yapılan etkinlikler ve bu etkinliklerin hangi zaman dilimleri sırasında nasıl yapılacağını düzenler. Müze gezi sürecinde bireysel farklılıklar ve müzenin yapısıda dikkate alınmalıdır.

Müze gezi sonrası süreçte müze gezisi sonrası yapılacak değerlendirme etkinlikleri ve gezinin pekiştirilmesi adına yapılacak etkinlikler yer almaktadır. Müze gezi sonrası süreç sayısal bir değerlendirme sürecinden çok öğrenilen bilgilerin ve edinilen kazanımların pekiştirilip anlamlandırıldığı yerdir.

1.8.12 Sanal Müzelere Bakış

“Sanal müze” kelimesi sanal müze tanımı içerisinde ilk olarak 1990'lı yılların başından itibaren literatüre girmiş olsa da “Çevrimiçi Erişim Müzeleri”, “Dijital Müzeler”, “Elektronik Müzeler” vb. gibi kavramlarla da literatürde ifade edilebilmektedir (Schweibenz, 2019).

Sanal müzeler, ziyaretçilerin teknolojik okuryazar olma becerilerini etkileyen, geliştiren ve bu becerileri tarihsel durumlara aktarma ve kullanma imkânı sağlayan ortamlar sunması bakımından önemlidir (Kılıç, Turan, Yalı ve Bulut, 2023).

Sanal müzeler, teknolojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkmış olsalar da günümüzde hem klasik müze anlayışını barındırmakta hem de bu anlayıştaki işlevleri yerine getirmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Kahraman, 2021).

Sanal müzeler, fiziki olarak müzeye gitmeye gerek kalmadan elektronik ve dijital ortamda eserlere ve müzeye erişimi sağlayan yerlerdir (Aytekin ve Aktaş, 2023).

Teknolojik gelişmelerin ve ilerlemelerin neticesinde müzeler ve müzecilik anlayışı, gelişen çağa ve yeni teknolojik gelişmelere ayak uydurmak adına önce kendi internet sitelerini kurmuşlar ve burada müzelerini tanıtmak imkânı bulmuşlardı. Teknolojik gelişmelerin boyutunun değişmesi ve giderek ilerlemesi neticesinde gelişen ve değişen müzeler, müzelerindeki eserleri ziyaretçilere sunabilecekleri yeni bir alan olan sanal müze kavramı ile dünyanın herhangi bir yerinden ziyaretçilerin istedikleri zaman ulaşabilecekleri ve yeni gelişmeleri deneyip uygulayabilecekleri bir ortam sağlamıştır. Sanal müzeler, web siteleri üzerinden eserlerin tanıtımı amacıyla kullanılmakta iken yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde daha sonra sanal müze turları sağlayan web sitelerine, günümüzde ise sanal simülasyon uygulamalarına uygun hale getirilmeye ve değişime ayak uydurarak gelişip ilerlemeye devam etmektedir (Aydoğan, 2017).

Sanal müzeler, sadece müzede sergilenen eser ve koleksiyonların internet ortamına görsellerinin ve videolarının aktarılması değil, sergilenmek istenen eser ve koleksiyonun sanal ortamdaki ziyaretçinin hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıracak sistemli ve planlı bir şekilde düzenlenmiş sistematik bir çalışmanın neticesidir. Bu bağlamda sanal müzelerde sergilenen koleksiyonların tasarımları ve bunların sanal müzelere aktarımı oldukça önem arz etmektedir (Schweibenz, 2012).

Sanal müzeler ilköğretim dönemindeki öğrenciler için, kendi kültürlerine ait geçmiş dönemden günümüze kadar olan bilimsel, kültürel, sanatsal değerleri fark etmelerine imkân sunmakta ve kültürel değerlerin öğrenilmesini kolaylaştırırken aynı zamanda nitelikli ve akılda kalıcı öğrenmeleri sağlamaktadır (Sungur ve Bülbül, 2019).

Sanal müzeler, öğretmenlerin sınıfta gerçekleştirdikleri ders anlatımlarında teknolojiyi öğretme aracı olarak kullanmalarına olanak vermektedir. Öğrenciler sanal müzeler ile farklı toplumlara ait olan farklı değerler ve öğeleri inceleyebilmekte ve bu durum öğrenciler için farklı kültür ve çevreler ile etkileşim kurma imkânı sağlamaktadır (Mamur, Özsoy ve Karagöz, 2020).

İlhan vd. (2021) sanal müzeler ve öğretmenlerle ilgili yaptıkları çalışmada sanal müzelerle gerçekleştirilen ders etkinliklerinin öğrencilerde öğrenmeleri ve yaşantıları somutlaştırması adına önem arz edeceği ve müzelerin öğretim süreçleri dışında değerlendirme süreçlerinde de aktif olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

1.8.13 Sanal Müze Türleri

Schweibens (2004)'e göre sanal müze tanımı 4 farklı ana başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar; broşür müzeler, içerik müzeler, eğitsel sanal müzeler ve sanal müzelerdir.

Broşür Müzeler: Müzeler hakkında genel olarak detay ve ayrıntıya girmeden genel bir tanıtımın internet sağlayıcılar üzerinden yapıldığı müzelerdir. Bir müze hakkında genel bir broşürde tasvir edilen bir durumun özeti ve tanıtım afişi gibidir.

Eğitsel Sanal Müzeler: Temelini fiziki müze fikrinden alan eğitsel sanal müzeler aslında bireylerin kendi yaşamlarından iletişim becerileri, etkileşime geçebilecekleri noktalar, tecrübeleri, bilgi ve yorum düzeylerine göre bireysel olarak edinim kazanabilecekleri müzelerdir.

İçerik Müzeleri: Müzede yer alan tüm içeriklerin sanal olarak tasarlanıp sunulduğu, fiziki olarak duvar ve yapıların olmadığı müzelerdir. Bu müzelerde koleksiyonların ve objelerin sanal tasarımları sunulmaktadır.

Sanal Müzeler: Sergilenen eserlerin internet aracılığı ile farklı alanlarda ve ortamlarda erişilmesine olanak sağlayan ve katılımcıların ziyaret etmek istedikleri müzelere ücret ödmeden yalnızca bağlanmak istedikleri müzenin web adresleri aracılığıyla ziyaret imkânı sağlayan müzelerdir. Sanal müzeler sergiledikleri koleksiyonları dünyanın dört bir yanından görülmesine olanak sağlayan müzelerdir.

1.8.14 Ülkemizde Sanal Müzelerin Ortaya Çıkışı ve Günümüze

Kadar Gelen Süreçte Sanal Müzelerin Gelişimi

Türkiye'de sanal müzeler, ilk olarak 1990 yılında Topkapı Sarayı'nda sergilenen koleksiyonların var olan teknolojik imkânlarla dijital ortama aktarılmasının denenmesiyle başlamıştır. Topkapı Sarayı'nda yer alan ve sergilenen bazı eserlerin; çeşitli çizimlerle, fotoğraflarla ve animasyonlaştırılarak çevrimiçi olarak sunulması amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalar ekonomik şartların yeterli olmayışı ve kaynak bulunamayışı sebebiyle bir CD olarak hazırlanması aşamasından öteye geçememiş ve yarım kalmıştır (Atagök ve Özcan, 2001).

Türkiye'nin ilk sanatsal web sitesi, İstanbul Resim Heykel Müzesi'nde tasarlanmış ve kurulmuştur. Burada, müzede sergilenen sanat eserlerinden oluşturulmuş fotoğraflar bir araya getirilerek panoramik olarak tek bir görüntüymüş gibi sunumu gerçekleştirilmiş ve müzede sergilenen 269 esere ait fotoğraflar bu

web sitesine yüklenerek 1937 yılında ziyaretçilerin erişimine açılmıştır (Atagök ve Özcan, 2001).

1990 yılında Ulusal Habitat II Konferansında “100 Yılın 100 Filmi” çalışması ile şiir ve görsel sanatlara dair çalışmalar CD haline getirilerek sanatseverlerin beğenisine sunulmuştur (Atagök ve Özcan, 2001).

1996 yılında Sakıp Sabancı’nın şahsi olarak derleyip öncülük ettiği heykel ve resim koleksiyonları bir web sitesine aktarılarak bu özel koleksiyon sanal müzeler kapsamında çevrimiçi olarak paylaşıma açılmış ve akabinde 1997 yılında Rahmi M. Koç ve Sadberk Hanım’a ait özel koleksiyonların sergilendiği web tasarımları ziyaretçilerin erişimine sunulmuştur (Atagök ve Özcan, 2001).

2004 yılı başlarında Eczacıbaşı İstanbul Modern’i açarak İstanbul’da ilk modern sanat müzesinin açılmasını sağlamıştır (Bozkuş, 2014).

2005 yılında Suna İnanç Vakfı ise Pera Müzesi ile bir kültüre ait olan değerleri ve o kültürün manevi mirasını yansıtan eserleri geleneksel bakış açısının dışında farklı bir pencereden bakarak yenilemiş ve yeni bir bakış açısı ile ziyaretçilere sunmuştur.

İstanbul Panaroma Müzesi ile sanal müzeler, tarihi değerleri ve kültürel değerleri içeren eserleri sanal ortamda sunması, görsel ve işitsel birçok unsuru bünyesinde barındırması ile ülkemiz açısından önemli bir sanal müze olarak ziyaretçilere açılmıştır (Bozkuş, 2014).

1.8.15 Sanal Müzelerin Faydaları

Sanal müzeler, pandemi döneminden itibaren sınırlı olan erişim ve ulaşım imkânlarının yarattığı kısıtlı ortamda müze gezmek isteyen ziyaretçilerin fiziksel olarak mekâna ihtiyaç duymadan geziler düzenleyebileceği alanlar olması bağlamında öne çıkmış ve teknolojik gelişmeler ve ilerlemelerle ihtiyaçlara cevap verebilmiştir (İnce ve Dağlı, 2020).

Farklı eğitim bölgeleri göz önüne alındığında öğrencilerin yaşadıkları coğrafik bölgede müzelerin olmayışı, az sayıda oluşu veya müzeye erişimlerinin kısıtlı ve zor oluşu sanal müzelerle öğrencileri diğer öğrencilerle eşit şartlarda erişime olanak imkânı vermekte ve bulundukları bölgeden istedikleri müzeye erişim imkânı sağlamaktadır (Çalışkan, Önal ve Yazıcı, 2016).

Sanal müze etkinlikleri ile bulunulan yerden gezi etkinliklerinin yapılması fiziksel olarak yapılan müze gezilerinde izinlerin alınması için gerekli olan yasal prosedür işlemleri yapılmadığından zamandan tasarruf sağlamaktadır. Ayrıca sanal

müzelere erişim imkânının bireylerin internet ortamının sağlandığı her alanda yapılabilir olması fırsat, imkân eşitliği bağlamında ele alındığında köy ve kır bölgelerinde eğitim gören öğrenciler açısından ulaşım zorluğu, maddi imkânsızlıklar gibi durumları ortadan kaldırmaktadır. Sanal müze gezilerinde düzenlenen etkinlikler ile öğrenciler, dijital ortama aktarılmış bütün sanal müzelere kendi bireysel öğrenme hızlarında vakit ayırabilmektedir (Peker, 2014).

Sanal müzeler, katılımcıların yapmış oldukları sanal gezilerde inceledikleri ve ilgi duydukları objeler hakkında edinmek istedikleri bilgilere ulaşımı kolaylaştırmıştır. Özellikle sanatsal değeri olan ve korunması önem arz eden eserlerin dijital olarak sanal müzelerde sergilenmesi eserin özüne zarar vermeden ziyaretçinin bütün olarak eseri incelemesine imkân vermekte; zaman, mekân, bilgi akışı bağlamında ziyaretçilerin yaşayacakları kaybı en aza indirmektedir. Sanal müzelerde eserlere kolay ulaşılabilir olması, bireyin incelemek ve öğrenmek istediği eser ile birebir bağ kurabilmesi bakımından da oldukça önemlidir (Özden, 2019).

Sanal müzeler, müzelerde ısıya, ışığa, dokunarak yaratılacak tahribatlar oluşmasına karşı hassas olunan eserlerin internet ortamında katılımcılar tarafından üç boyutlu olarak yakından ve uzaktan incelenebildiği her zaman erişime açık yerlerdir. Sergilenen eserlere verilen zararı en aza indirmesi bakımından ve kültürel değerlerin aktarıldığı bu eserlere karşı duyarlılık kazandırarak eserlerin gelecek nesillere doğru, kalıcı ve hasarsız olarak aktarılması açısından sanal müzeler önem arz etmektedir (Kılıç ve ark., 2023).

Özellikle dünyamızda yaşanan salgın hastalıklar başta olmak üzere pandemi gibi durumların yaşandığı zamanlarda sanal müzeler özellikle araştırmalarına devam etmek isteyen ve kolay erişim sağlanması ve sağlık tedbirlerine uyulması açısından oldukça talep görmektedir (Okumuş, 2021).

Pandemi döneminde yaşanan olumsuzluklar uzaktan eğitim ile giderilmek istenilmiş ve sanal müzelerle gerçekleştirilen sanat derslerinin uzaktan eğitime uygun oluşu, dersin akışının olağan şekilde sürmesini sağlamıştır. Uzaktan gerçekleştirilen sanal müze dersleri ile öğrenciler uygulamalı etkinlikler de dahil olmak üzere sanal ortamda gerçekleştirerek hedeflere ulaşabilmişlerdir (Ekinci, 2021).

Sanal müzelerin sağladığı kolaylıkların başında katılımcının istediği bir zaman diliminde sanal müze ziyaretini fiziksel müzelerdeki gibi müze ziyaret

saatine bağı kalmadan gerçekleştirebilecek olmasıdır. Ayrıca öğretmenler sanal müze ziyaretlerini öğrenme sürecinde kullanabilecekleri gibi çağdaş değerlendirme yaklaşımları bağlamında öğrencilerin öğrendiklerinin düzeyini belirleme, portfolyo (ürün dosyası) çalışmaları gibi değerlendirme süreçlerinde kullanarak öğrencilerin öğrendiklerini anlama, görsel etkinlikler aracılığıyla yaratıcı düşünme becerilerini geliştirme gibi faydalar sağlayabilmektedir (Ada, İnce ve Olcay, 2022).

Sanal müzelerle gerçekleştirilen derslerde öğrenciler teknolojik gelişmelerin getirdiği imkânları kullanırlarken öğrenmeleri eğlenceli bir eğitim sürecinde geçirme imkânı da bulabilmektedirler. Farklı müzelere sanal bir ortamda ulaşılabilir olma düşüncesi öğrencilerde merak uyandırmakta ve bu durum öğrenmeleri olumlu yönde etkilemektedir. Farklı bir öğrenme ortamında bulunma imkânı bulan öğrenci için kalıcı ve anlamlı öğrenmeler gerçekleşebilmektedir (Aksak ve Taşkesen, 2023).

1.8.16 Sanal Müzelerin Sınırlılıkları

Sanal müzeler erişim, ulaşım, zaman gibi konularda fayda sağlarken ziyaretçilerin müzeye fiziksel olarak temas edememesi ve müzede fiziksel olarak bulunamaması müze ziyareti düzenleyen katılımcılarda hissiyat bağlamında bazı eksiklikler doğurabilmektedir. Özellikle uzaktan erişim ile ziyaret edilen müzedeki objeler ile temasın sanal ortamda görüntüler aracılığıyla olması bireylerin duygusal olarak kuracakları bağı zayıflatmaktadır. Bu durum eserlerdeki anlamın derinleşmesine etki edebilmekte ve ziyaretlerin yüzeysel bağlamda kalabilmesine sebebiyet verebilmektedir (Arslan ve Kurtoglu, 2022).

Sanal müze ziyaretlerinin teknolojik imkânlar dahilinde yapılması beraberinde sınırlılıkları doğurabilmektedir. Fiziki bir müzeye göre hiçbir bilgisi olmadan müze ziyareti yapan bireyler müze ziyaretleri sırasında bir müze rehberi olmadığı için gerekli bilgileri alamamakta ve merak ettikleri soruları soramamaktadır. Ayrıca internet ve bilgisayar ortamında yapılan sanal müze ziyaretlerinde müze ziyaretini yönetmek ve kontrolü sağlamak oldukça zor ve kısıtlıdır. Sanal müze ziyaretleri sırasında objelere gerektiği kadar yaklaşılabilmesi ve her alana ulaşılabilmesi bazı eserlerde detayları görmeyi engelleyebilmektedir ve bu durum tam olarak müze ziyareti sırasında eserleri derinlemesine inceleme fırsatı bağlamında ziyaretçileri kısıtlayabilmektedir (İlhan ve Dolmaz, 2022).

Sanal müze gezi etkinliklerinin okul ortamlarında yapılması öğretmenleri sınıf yönetimi konusunda zorlayabilmekte ve öğrencilere bilişim teknoloji

sınıflarında bireysel olarak sanal müze ziyaretleri mi yaptırılmalı yoksa genel olarak bütün sınıf ile tek bir müze ziyaretini mi gerçekleştirmeli hususunda tereddütte bırakabilmektedir. Ayrıca sanal müzelerde sergilenen eserler hakkında verilen bilgilerin kısıtlı olması öğrencilerde öğrenmelerin detaylandırılması ve anlamlandırılması konusunda eksiklikler yaratabilmektedir. Öğretmenlerin eserlerle ilgili bilgilerinin olmadığı durumlarda öğrenciler tarafından öğrenilenlerin anlamlandırılması zorlaşmakta ve edindikleri bilgiler detaylandırılmamaktadır. Bu durum sonucunda öğrenme sürecinde eksiklikler meydana gelebilmektedir (Aladağ vd., 2014).

Sanal müzeler, erişim konusunda dünyanın her yerinden farklı bir noktaya istenilen zamanda ulaşma imkânı verseler de ziyaretçiler farklı bir ülkede yapmış oldukları sanal müze gezilerinde inceleme ve araştırmalar sırasında yabancı dil konusunda yeterli değillerse sanal müzeleri aktif olarak kullanamamaktadırlar. Sanal müze turlarında katılımcıların sanal müze turlarını kendi ana dillerinde yapamıyor oluşları ve bunların internet ortamında seçenek olarak sunulmaması sanal müzelerde yapılan araştırma etkinliklerini kısıtlayabilmektedir (Okumuş, 2021).

1.8.17 Sosyal Bilgiler

Sosyal bilimler, sosyal bir varlık olan insanın içerisinde bulunduğu toplumda, toplumu oluşturan tüm etmenlerle etkileşimler neticesinde ortaya koyduğu bilgilerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bilimlerin inceleme alanı bir toplumdaki edebi, sanatsal, düşünsel ifadeleri incelemek değil, bu edebi, sanatsal, düşünsel ürünlerin ortaya çıkması süreci ve bu süreçte toplumdaki etkileşimin hangi yönde ve düzeyde olduğunu incelemektir. Sosyal bilimlerde, bireyin içerisinde bulunduğu toplumun değerlerinden ve kültüründen etkileşimi öncelikli olarak yer alsa da toplumda var olan tarih, coğrafya, ekonomi, psikoloji, sosyoloji vb. gibi birçok alandan da faydalanabilmektedir (Sönmez, 2010).

Sosyal bilgiler, bir toplumdaki bireylerin toplumsal yaşamı oluşturan tüm değerlerle bağ kurabilme ve bu bağın oluşturulması süreci olarak ele alınmaktadır. Sosyal bilgilerin, sosyal bilimlerle ilişkisine bakıldığında sosyal bilgiler, sosyal bilimleri de içerisine alan tüm değerlerin disiplinler arası bir yaklaşımla bütüncül olarak ele alındığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Sönmez, 2010).

Sosyal bilgiler, toplum içerisindeki bireyleri birer vatandaş olarak yetiştirmek amacıyla sosyal bilimleri tarih, coğrafya, ekonomi, psikoloji vb.

bilimlerle ortak bir noktada ilişkilendirip bağlantı kurulmasıdır (Barr, Barth ve Shermis, 1978).

Millî Eğitim Bakanlığı sosyal bilgiler öğretim programı öğrencileri öğrenmenin merkezine alan bir yaklaşımla ele almaktadır. Sosyal bilgiler dersi ile toplumun da merkezinde yer alan ve geleceğimize yön verecek olan en önemli öge olarak öğrencilerin; bilimsel düşünen, ülkesini ve dünyayı tanıyan, kendi kültürüne ait değerleri benimseyip gelecek kuşaklara aktarma sorumluluğu ve bilincinde olan sorumlu vatandaşlar olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

NCSS (Ulusal Sosyal Araştırmalar Konseyi) (2023), Sosyal Bilgiler’i zaman ve bir ortam içerisinde bulunan ve yaşamlarını sürdüren bireyleri, bireylerin oluşturdukları birlikteliklerden meydana gelen toplulukları; bunların iletişimi doğrultusunda ortaya çıkan etkileşimleri inceleyen bir bilim olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda sosyal bilgiler dersi, bireyleri içerisinde bulundukları topluma ve etkileşim içerisinde oldukları küresel bağlamda etkileşime hazırlayan bir sistemdir.

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin içinde bulundukları toplumla etkileşimlerini, bu etkileşimin yaşandığı zaman dilimini dikkate alarak sorumlu ve bilinçli bireylerin yetişmesine katkı sağlaması açısından önemlidir. Sosyal bilgiler dersi, çocukların içerisinde bulunduğu toplumsal yapıyı tanımalarına ve sorumlu birer vatandaş olarak yetişmelerine önemli fayda sağlayan disiplinler arası bir alandır (Doğanay, 2008).

Sosyal bilgiler, toplumu ilgilendiren önemli konularda toplumsal-sosyal yapının temelini oluşturan bireylerin, içerisinde bulundukları toplumsal-sosyal yapıya birer vatandaş olarak adaptasyon sağlamaları amacıyla ortaya konan disiplinler arası yaklaşımdır (Barth, 1991).

Sosyal bilgiler dersi, bireyleri içerisinde yaşadıkları toplumsal değerler ile bütünleştirerek toplumda bilinçli bireyler olarak var olmalarını sağlayan; öğrencilerin bir vatandaş olarak ülkesindeki değerleri bilen, koruyan ve vatandaş sorumluluğunu kazandırabilmesi açısından önemlidir (Aktepe, Tahiroğlu ve Sargın, 2014).

Kültür ve miras, aynı değeri paylaşan insanların oluşturduğu geçmişten günümüze kadar ulaşan ve bu süreç içerisinde çeşitli uygarlık ve toplumların birbirleri ile etkileşimleri sonucu edinilen maddi ve manevi değeri olan eserlerin tümü olarak adlandırılmaktadır (Avcı ve Memişoğlu, 2016).

4. Sınıf sosyal bilgiler dersi kitabında ülkemizde bulunan doğal ve kültürel mirasımıza ait birikimlerimize ağırlık verilerek öğrencilerde milli, manevi değerlerini koruyup bunları geleceğe bilinçli bireyler olarak taşıyan öğrenciler yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bireylerin yaşadıkları yakın çevrelerinden başlayarak kendi içerisinde bulundukları topluma ait manevi değerleri yansıtan kültürel eserleri tanımaları, yorumlamaları, eleştirel düşüncelerini açıklayabilmeleri ve bu kültürel mirasımıza ait değerleri koruyarak geleceğe taşıma ve aktarma duyarlılığı içerisinde olmaları istenmektedir. Sosyal bilgiler dersinin özel alt amaçları içerisinde de yer alan doğal ve kültürel mirasın tanıtılması, korunması ve bu amaca yönelik içeriklere yer verilmesi bakımından sosyal bilgiler dersi; tarih, coğrafya, iyi bir vatandaş eğitimi yetiştirme süreçlerini içerisine alan disiplinler arası bir ders olarak düşünülmektedir (Kara ve Tomak, 2023).

Telekominikasyon alanında yaşanan hızlı gelişmeler insanların yaşamlarında teknolojiye çok fazla yer vermesine sebep olmuş ve sosyal yaşamda etkileşim-iletişim kurma düzeylerini olumsuz olarak etkilemiştir. Teknolojik gelişmelerin yanlış kullanımı neticesinde toplumda yer alan farklı kuşaklar arasında etkileşimi de iyice azaltan teknolojik gelişmeler, kuşaklar arasında kültürel değerlerin aktarılmasını da olumsuz etkilemekte ve genç bireylerin kendi kültürleri hakkında bilgi edinmelerini, öğrenmelerini zorlaştırmaktadır. Kültürel değerlerin aktarımının başladığı en temel yapı taşı olan ailede, yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde iletişim en aza inmiş ve kültür aktarımı temelde bozulmalarla karşı karşıya gelmiştir. Okullarda başta sosyal bilgiler dersi olmak üzere kültür ve miras alanının eğitimdeki yeri böylelikle daha da önem kazanmıştır. Okullarda ilköğretim 1. sınıftan başlayıp bütün kademelerde öğrencilerin küçük yaştan itibaren kültürlerini tanıyan bireyler olarak yetişmeleri ve kültürel değerlerin korunarak gelecek kuşaklara doğru aktarılması için kültür ve miras alanında gerçekleştirilecek eğitimler oldukça önem arz etmektedir (Batmaz ve Yurtbakan, 2023).

Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin temel parçası oldukları kültürlerini tanımaları, kültürlerine ait olan değerleri öğrenmeleri ve öğrendikleri neticesinde bilinçli birer yurttaş olarak yetiştirilmeleri önemli bir amaç olarak ortaya konulmaktadır (Türkcan ve Bozkurt, 2015).

Sosyal bilgiler dersi öğrencilere yalnızca yaşadıkları ülkeyi değil dünyadaki farklı ülkeleri ve bu ülkelerin kültürlerini de tanıma olanağı sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere içinde bulundukları sosyal-toplumsal yaşamı her

yönüyle tanıyıp öğrenebilme imkânı sunulması amaçlanmaktadır. Özellikle somut olmayan kültürel mirasın aktarımı, kültürel değerlerin öğretiminde önem arz etmektedir. Somut olmayan kültürel değerlerin öğrencilere seviyelerine uygun olarak öğretilmesi adına Kültür ve Miras öğrenme alanı kültürel değerlerin işlendiği ve aktarıldığı bir öğrenme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin kendi kültürlerine ait olan geçmişten günümüze kadar yaşadıkları toplum içerisinde gelen kültürel birikime karşı hassas ve bu kültürel birikimi koruyup kendisinden sonraki nesillere bozulmadan aktarabilme sorumluluğunda olan bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Çengelci, 2012).

1.8.18 Dünyada ve Ülkemizde Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihi Gelişim Süreci

Sosyal bilgiler dersi 19. yy'dan itibaren Amerika'nın kuzey bölgelerinde ve Avrupa kıtasının batısında okullarda sosyal bilgiler dersi adı altında tek bir ders olarak değil tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi dersler olarak ayrı ayrı programlara girmiştir. 20. yy'a gelindiğinde Amerika'da sosyal bilgilere ait olan vatandaşlık, kültürel, sosyal, toplumsal konuları kapsayan bir ders olarak sosyal bilgiler dersi adı altında tek bir ders olarak görülmüştür. Amerika'da yaşanan toplumsal etkileşim ve değişim süreci sosyal bilgiler dersini gerekli kılmıştır. Amerika'da, birçok farklı etnik kültürden insanların bir araya gelerek oluşturduğu toplumsal yapı içerisinde sahip oldukları farklı inanç, gelenek-görenek, düşünce, yaşam tarzlarından kaynaklı toplumsal çatışmaların çok fazla yaşanması, eğitim alanında sosyal bilgiler adı altında eğitimsel reformları gerekli kılmıştır. Ayrıca sanayi devriminin başlaması ile köylerden kentlere yaşanan göçler neticesinde insanların yaşadığı uyumsuzlukları önlemek ve insanların toplumsal yaşama ve birbirlerine adaptasyonlarını hızlandırmak sosyal bilgiler dersinin gerekliliği bir kez daha ortaya koymuştur (Öztürk vd., 2009).

Sosyal bilgiler dersi ilk olarak Amerika'da ortaya çıkmış ve Amerika'da toplumda meydana gelen değişimleri ve toplumda ortaya çıkan durumları incelemek amacıyla bir ders olarak 1916 yılında eğitim programlarında yer almıştır (Kan, 2010).

Sosyal bilgiler dersi, toplumda yaşayan insanları ortak bir paydada buluşturmak ve toplumsal olarak değişim ve yenileşmeleri bütünsel olarak sağlamak adına Amerika'da ortaya çıkmış ve ulusal konsey kararı ile bir ders olarak ilk defa Sosyal Bilgiler dersi olarak okutulmaya başlatılmıştır. Ders içeriği

toplumları etkileyen önemli gelişmelerden etkilenmiş ve aynı zamanda gerçekleşen gelişmelerin toplumda yaşayan insanları olumsuz etkilememesi ve topluma uyum sağlamaları adına tarih, coğrafya, vatandaşlık derslerini içeren tek bir disiplin altında toplanmıştır (Çelik ve Şenel, 2022).

Birinci dünya savaşı döneminde “Sosyal Bilgiler” dersi, Amerika’da Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)’de 1916 yılından itibaren “Sosyal Bilgiler” dersi adı altında yapılan programlarda yer almaya başlamıştır (Naylor ve Diem, 1987).

Ülkemizde ise Sosyal bilgiler dersi içeriği altında olan vatandaşlık, tarih, coğrafya gibi dersler Cumhuriyet döneminden önce II. Abdulhamit döneminde ilkokullarda görülmüştür. Cumhuriyet döneminde eğitimde yapılan reformlar sosyal bilgiler dersi çatısı altında belirlenen dersleri etkilemiştir. Cumhuriyetimizin ilanından sonra 1960 yıllarında disiplinler arası yaklaşımla bir bütün olarak sosyal bilgiler dersi ele alınmıştır ve tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi dersleri içermektedir. 1962 İlkokul programında tarih, coğrafya, vatandaşlık alanlarında toplumsallaşma ve milli benliği oluşturma ve aktarma amacıyla ayrı olarak yer alan bu dersler 1968 İlkokul Programında “Sosyal Bilgiler” dersi olarak tek bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. 2005 yılında eğitim alanında yapılan yenilikler neticesinde sosyal bilgiler programı da yeniden düzenlenmiş ve yapılandırmacı yaklaşıma göre ele alınmıştır (Öztürk vd., 2009).

Toplumlarda meydana gelen gelişme ve ilerlemeler sosyal bilgiler dersini gerekli kılmış ve yaşanan değişiklikleri takip eden süreçte sosyal bilgiler dersi farklı dersleri bünyesinde barındıran bir ders olarak programlarda yer almıştır. 1916 yılında ilk defa resmi olarak Amerika’da gördüğümüz Sosyal bilgiler dersi ülkemizde ise 1968 yılında resmi olarak programlara girmiştir (Kan, 2010).

1.8.19 Sosyal Bilgiler Öğretimi ile İlgili Yaklaşımlar

Barr ve Shermis (1977), Sosyal Bilgiler dersini Sosyal Bilimlerin Doğası adlı kitapta sınıflamaya giderek sosyal bilgiler dersi öğretimi ile ilgili üç farklı yaklaşım olduğunu ortaya koymuşlardır:

1-) Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal bilgiler dersi öğretiminden kullanılan geleneksel olan ve ilk kullanılan yaklaşımdır. Vatandaşlık aktarımı olarak görülen bu yaklaşımda bireylerin sosyal bilgiler öğretimi ile vatandaş olarak önce kendi kültürel birikimlerini kazanmaları amaçlanmaktadır. Topluma ait gelenek görenek ve kültürel değerlerin öğrencilere aktarımı, bunların öğrenciler tarafından

benimsenmesi ve bunların gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılması hedeflenmektedir.

2-) Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde sosyal bilimlerin ve bireylerin önemine vurgu yapılmaktadır. Sosyal bilimleri oluşturan bilgilerin öğrencilere aktarılmasının yeterli olmadığı bireylerin sosyal olarak var oldukları değerleri olduğu gibi alması, kabul etmesi değil; bu bilgilere ulaşma yollarını bilmesi ve bu edindikleri bilgiler hakkında çıkarımlar yaparak düşüncelerini olumlu ve olumsuz olarak aktarabilmelerini hedeflemektedir.

3-) Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde toplumu oluşturan bireylerin birer vatandaş olarak kendileri ve toplum için var olan ihtiyacı belirleyip burada ihtiyaç duyulan konuda gerekli eğitimin sağlanmasını hedeflemektedir. Bireyin içerisinde bulunduğu toplumu tanıyabilmesi, toplum için ve birey için gerekli olan ihtiyacı fark edip analiz etmesi önemlidir. Öğrencilerin toplumu ve bireyi ilgilendiren geçerli sorunları fark edip bu sorunu çözebilmek adına araştırma inceleme yapabilmesini temel almaktadır.

1.8.20 Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Öğrenme Alanı

Kültür kavramı, insanların akıllarında canlandırabildikleri ölçüde dünya üzerinde var olan her kavramı, düşünceyi, objeyi, insanların sosyal çevrelerini, kapsayan ve bu bütünlük içerisinde var olan insanın bütün bu değerleri yorumlayıp özümlemesine katkı vererek yaşamsal davranışlarını etkileyen ve onlardan etkilenen, bütün insanların katkı sağladığı ve etkilenebildiği ortak birikimdir. İnsanın yakın çevresinden yola çıkarak etkilediği ve etkilendiği birikimler neticesinde dünyayı anlamlandırma çabasıdır (Koç, 2022).

Kültürel miras, bir toplumda yaşayan insanların kimlikleri, kültürlerine ait değerleri ve geçmişten günümüze kadar olan tarihsel süreçte aktararak getirdikleri çeşitli yapılar, eserler, ortaya konan ürünler, inançlar, değerler, dil, ses vb. somut olmasa da toplumda iletişim ve etkileşim aracılığı ile kendini hissettiren değerlerdir (Kuşçuoğlu ve Taş, 2017).

Kültür kavramı, bir toplumda yaşayan insanların en eski zamanlardan günümüze kadar gelen süreçte kullandıkları araçlar, ortaya çıkardıkları ürünler ve ilerletip yeniden ortaya koydukları teknikleri incelemektedir. Miras kavramı ise yalnızca dokunulabilen somut araç gereçleri değil insanların gelenek, görenek, gibi

bir topluma ait soyut kavramları da kapsayan durumları içermektedir. Bir toplumda var olan eserlerin değeri bütün bu somut ve soyut değerlerin birlikte anlamlandırılmasıyla değer kazanmaktadır. Kültürel mirasa ait değerlerin korunabilmesi ve gelecek olan kuşaklara doğru şekilde aktarılabilmesi için bireylerin eğitimsel süreçte çok küçük yaşlardan itibaren bilinçli ve farkında olarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Bir toplumda yaşayan bütün bireylerin kendi kültürüne ait değerler hakkında bilgi sahibi olması o toplumda ortaya çıkarılan eserlerin, objelerin, yazıtların değerinin farkına varmasını sağlar. Eğitimsel süreçlerle, kültürel değerlere yeteri kadar zaman ayrılması kültürel farkındalığın oluşturulması adına ve kültürel mirasın korunarak aktarılması adına büyük önem arz etmektedir (Avcı ve Taşer, 2020).

Kültür ve Miras, somut ve somut olmayan kültürel miras olarak iki farklı bağlamda ele alınmaktadır. Somut kültürel miras, fiziki olan insanlar tarafından ortaya konulan veya doğal miras olarak da adlandırılıp doğada bir oluşum süreci sonunda ortaya çıkmış ve tarihsel süreçte kullanılarak günümüze kadar gelmiş olan yapıları ele almaktadır. Somut olmayan kültürel miras kavramı ise bir toplumda topluma ait gelenek, görenek, düşünce, yaşayış, iletişim kurma ve etkileşim biçimini kapsayan, insanlar tarafından düşüncelerde var olan fakat duyu organları tarafından algılanamayan soyut kavramlar olarak düşünülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009).

Kültür ve miras öğrenme alanında gerçekleştirilen eğitimsel faaliyetlerde öğrencilerin pasif olarak derste sadece dinleyici konumda olması değil, aktif ve sürece etkin katılımının sağlanması için bir topluma ait kültürel eserlerin sergilendiği sanal ve fiziki müzelerden faydalanmak öğrenme sürecinin anlamlandırılması ve kalıcı hale gelmesi adına önemlidir. İmkânların ve şartların sınırlı olduğu alanlarda öğreticilerin sanal müze etkinlikleri sağlamaları, kültürel miras ile ilgili eğitimleri gerçekleştirmeleri için kullanılabilecek önemli yöntemlerden birisidir (Polat, 2019).

Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanı içerisinde toplumun temelini oluşturan değerler yer almaktadır. Kültürel değerlerin zaman içerisinde olumsuz anlamda değişime uğrayıp yitirilmemesi ve toplumun özünü yansıtan çizgisinden kopmaması adına bu değerlerin doğru ve korunarak gelecek kuşaklara aktarılması gereklidir. Sosyal bilgiler dersi ve sosyal bilgiler ders kitaplarında kültürel değerlere yeteri kadar zaman ayrılarak doğru bir biçimde aktarılması ve

öğrencilerin bu değerleri benimseyip yaşamlarında uygulamaya koymalarında sosyal bilgiler dersinin payı oldukça önemlidir (Yalçın ve Güleç, 2022).

1.8.21 Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Kullanımı

Toplumlara ait olan kültürel değerlerin sergilendiği ve bu değerlerin korunduğu yerler olan müzeler, öğrencilerde öğrenmelerin somutlaştırılabileceği, kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilebileceği alanlar olarak sosyal bilgiler dersinde önem arz etmektedir (Solmaz, 2015).

Sosyal bilgiler dersinde okulda gerçekleştirilen öğrenmelerin dışında düzenlenen etkinliklerde müze gezileri önem ihtiva etmektedir. Sosyal bilgilerin temelinde yer alan değerleri barındıran ve öğrenme için uygun imkân sunan müzelerin, sosyal bilgiler dersinde kullanılması önem arz etmektedir (Er Tuna ve Kaya, 2022).

Müzeler, öğrencilerin eğitim sürecinde okul dışarısında da öğrenme etkinliklerini devam ettirebildiği yapılardır. Sosyal bilgiler dersinin müzede gerçekleştirilen etkinliklerle desteklenmesi öğrencilerde kendi kültürlerini tanımlarına olanak sağlaması, toplumsal bilincin kazandırılması ve değerlerini bilen bireyler olarak yetiştirilmesinin hedeflenmesi bakımından önemlidir. Bu kazanımların müzelerde gerçekleştirilen etkinliklerle somut olarak sağlanabilmesi müze ve sosyal bilgiler dersinin uyumunu ortaya koymaktadır (Er ve Yılmaz, 2020).

Görsel kültür temelli yapılan müze etkinlikleri öğrencilerde çok fazla düşüncel beceriyi ortaya çıkarırken kendi kültürlerine ait olan değerleri bulabilmelerini, kendi kültürleri ile farklı kültürleri kıyaslama imkânlarını ortaya koyarak farklı kültürlere ait olan değerleri de görmelerini sağlamaktadır (Mamur, 2015).

Sanal müze uygulamalarının, sınıfta sosyal bilgiler dersinde kullanılması; öğrencilerde, öğrenme merakı uyandırması ve öğrendiklerini anlamlandırmaları açısından önemli katkı sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal müze etkinlikleri ile öğrencilerin sınıf içerisinde teknolojik araç ve gereçlerle herhangi bir konumda bulunan bilgiye istedikleri yerden istedikleri anda ulaşma imkânı sağlamaktadır. Öğrencilerin ilgisini çekmesi ve sınıf içerisinde etkinlik olarak kullanılabilmesi sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımının bir çeşitlilik ve anlamlı öğrenmelere destek sağladığını göstermektedir (Aktaş, Yılmaz ve İbrahimoglu, 2021).

Sanal müze etkinlikleri, öğrencilerde kültürel değerlerin müzelerle ilişkilendirilmesi bağlamında bir farkındalık yaratabilmesi ve aynı zamanda sanal olarak gerçekleştirilen etkinliklerin fiziki olarak gerçekleştirilen müze ziyaretlerinin sıklığını arttırması, fiziki müzeler hakkında merak uyandırması açısından önemlidir (Aktaş, Yılmaz ve İbrahimoglu, 2021).

Sosyal bilgiler dersinde sanal müze etkinliklerine yer verilmesi öğrencilerin derste dikkat sürelerini olumlu olarak etkilemekte ve öğrencilerin derse odaklanarak farklı bir öğrenme yöntemiyle öğrenmelerine imkân vermektedir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin görsel olarak gerçekleştirilmesi görsel zekâ alanında öğrencileri aktif kılmakta ve öğrenmelerin zihinde somutlaştırılmasına olanak sağlamaktadır (Çınar, Utkugün ve Aligüzel, 2021).

1.8.22 Sosyal Bilgiler Dersi ve Sanal Müze Etkinlikleri

MEB (2008), Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde sosyal bilgiler dersi, ders sürecinde öğrencinin pasif olduğu bir süreç olarak değil öğrencilerin aktif olabileceği ve zenginleştirilmiş öğrenme ortamları ile donatılmasına, sosyal bilgiler dersinin müze etkinlikleri sağlanarak yürütülmesine destek vermektedir. Müze etkinlikleri programda fiziki ve sanal müze etkinlikleri olarak ele alınmış ve sanal müze etkinlikleri programda desteklenmiştir.

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde geleneksel teknikler kullanmak yerine internet ve bilgisayar içeren tekniklerin kullanılması öğrenciler tarafından ilgi görmek ve öğrencilerin akademik anlamda başarılarının yükselmesini sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersinde kullanılan bilgisayar ve internet temelli teknikler ile öğrenmeler zenginleştirilmekte, öğrenilenlerin kalıcı, anlamlı hale gelmesi ve hatırlanmasının kolaylaştırıcılığı sağlanmaktadır (Türker ve Yaylak, 2011).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen müze etkinlikleri ile öğrenciler geçmiş ve gelecek arasında yaşanan değişim ve gelişimleri görebilmektedirler. Geçmişten günümüze kadar olan süreçte müze sergilerinde yer alan nesne ve objelerin yaşadığı değişimler öğrenciler tarafından somut olarak görülmekte ve bu değişimin farkına varmaları sağlanmaktadır (Peker, 2014).

Sosyal bilgiler dersinde kullanılan sanal müze etkinlikleri ile öğrencilerin sınıf ortamlarından istedikleri bilimsel bilgiye ulaşmalarının yolu açılmış ve kolaylaşmıştır. Sanal müze etkinlikleri ile gerçek müzelere düzenlenen gezilerde

yaşanabilecek bazı olumsuz durumların önüne geçilebilmiş; yolda ve müze gezme sürecinde yaşanabilecek zaman, yol ücreti vb. ekonomik kayıplar önlenmiş ve öğrencilerin hızlı ve aktif biçimde sınıf içerisinde bütün öğrencilerin katılımı ile aktif bir öğrenme ortamı oluşması sağlanmıştır (Turgut, 2015).

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde geleneksel teknikler kullanmak yerine internet ve bilgisayar içeren tekniklerin kullanılması öğrenciler tarafından ilgi görmekte ve öğrencilerin akademik anlamda başarılarının yükselmesini sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersinde kullanılan bilgisayar ve internet temelli teknikler ile öğrenmeler zenginleştirilmekte, öğrenilenlerin kalıcı, anlamlı hale gelmesi ve hatırlanmasının kolaylaştırıcılığı sağlanmaktadır (Türker ve Yaylak, 2011).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal müze etkinlikleri ile eğitimciler çok uzak olan, ülkemizde bulunan veya yurtdışında yer alan farklı müzeleri internet aracılığı ile sınıf ortamında sunabilmekte ve öğrencilere anında aktarabilme fırsatı yakalamaktadır. Sanal müze gezileri ile sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kültürlerine ait olan değerleri, kültürel ve sanatsal bakış açıları ile fark etme ve kültürel alanlarda yaşanan değişim ve gelişmelerin takip edilmesi sağlanabilmektedir. Sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında gerçekleştirilen gezilerle öğrenciler dünyaya bulundukları yerden yeni kapılar açabilmekte ve birden fazla öğrenci sanal müze gezileri sırasında görevlendirilerek sorumluluk bilinci de oluşturulabilmektedir (Ustaoglu, 2012).

Sanal müzeler aracılığıyla gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde sanal müze etkinlikleri ile öğrenciler, farklı duyuuları kullanarak öğrenmelerin kalıcı olması ve kendi öğrenme yöntemlerine göre öğrenme imkânı bulabilmektedirler. Sanal müze etkinliklerinde öğrenciler müze gezilerini kendi başlarına yapma imkânı buldukları için kendilerine güven duyguları gelişmekte, öğrenme sürecinde aktif olarak yer almakta ve bu durum öğrencilerin derse karşı ilgilerini, güdülenmelerini arttırmalarına olumlu katkılar sağlamaktadır (Turgut, 2015).

1.9 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı ile ilgili alanlarda yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Ata (2002) tarafından yapılan çalışmada “Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri” incelenmiştir. Araştırma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara’da görev yapan 204

tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı müzelerle gerçekleştirilen tarih dersleri ve tarih derslerinin etkisinin düzeyini ve öğretmenlerin müzelerle ilgili görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada müzelerde gerçekleştirilecek tarih öğretiminin tarih dersi kazanımlarına ulaşmada yardımcı olacağı sonucuna varılmış, müze gezilerinin sınıf ile birlikte düzenlenmesinin öğrenmelere olumlu katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

Yıldırım ve Tahiroğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada “Sanal Ortamda Gerçekleştirilen Müze Gezilerinin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi” incelenmiştir. Araştırmanın amacı sanal müze gezilerinin öğrencilerin tutumlarına etkilerini ortaya koymaktır. Araştırma grubu Aksaray’da 2010-2011 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan 15’i deney, 17’si kontrol grubunda olmak üzere 32 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada ön test-son test deney-kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Deney grubu ile gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde kullanılan sanal müze gezilerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu anlamda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ustaoglu (2012) tarafından “Sosyal Bilgiler Dersinde Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesinde Sanal Müzelerin Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi” incelenmiştir. Araştırma 2011-2012 eğitim öğretim yılında Ankara’da 7. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmanın amacı sanal müzelerin öğrencilerin başarı durumlarını ne düzeyde etkilediğini belirlemektir. Araştırmada deneysel yöntemin ön test-son test kontrol gruplu deseni kullanılmıştır. Araştırma neticesinde deney grubunda ders anlatımında kullanılan sanal müzelerin öğrencilerde anlamlı öğrenmeler sağladığı ve başarı puanlarına anlamlı ölçüde yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Antonaci ve arkadaşları (2013), yaptıkları çalışmada İtalya’da bulunan öğretmenlerin ve lise öğrencilerinin sanal müzelerle ilgili farkındalık düzeyleri ve sanal müzeleri gerçek bağlamda kullanmalarını belirlemek istemişlerdir. 327 Lise öğrencisi ve 29 öğretmenle gerçekleştirilen çalışma, öğretmen ve öğrencilere sorularan anket sorularına verilen cevapların sonuçlarına göre yürütülmüştür. Anket sonuçlarında öğretmenlerin ve öğrencilerin sanal müzeler hakkında olumlu düşüncelere sahip olsalar da sanal müzeleri yeteri kadar kullanmadıkları ve okullarda derslerde sanal müze etkinlikleri yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Coşkun (2014) tarafından yapılan araştırmada “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yapılan Müze Gezilerinin Öğrenci Görüşlerine göre Değerlendirilmesi” incelenmiştir. Araştırma nicel olarak gerçekleştirilmiş ve betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Amasya ve Diyarbakır’da öğrenim gören 1000 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı müzelerde yapılan gezilerle ilgili öğrencilerin görüşlerini almaktır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinin geleneksel yöntemlerle yapılması yerine öğrencinin aktif olduğu müze gezileri ile gerçekleştirilmesinin öğrencilerde tarih bilinci ve tarihi eserleri koruma bilinci geliştirdiği, sonucuna ulaşılmıştır.

Canlı (2016) tarafından yapılan çalışmada “İlkokul 4. Sınıfta Yapılan Sanal Müze Uygulamalarına İlişkin Veli, Öğrenci, Öğretmen Görüşleri” incelenmiştir. Çalışma 2014-2015 yılında Konya’da yaşayan veli, öğretmen ve öğrencilerle yapılmıştır. Araştırmanın amacı ilkokul 4. Sınıfta öğrenim gören öğrenciler, öğrenci velileri ve öğretmenlerinin sanal müzeler hakkında görüşlerinin ortaya konmasıdır. Konya Mevlâna Müzesi’ne sanal müze turu düzenlenmiş ve öğrenciler, veliler sanal müze etkinliklerinin olumlu anlamda öğrencileri etkilediği ve desteklediği belirtmişlerdir.

Avcı ve Faiz (2018) tarafından yapılan araştırmada “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Müze Eğitime İlişkin Görüşleri” incelenmiştir. Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılında sosyal bilgiler dersi öğretimi almış ve müze öğretimine katılan 14, 3. Sınıf öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın amacı kapsamında sınıf öğretmeni adaylarına sosyal bilgiler dersi öğretiminde sanal müze uygulaması gerçekleştirilmiş ve öğretmen adaylarının görüşleri alınmıştır. Sosyal bilgiler dersinde müze uygulaması ile öğrencilerinin meraklarının, güdülenmelerinin arttığı ve öğrenmelerin; somut, anlamlı ve kalıcı hale gelebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Koca ve Daşdemir (2018) tarafından yapılan araştırmada “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sanal Tur Uygulamaları” incelenmiştir. Araştırmada ön test son test kontrol gruplu deney deseni kullanılmıştır. Araştırma grubunu 7. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında, Türk Tarihinde Yolculuk ünitesi ele alınmıştır. Araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal tur uygulamalarının akademik başarıya etkisini ve

düzeyini belirleyebilmektir. Araştırma sonucunda deney grubunda gerçekleştirilen sanal müze turlarının, kontrol grubunda yer alan öğrencilere kıyasla akademik olarak deney grubunda yer alan öğrencileri olumlu anlamda etkilediği ve öğrencilerin ders başarılarını ve derse karşı olan ilgilerini yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer değişkenler arasında yer alan cinsiyet, öğrencilerin evlerinde bilgisayar ve internet erişimi olma gibi durumların akademik başarıyı etkilemediği, sanal müze turlarının ise akademik başarıları olumlu anlamda etkilediği sonucuna varılmıştır.

Şahin (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Sanal Müze Kullanımına İlişkin Öğrenci Tutumları” incelenmiştir. Çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Kocaeli’nin Körfez ilçesinde, ortaokul kademelerinde öğrenim gören 222 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersinde sanal müzelerin kullanımının öğrencilerin tutumlarına etkisini incelemektir. Araştırma neticesinde öğrenciler sanal müzelerin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının kendilerine öğrenmelerde olumlu katkılar sağladığı, eğlenceli olduğu, öğrenmeleri anlamlı şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Zabun (2020) tarafından yapılan araştırmada “Tarih Öğretmen Adaylarının Sanal Müze Kullanımları Hakkında Tutumları” incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi’nde öğrenim gören 137 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı tarih öğretmen adaylarının sanal müzelerle ilgili tutumlarını ortaya koymaktır. Araştırmada sanal müze kullanımları katılımcıların demografik özelliklerine göre ele alınıp incelenmiştir. Farklı değişkenlerle yapılan araştırma neticesinde dünyadaki ilk yerleşim alanlarını ziyaret eden öğretmen adaylarının, ziyaret etmeyen öğretmen adaylarına göre sanal müze tutumlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada sanal müze gezileri yapan öğretmen adaylarının yapmayan adaya göre sanal müze tutumlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının harçlıklarının belirlenen düzey (500 TL) 500 TL ve altında aylık harçlık miktarı baz alınmış ve 500 tl harçlığa sahip olan öğretmen adaylarının, 501 TL ve üstünde aylık harçlık miktarına sahip olan öğretmen adaylarına göre sanal müze kullanımına yönelik tutumlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evde bilgisayar ve internet bulunmasının sanal müze gezileri

düzenlemelerine ve sosyal bilgiler dersi tutumlarına etkisi olmadığı ortaya konulmuştur.

Daniela (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada “Öğrenme Aracı Olarak Sanal Müze Kullanımı” incelenmiştir. Araştırmanın amacı sanal müzelerin öğrenme ortamlarında kullanımını ortaya çıkarmaktır. Araştırma sonucunda sanal müzelerin öğrenme ortamında kullanılabilmesi için öğretmen desteği gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerden bir konuya ilgi duyan ve bireysel öğrenme motivasyonu yüksek bireylerin sanal müze gezilerinde olumlu sonuçlar elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Eguz (2020) tarafından gerçekleştirilen “Availability of Virtual Museum Applications in Courses Based on the Views of Classroom Teachers.” isimli çalışmada öğretmenlerin görüşlerini dikkate alan sanal müze çalışmaları incelenmiştir. Araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Sınıf öğretmenlerinin kurslarda sanal müze kullanımları ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Sınıf öğretmenleri tarafından düzenlenen sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin derslerine olumlu katkı sağladığı, anlamlı öğrenmeleri desteklediği, öğretmenler ve öğrenciler arasında kurulan bağları geliştirdiği ve öğrencilerin yaşadıkları öğrenmeleri görsel olarak destekledikleri için başarı düzeylerini olumlu anlamda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kırksekiz (2021) tarafından yapılan araştırmada “360 Derece Videolar ile Oluşturulmuş Sanal Müze Uygulamasının Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarı ve Tutumlarına Etkisi” incelenmiştir. Araştırma grubu 2016-2017 yılında Sakarya’da öğrenim gören teknoloji kullanım becerisine sahip gönüllü katılan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın amacı sanal ortamda gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarına etkilerini belirlemektir. Araştırmada yarı deneysel desenli deney ve kontrol guruplu ön test-son test yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilgiler dersinin 360 derece videolar ve sanal müze uygulamaları ile desteklenmesinin öğrencilerde sosyal bilgiler dersine karşı tutumları hakkında olumlu katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çınar, Utkugün ve Gazel (2021) tarafından yapılan araştırmada “Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımı Hakkında Öğrenci Görüşleri” alınmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yapılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 yılında Arnavutköy’de öğrenim gören 100, 7. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma neticesinde öğrencilerden alınan görüşler neticesinde, öğrencilerin sanal müzeler ile zaman ve mekândan bağımsız olarak müze gezileri düzenleyebildikleri müze atmosferini hissedebildikleri ve sanal müze gezilerini müze gezilerine tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler sanal müze gezilerinde müze atmosferi alamadıklarını ve somut olmadığı için anlamlandıramadıklarını ifade etse de öğrencilerin çoğu sanal müze gezileri ile öğrenmelerin eğlenceli hale geldiği ve çalışma pandemi döneminde olduğu için sokağa çıkma yasağı bulunan süreçte öğrenmelere destek sağladığını ifade etmiştir.

Ada, İnce ve Olcay (2022) tarafından yapılan araştırmada “Sanal Müze Turlarının Covid-19 Pandemi Sürecinde Eğitsel Amaçlı Kullanılması” incelenmiştir. Araştırmanın evrenini Gaziantep ilinde sanal müze bilgisine sahip 10 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma, pandemi döneminde sanal müzelerin eğitim süreçlerinde kullanım amaçlarını ortaya koymak üzere yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sanal müzelerin istenilen zamanda istenilen bir noktaya erişimi kolaylaştırdığı, sanal müze turlarının eğitimsel süreçte yer alması gerektiği ve sanal müze turlarının eğitimsel süreçte yer alması için gerekli çalışmaların sağlanması durumunda eğitim öğretimde öğrenmelere olumlu anlamda destek sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik ve Güllühan (2022) tarafından yapılan araştırmada “İlkokul Öğrencilerinin Sanal Müze Sanal Tur Memnuniyetleri” incelenmiştir. Araştırmanın evrenini İstanbul Kâğıthane’de 3 devlet okulunda öğrenim görmekte olan 1450 öğrenci oluşturmuştur. Evreni temsil eden 300 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmanın amacı ilkokulda öğrenim görmekte olan öğrencilerin sanal müzelerde gerçekleştirilen sanal turlarla ilgili memnuniyet düzeylerini ortaya koymaktır. Araştırmada karma yöntem kullanılmış, karma yöntem desenlerinden açıklayıcı sıralı desenden faydalanılmıştır. Öğrencilerin sanal müze hakkında bilgilerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlkokul öğrencileri tarafından sanal müze ziyaretlerinin kolay gerçekleştirilebildiği fakat sanal ziyaretler haricinde fiziki olarak da müze gezilerinde bulunmak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler sanal müzelerin sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerinde kullanımının uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Şen ve Yılmaz (2023) tarafından yapılan araştırmada “Sosyal Bilgiler Dersinde Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Sanal Müze Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri” incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 29 gönüllü sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı sosyal bilgiler kültür ve miras öğrenme alanında sanal müze kullanımı hakkında öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymaktır. Öğretmenlere sanal müze hakkında bilgileri sorulmuş ve çoğunun bilgi sahibi olduğu, sanal müze gezilerini derslerinde aktif olarak kullandıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler, araştırmada sanal müzelerle ilgili olarak daha önce bilgi ve eğitim almadıklarını yaptıkları dersler gereği ve teknoloji ile ilişkili olduklarından öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Araştırma neticesinde öğretmenlerin kültür ve miras öğrenme alanında sanal müze kullanımının öğrenmeleri somutlaştırabildiği, öğrenme kalıcılığını ve öğrenmelerdeki istekliliği artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gedikli (2023) tarafından yapılan araştırmada “Trabzon’u Tanıtmak Amacıyla Yapılan Sanal Müze Çalışmaları ile İlgili Ortaokul Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları ve Öğretmenlerinin Sanal Müzelerle İlgili Görüşleri” incelenmiştir. Araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Trabzon ilinde bulunan 4 devlet okulunda öğrenimini sürdüren 479 öğrenci, Trabzon Üniversitesi’nde 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören yaşları 19- 22 aralığında olan 33 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ve 10 Sosyal Bilgiler öğretmeninden oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden “amaçlı örneklem yöntemi” kullanılmıştır. Öğrencilerin daha önce sanal müze ile ilgili bilgilerinin olmadığı görülmüş, öğretmen adayları ve öğretmenlerin sanal müze eğitimi almadıkları fakat sanal müzeler hakkında bilgi ve deneyimleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adayları ve öğretmenlerin sanal müzelerin kullanımı ile ilgili dikkat çekici buldukları, bazı öğretmen aday ve öğretmenlerin ise sanal müzeleri gereksiz buldukları fakat tüm katılımcıların sanal müzelerin kültür ve miras konularına uygun olduğu görüşünde oldukları sonucuna varılmıştır.

Zengin (2024) tarafından yapılan araştırmada “Ortaokulda Öğrenim Gören Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ve Sanal Müze Kullanımlarına İlişkin Görüş ve Deneyimleri” incelenmiştir. Çalışma, nitel amaçlı örnekleme türü olan ölçüt örnekleme kullanarak yapılmıştır. Çalışma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılında Marmara bölgesinde müze ve sanal müze deneyimine sahip olan

ortaokullardan 216 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma neticesinde sosyal bilgiler dersinde müze ziyaretlerinin öğrencilerin güdülenme ve öğrenme isteklerini artırdığı, öğrenmelerin kalıcılığına görsel olarak katkı sunarak anlamlı öğrenmelerin gerçekleştirilmesini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalarda sosyal bilgiler dersinde, kültür ve miras öğrenme alanında gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin öğrenme ortamını eğlenceli hale getirmesi, öğrenmelerin kalıcılığını sağlaması, öğrencilerin bireysel hızlarında ilerleyebilmesine imkân vermesi ve öğrencileri mekân, zaman gibi kavramlardan bağımsız kılması çalışmalarda ulaşılan sonuçlar arasında yer almaktadır.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmanın amacı ilkokul 4. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarına olan etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma desenlerinden tek grup ön test son test zayıf deneysel modele göre planlama yapılmıştır. Tek grup ön test-son test zayıf deneysel deseni, bir grup katılımcıya deney öncesinde bir ön test uygulanan, ardından bir müdahale veya deneysel işlem gerçekleştirilen ve işlem sonrasında katılımcılara aynı testin tekrar uygulandığı bir deneysel desendir (Campbell & Stanley, 2015). Buna göre belirlenen çalışma grubu öğrencilerine ön test uygulaması yapılmıştır. Ardından hazırlanan öğretim etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar sonrasında çalışma grubuna aynı ölçek son test olarak uygulanmıştır.

Buna ek olarak çalışmada öğrencilerin cinsiyetleri, evlerinde bilgisayara sahip olup olmama durumları, internet kullanım süreleri, ikamet ettikleri yer bağlamında da karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bu bölümü nedensel karşılaştırma araştırmasına uygun şekilde yürütülmüştür. Nedensel karşılaştırma araştırmaları, belirli bir sonuç veya bağımlı değişkenin, farklı gruplar arasında gözlemlenen mevcut farklılıklarının nedenlerini veya açıklayıcı etkenlerini belirlemek amacıyla yapılır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

2.1.1 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 öğretim yılı bahar döneminde Bolu ili Mudurnu ilçesinde yer alan MEB'e bağlı bir devlet ilkokulunun 4. sınıf A-B-C-D şubelerinde öğrenim görmekte olan 100 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi temel alınmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem, örnekleme ulaşmanın kolay ve hızlı olduğu durumlarda tercih edilmektedir (Patton, 2005). Örnekleme ulaşmanın maliyetinin az ve zaman kaybını en aza indirme durumu söz konusu olduğu durumlarda kolay örnekleme yöntemi ile belirleme yapılabilir (Vogt vd., 2012). Araştırma için seçilen kurumun belirlenmesinde okul idaresinin bilimsel araştırmaları desteklemesi verilerin toplanmasını kolaylaştırmıştır. Araştırma yapılan sınıfların 4. sınıflar olarak belirlenmesinde okul idaresi ve sınıf öğretmenlerinin çalışmanın yürütülmesi için destek olması belirleyici olmuştur. 4. sınıf öğrencilerinin, öğretmenlerinden ve

okul idaresinden alınan bilgiler doğrultusunda bilişsel, duyuşsal, devinişsel olarak birbirlerine yakın oluşları araştırma verilerinin nesnelliğine katkı sağlamıştır. Sosyal bilgiler dersinin 4. sınıftan itibaren ders programlarında yer alıyor oluşu, araştırma yapılan sınıflardaki öğrenci sayılarının eşit dağılım yapılarak belirlenmiş olması, kız ve erkek öğrenci sayılarının birbirlerine yakın olmaları çalışma yapılan sınıf düzeyinin belirlenmesinde etkili olmuştur.

Araştırmanın uygulanması Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 02.05.2024 tarihli ve 2024/04 toplantısında yapılan değerlendirmeler sonucu alınmış olan 2024/161 numaralı izin ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın yapıldığı okulda uygulamanın yapılması ve verilerin toplanılması için MEB’ den ve öğrenci ailelerinden gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmanın yapıldığı sınıflardaki öğrencilere ait demografik bilgiler Tablo 2.1.’de sunulmuştur.

Tablo 2.1. Öğrencilerin Demografik Bilgileri

Sınıf	f	%	Cinsiyet	f	%
4-A	27	27	Kız	13	48,1
			Erkek	14	51,9
4-B	25	25	Kız	14	56
			Erkek	11	44
4-C	22	22	Kız	12	54,6
			Erkek	10	45,4
4-D	26	26	Kız	15	57,7
			Erkek	11	42,3
TOPLAM	100	100	Kız	54	54
			Erkek	46	46

Tablo 2.1.’de yer alan öğrencilere ait demografik bilgilerde şubelerde cinsiyete göre dengeli bir dağılım olduğu görülmektedir. Araştırmada yer alan

öğrencilerin %54'ü kız, %46'sı erkektir. En fazla erkek öğrenci 4-A şubesinde, en fazla kız öğrenci ise 4-D şubesinde bulunmaktadır.

Tablo 2.2. Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımları

Sınıf	f	%	Yaşadığı Yer	f	%
4-A	27	27	Köy	12	55,56
			İlçe Merkezi	15	44,44
4-B	25	25	Köy	9	36
			İlçe Merkezi	16	64
4-C	22	22	Köy	7	31,82
			İlçe Merkezi	15	68,18
4-D	26	26	Köy	9	34,62
			İlçe Merkezi	17	65,38
TOPLAM	100	100	Köy	37	37
			İlçe Merkezi	63	63

Tablo 2.2.'de 4. sınıfta öğrenim görüp köyde ve ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin bilgileri yer almaktadır. 100 öğrencinin bulunduğu 4. sınıflarda öğrencilerin %37'si köyde, % 63'ü ilçe merkezinde yaşamaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları yer şubelerde dengeli olarak dağıtılmaya çalışılsa da öğrencilerin yaşadıkları yere göre oranlarına bakıldığında köyde yaşayan öğrencilerin sayısı az olduğundan genelde dengeli bir dağılım olmadığı görülmüştür. İlçe merkezinde yaşayan öğrenciler araştırmadaki öğrencilerin % 63'ünü oluşturmakta ve köyde yaşayan öğrencilerden fazladır. En fazla ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin bulunduğu şube 4-D şubesidir. En fazla köyde yaşayan öğrencilerin bulunduğu şube 4-A şubesidir.

Tablo 2.3. Öğrencilerin İnternet Kullanım Süre Dağılımları

Sınıf	f	%	İnt. Kul. Süreleri	f	%
4-A	27	27	0-2 saat	11	40,74
			2-4 saat	12	44,44
			5-7 saat	4	14,81
4-B	25	25	0-2 saat	10	40
			2-4 saat	12	48
			5-7 saat	3	12
4-C	22	22	0-2 saat	9	40,91
			2-4 saat	9	40,91
			5-7 saat	4	18,18
4-D	26	26	0-2 saat	10	38,46
			2-4 saat	11	42,31
			5-7 saat	5	19,23
TOPLAM	100	100	0-2 saat	40	40
			2-4 saat	44	44
			5-7 saat	16	16

Tablo 2.3.'te öğrencilerin internet kullanım süreleri yer almaktadır. İnternet kullanım süreleri incelendiğinde öğrencilerin %40'ının 0-2 saat, %44'ünün 2-4 saat, %16'sının ise 5-7 saat internet kullandığı görülmektedir. 5-7 saat süre ile internet kullanımının en yüksek olduğu sınıf 4-D şubesidir. 4-D şubesinde öğrenim gören öğrencilerin %19,23'ü 5-7 saat internet kullanmakta olup internet kullanım sürelerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2.4. Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayara Sahip Olup Olmadığını Gösteren Verilerin Dağılımı

Sınıf	f	%	Bilg. Olup Olmadığı	f	%
4-A	27	27	Bilg. Var	17	62,96
			Bilg. Yok	10	37,04
4-B	25	25	Bilg. Var	13	52
			Bilg. Yok	12	48
4-C	22	22	Bilg. Var	14	63,64
			Bilg. Yok	8	36,36
4-D	26	26	Bilg. Var	17	65,38
			Bilg. Yok	9	34,62
TOPLAM	100	100	Bilg. Var	61	61
			Bilg. Yok	39	39

Tablo 2.4.’te evlerinde bilgisayarı olan ve olmayan öğrencilere ait bilgiler yer almaktadır. Öğrencilerin %61’inin evinde bilgisayar varken, %39’unun evinde bilgisayar olmadığı görülmüştür. En çok bilgisayarı olan öğrenciler 4-D ve 4-A sınıflarında bulunmaktadır.

2.1.2 Veri Toplama Aracı

Araştırmada, eğitimsel süreçler gerçekleştirilmeden önce öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutumlarının belirlenmesi için öğrencilere Çalışkan (2009), tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” geçerlik güvenirlik çalışması Çalışkan (2009) tarafından yapılmış ve 0,89 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” için kullanım izni alınmıştır.

2.1.3 Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

Sosyal Bilgiler dersi Tutum Ölçeği (SBDTÖ) dört temel boyuttan oluşan toplam 33 soruluk 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri incelendiğinde ölçekte bulunan maddelerden 11 soruda olumsuz, 22 soruda olumlu ifade ile

anlatım gerçekleştirilmiştir. Ölçek 4 temel boyut içermektedir. Ölçeğin boyutları, Sosyal Bilgiler dersinin önemi ile ilgili soruları içeren önem boyutu; sosyal bilgiler dersini ilgi çekici kılan durumları içeren dersin ilgi çekiciliği boyutu; dersin içeriği ile ilgili sosyal bilgiler ders içeriği boyutu; sosyal bilgiler dersine karşı öğrencilerin tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan tutum boyutudur.

Ölçek, Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kısmen Katılıyorum (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1) olarak derecelendirilmiş ve puanlaması yapılmıştır. Ölçeğin üst kısmında, öğrencilere ölçeği tanıtan ve ölçeğin nasıl cevaplanması gerektiği ile ilgili açıklamaların bulunduğu yönerge yer almaktadır.

Çalışkan (2009), tarafından “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış ve elde ettiği sonuçlar neticesinde ulaşılan nihai sonuçların geçerlik ve güvenirliğini desteklemek ve kanıtlayabilmek adına Cronbach alpha güvenirlikleri, madde test korelasyonları yapılmıştır. Çalışkan (2009), Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği geçerlik güvenirlik analizlerinin çalışmalarını şu şekilde ifade etmektedir: Güvenirlik analizleri kapsamında madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Güvenirliğini belirlemek için yapılan iç tutarlılık sınavında Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur. Geçerlik analizleri Açıklayıcı Faktör Analizi ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeği oluşturan maddelere ilişkin faktör yük değerleri 0,41 ile 0,84 olarak bulunmuştur. Kapsam geçerliğinin sağlanmasını gerçekleştirmek için, tutumla ilgili ifadelerin ortaya konması durumunda; 21 uzman, 2 Türkçe öğretmeni ve 3 sosyal bilgiler öğretmeni olmak üzere, toplamda 26 kişiden meydana gelmiş olan çalışma grubu ile çalışılmıştır. Çalışma grubunun ortaya koymuş olduğu, ulaşılan veriler ve belirtilen görüşlerin analizlerinin sağlanması sonucunda, sosyal bilgiler tutum ölçeğinin tutum ölçebilecek amaca uygun ve ölçülmek istenen hususları tam olarak kapsadığı belirlenmiştir.

2.2 Etkinliklerin Uygulanması

Uygulanan programın genel akışı şu aşamalardan oluşmaktadır;

1- Öğrencilerin sosyal Bilgiler dersi tutumlarının öğrenilmesi için ön test “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” nin 1 ders saati süresinde (40 dakika) uygulanması

2- 1 ders saati süresi (40 dakika) Sanal müzeler hakkında öğrencilere bilgi verilmesi ve sanal müzelerin tanıtılması için sunum yapılması

3- 1 ders saati süresinde (40 dakika) öğrencilerin İstanbul Oyuncak Müzesi, Çocukça Şeyler ve Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi sanal müze turları ve katılımcıların bu sanal müze etkinliklerini deneyimlemesi

4- 6 haftalık zaman dahilinde 8 ders saati süren süreçte sanal müze etkinliklerinin gerçekleştirilmesi

5- Sanal müze etkinlikleri sonunda 1 ders saati süresinde (40 dakika) sosyal bilgiler dersi tutumlarının belirlenmesi amacıyla son test “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” nin öğrenciler tarafından doldurulması.

Bu araştırma kapsamında 4. sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yer alan ders kazanımlarına uygun şekilde, öğrenciler için sanal müze etkinlikleri gerçekleştirebilecekleri bir etkinlik programı hazırlanmış ve hedef kazanımlar doğrultusunda öğrencilerle birlikte etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere akıllı tahta üzerinde örnek bir sanal müze turunda ekranda yer alan öğeler tanıtılmış, sanal müze turunun nasıl yapılacağı ve öğrencilerin sanal müze turları için tarayıcıyı nasıl kullanacakları uygulamalı olarak gösterilerek örnek bir sunum yapılmıştır.

Çalışkan (2009), tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ön test olarak yüzyüze öğrencilere uygulanmış ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutumları kaydedilmiştir. Sanal müzelerle ilgili öğrencilere sanal müzelere erişim ve sanal müze turlarının nasıl gerçekleştirildiği hakkında bilgiler tekrar hatırlatılarak tek tek uygulamalı olarak anlatılmış ve akıllı tahta üzerinde denemeyip görmeleri için imkân sağlanmıştır. Çevrimiçi olarak Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, İstanbul Oyuncak Müzesi, Çocukça Şeyler, Anadolu Medeniyetleri Sanal Müze gezisi, Ankara Etnografya Müzesi, Kurtuluş Savaşı Müzesi sanal turları yaptırılmıştır. Sanal turlar esnasında öğrencilerin deneyim kazanmaları ve süreçte aktif olmaları adına katılımları desteklenmiş ve sağlanmıştır. Sanal müze gezisi yaptırılırken ders kazanımlarıyla uyumlu örnek etkinlik planları hazırlanmıştır. Bu etkinlik planları sanal müze gezileriyle desteklenmiştir. Etkinliklerden sonra eğitim süreci sona erdiğinde öğrencilerin sosyal bilgiler dersi son test tutumlarını öğrenmek amacıyla Çalışkan (2009) tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği son test olarak yapılmıştır.

Dört farklı şubede gerçekleştirilen etkinlikler akıllı tahta üzerinde Google Chrome adlı web tarayıcı aracılığı ile

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan sanalmuze.gov.tr. internet adresine girilerek gerçekleştirilmiştir. Sanal müze turları yapılmadan önce öğrencilere müzeler hakkında düşünceleri sorulmuş, verilen cevaplar defterlere yazılarak kaydedilmiştir. Daha sonra sanalmuze.gov.tr. internet adresine girilerek öğrencilere örnek bir sanal müze gezisi nasıl yapılır gösterilmiş ve öğrencilerin sanal müze turlarını bireysel olarak yapmaları için süre verilerek sanal müze turları gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Sanal müze gezileri sırasında dikkatleri çeken hususları not alabilecekleri belirtilmiştir. Sanal müze turları yapılırken öğrencilere neler hissettikleri sorulmuş ve hissettiklerini yazmaları istenmiştir. Sanal müze etkinlikleri sonrasında hangi müzeyi gezdiklerini ve karşısına çıkan eserlerden akıllarında kalanları ve kendilerini etkileyenleri yazmaları istenmiştir. Değerlendirme etkinliği olarak gerçekleştirilen sanal müze etkinlikleri sonrasında öğrencilere önceden getirilen materyaller, oyuncaklar, resimlerle afiş tasarımları, sınıf içerisine küçük bir müze bölümü tasarımları ve bu müze alanına isim vermeleri istenmiştir. Etkinlikler esnasında öğrencilerin sürece aktif olarak katılımları desteklenmiş ve kendi deneyimlerini yaşamaları için her öğrenciye gerekli süre verilmeye çalışılmıştır.

Fotoğraf 2.1. Sanal Müzelerin İncelenmesi

Fotoğraf 2.2. Sanal Müze Etkinlikleri Öğrenci Deneyimleri

Fotoğraf 2.3. Kültürel Mirasımız Etkinliği

Fotoğraf 2.4. Müze Çalışması Sonrası Poster Etkinliği

2.3 Verilerin Analizi

Araştırma dahilinde öğrencilerden kâğıt kalem uygulaması yoluyla toplanan veriler çevrimiçi ortama aktarılmıştır. Demografik bilgileri hatalı olan ve ölçekte 3'ten (madde sayısını %10'undan fazla) fazla maddeyi boş bırakan öğrencilerin verileri çıkarılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan istatistiksel analizler tablolar aracılığı ile gösterilmiştir.

Araştırmada ortaya konan verilerin tümü aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanması sonucunda tablolara işlenip sunulmuştur. 4. sınıflarda bütün şubelerde çalışmalar belirlenen ders saatleri içerisinde ayrı ayrı yapılmıştır. Araştırmada 4. sınıfların bütün şubelerinden elde edilen veriler kendi içerisinde tek tek incelenmiş ve normallik dağılımı Kolmogorov Simirnov testi ile kontrol edilmiştir. Sonuç olarak uygulanan Kolmogorov Simirnov testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım özelliği p değeri üzerinden p değerinin 0,05 ile karşılaştırılması sonucu tespit edilmiştir.

Tablo 2.5. Araştırma Alt Problemlerine Göre Yapılan Analizler

Öğrencilerin cinsiyetleri ile sosyal bilgiler dersi kültür miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?	Bağımsız Örneklem T- Testi
Öğrencilerin yaşadıkları yer ile sosyal bilgiler dersi kültür miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Bağımsız Örneklem T- Testi
Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutum puanları ile son test tutum puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?	Eşleştirilmiş Gruplar T - Testi

Tablo 2.5.(devam). Araştırma Alt Problemlerine Göre Yapılan Analizler

Öğrencilerin evinde bilgisayara sahip olup olmaması ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Mann-Whitney U Testi
Öğrencilerin internet kullanım süreleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Kruskal Wallis – H Testi Mann-Whitney U Testi

Tablo 2.5. incelendiğinde öğrencilerin tutum puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark olup olmadığı durumuna bakıldığında cinsiyet açısından ön test-son test sonuçları normal dağılım gösterdiğinden bu alt problem için Bağımsız Örneklem t testi ile bakılmıştır.

Öğrencilerin yaşadıkları yer ile sosyal bilgiler dersinde yapılan sanal müze etkinlikleri ön test-son test tutum puanları normal dağılım gösterdiğinden bu alt problem için tutum puanları arasındaki farka Bağımsız Örneklem T Testi ile bakılmıştır.

Öğrencilerin evlerinde bilgisayar olup olmaması durumu ile sosyal bilgiler dersinde yapılan sanal müze etkinlikleri arasında anlamlı fark olup olmadığına bakıldığında evlerinde bilgisayar olup olmaması açısından tutum puanları normal dağılım göstermediğinden bu alt problem için Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Öğrencilerin ön test tutum puanları ile son test tutum puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı incelendiğinde normal dağılım gösterdiğinden bu alt problem için Eşleştirilmiş Gruplar T Test uygulanmıştır.

Öğrencilerin internet kullanım süreleri ile sosyal bilgiler dersinde yapılan sanal müze etkinliklerinin ön test tutum ve son test tutum puanlarına etkisine bakıldığında internet kullanım süreleri ve tutum puanları normal dağılım

göstermediğinden ve ikiden fazla ölçüt olduğundan Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki farklılığı belirlemek için de Mann Whitney-U testi yapılmıştır.

2.4 Araştırmada Kullanılan Kazanımların Tanıtılması

Araştırmada İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan Kültür ve Miras öğrenme alanı Milli Kültür ve Çocuk Oyunları ünitesinde yer alan kazanımlara yer verilmiştir.

Ünitelerde yer alan hedef kazanımlara ulaşmak için sanal müze etkinlikleri düzenlenmiş ve sanal müze etkinlikleri ile ilişkili olan kazanımlar Tablo 3.6’ da verilmiştir.

Tablo 2.6. Milli Kültür ve Çocuk Oyunları Ünitesi Kazanım ve Süreleri

Ünite	Konular Kavramlar	Kazanımlar	Önerilen Süre
Milli Kültür	Müzeler, Ankara Etnografya Müzesi, Çevresinde ve Milli Kültürde yer alan tarihi eserlere tarihi bir mekân gezisi ve çalışması	SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir	4 ders saati
Çocuk Oyunları	Çocuk oyunları Oyuncaklar Geçmişten günümüze çocukların, aile büyüklerinin oynadıkları oyunlar	SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.	4 ders saati

Tablo 2.6. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yer alan ünite, kazanım ve kazanımların gerçekleştirilmesi için önerilen süreleri içermektedir. Araştırmada gerçekleştirilen sanal müze etkinlikleri tabloda yer alan kültür ve miras öğrenme alanına ait kazanımlara uygun olarak hazırlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Öğrenme alanındaki her bir kazanım için önerilen 4 ders saati süredir. Toplamda 6 hafta süren araştırma 8 ders saatinde tamamlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde ilkököl 4. Sınıf öğrencilerine düzenlenen sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği sonuçlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.1 Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında çalışmanın alt problemlerine ilişkin bulgular sunulmaktadır.

Tablo 3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin İstatistikî Veriler

Ölçek Boyutları	Madde No	Ön Test Min Puan	Ön Test Max Puan	Son Test Min Puan	Son Test Max Puan	Ön Test X̄	Son Test X̄	Ön Test Ss	Son Test Ss
Dersin Önemi	Soru 8	1	3	2	5	2,73	3,22	,6171	1,010
	Soru 9	1	3	2	5	2,70	2,94	,7977	,8224
	Soru 10	1	4	2	5	1,83	2,35	,6971	,8918
	Soru 12	2	5	3	5	2,10	2,91	,7453	,8848
	Soru 13	1	5	2	5	2,03	2,39	,9209	,9416
	Soru 14	1	3	2	5	2,16	2,68	,7066	,8896
	Soru 20	1	4	3	5	1,82	2,04	,7962	,8923
	Soru 27	3	5	2	5	2,02	3,05	,7651	,9658
	Soru 30	1	3	2	4	2,47	3,28	,5938	,8902
Dersin İlgi Çekiciliği	Soru 4	2	3	2	5	2,52	3,39	,6273	,9938
	Soru 5	1	2	3	3	2,34	3,48	1,165	,9263
	Soru 11	1	2	2	4	2,79	3,00	,7288	,9128
	Soru 16	1	3	2	5	2,09	3,10	,6260	,8235
	Soru 17	1	3	2	5	2,83	3,60	,6385	,9119
	Soru 19	3	4	1	4	2,44	1,76	,6715	,3248
	Soru 21	3	4	3	5	2,54	1,41	,5759	1,092
	Soru 23	1	2	2	3	3,82	3,93	,5266	,6652
	Soru 28	1	2	2	5	2,81	3,32	,7195	,8631
	Soru 29	1	3	2	4	2,02	2,52	,8162	,9314
Dersin İçeriği	Soru 1	1	2	4	5	1,99	4,88	1,049	,3266
	Soru 2	3	3	2	5	4,18	4,63	,7962	,5441
	Soru 3	3	3	2	4	4,34	1,24	,5545	,8055
	Soru 6	3	4	2	4	3,42	3,78	,6060	,8389
	Soru 7	1	3	1	4	1,57	4,50	,7000	,7719
	Soru 15	1	4	3	4	2,93	3,22	,6396	,8100
	Soru 24	1	3	1	4	1,93	4,49	,3282	,8849
	Soru 25	1	3	2	5	1,61	4,33	,6650	,9107
	Soru 26	1	3	2	5	1,74	3,84	,2760	,9292
	Soru 32	2	4	1	3	3,82	1,23	,7572	,9290

Tablo 3.1.(devam). Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin İstatistiki Veriler

Ölçek Boyutları	Madde No	Ön Test Min Puan	Ön Test Max Puan	Son Test Min Puan	Son Test Max Puan	Ön Test $\bar{X}$	Son Test $\bar{X}$	Ön Test Ss	Son Test Ss
Derste Yapılan Etkinliklere İlişkin Tutumları	Soru 18	3	3	2	4	2,32	3,36	,7148	1,247
	Soru 22	1	3	1	4	1,66	2,66	,4699	,8333
	Soru 31	2	2	2	5	2,32	3,80	,2025	,8685
	Soru 33	3	5	1	4	2,08	3,75	,1611	,8015

Tablo 3.1.'de edinilen sonuçlara göre sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği alt boyutlarında yer alan ölçek maddelerinin; minimum-maksimum puanları, aritmetik ortalama değerleri ve standart sapma değerleri incelenmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde sanal müze etkinlikleri öncesi öğrencilerin ölçek maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları sanal müze etkinlikleri gerçekleştirildikten sonra ölçek maddeleri aritmetik ortalamalarından istatistiki olarak azdır. Sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarını olumlu bağlamda etkilediği görülmüştür.

Dersin Önemi boyutuna ait ölçek maddeleri incelendiğinde ön test sonuçlarına verdikleri cevaplarda, en yüksek değerlerin aritmetik ortalaması 3,88 iken, sanal müze etkinlikleri son test sonuçlarında en yüksek değerlerin aritmetik ortalaması 4,88'dir. Sanal müze etkinlikleri sonrası dersin önemini gösteren boyuta ilişkin maddelere verilen cevaplarda istatistiki olarak artış olduğu görülmüştür.

Dersin İlgi Çekiciliği boyutuna ait ölçek maddeleri verilerine bakıldığında ön test sonuçlarında verdikleri cevaplarda en yüksek değerler ortalaması 2,7'dir. Sanal müze etkinlikleri sonrası son test sonuçlarında en yüksek değerlerin aritmetik ortalamasının 4,03 olduğu görülmüştür. Sanal müze etkinlikleri sonrası dersin önemini gösteren boyuta ilişkin maddelere verilen cevaplarda artış olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı ilgilerinin istatistiki olarak arttığı görülmüştür.

Dersin İçeriği boyutuna ait ölçek maddelerine bakıldığında ön test sonuçlarında verdikleri cevaplarda en yüksek değer ortalaması 3.1'dir.

Sanal müze etkinlikleri son test sonuçlarında verdikleri cevaplarda en yüksek değerin aritmetik ortalaması 4,3'tür. Dersin içeriğine ilişkin tutumlarda istatistiki olarak artış olduğu görülmüştür.

Derste yapılan etkinliklere ilişkin tutumları gösteren boyuta ait ölçek maddeleri incelendiğinde ön test sonuçlarında en yüksek değer ortalaması 3,25'tir. Sanal müze etkinlikleri son test sonuçlarında en yüksek değer ortalaması ise 4,25'tir. Öğrencilerin derste yapılan etkinliklere ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu ve istatistiki olarak yükseldiği görülmüştür.

3.1.1 Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Öğrencilere yapılan sanal müze etkinlikleri öncesinde ve sonrasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum testlerinin aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maximum değerlerinin ne düzeyde olduğunu gösteren bulgular Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Öğrencilere ön test ve son test olarak düzenlenen sosyal bilgiler tutum ölçeği aritmetik ortalama ve standart sapmaları

Tutum Testleri	N	En düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	Ss
Sosyal Bilgiler Dersi Sanal Müze Etkinlikleri Ön Test Tutumları	100	87	105	96,06	4,37
Sosyal Bilgiler Dersi Sanal Müze Etkinlikleri Son Test Tutumları	100	84	130	109,68	9,00
Genel	100	171	235	205,74	13,37

Tablo 3.2. sosyal bilgiler dersi sanal müze etkinlikleri ön test ve son test tutum puanları; minimum, maksimum değerler, aritmetik ortalama, standart sapma değerlerini incelemektedir. Tabloda ön test tutum puanları sonuçlarına göre; en düşük puanların toplamının 87, en yüksek puanların toplamının 105 olduğu

görülmüştür. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum ölçeği ön test puanları aritmetik ortalaması 96,06'dır.

Son test tutum puanları sonuçları açısından en düşük puanların toplamının 84, en yüksek puanların toplamının 130 olduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri sonrası tutum ölçeği son test puanlarının aritmetik ortalaması 109,68'dir. Elde edilen verilere göre sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin son test ve ön test puanları en düşük – en yüksek puan toplamaları, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları karşılaştırılmıştır. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri son test puanlarının, öğrenciler tarafından verilen en yüksek puan toplamının, standart sapmasının ve aritmetik ortalamasının sosyal bilgiler dersi ön test tutum sonuçlarından yüksek olduğu görülmüştür.

3.1.2 İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın öğrencilerin cinsiyetleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır? İkinci alt problemine ilişkin bulgular Tablo 4.3.'de verilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır.

Tablo 3.3. Öğrencilerin cinsiyetleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t- testi sonuçları

Tutum Testleri	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	SD	t	p
Öntest puanları	Kız Ö.	54	97,56	5,7490	98	1,061	,291
	Erkek Ö.	46	96,40	5,15612			
Sontest puanları	Kız Ö.	55	109,76	9,30038	98	0,82	,934
	Erkek Ö.	45	109,61	8,82838			

Tablo 3.3.'de yer alan sonuçlar, kız ve erkek öğrenciler arasında sosyal bilgiler dersi tutum puanlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemektedir. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal

müze etkinlikleri ön test tutum puanları sonuçlarına göre[$t_{(98)} = 1,061$; $p>0,05$]kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri son test tutum puanları sonuçları[$t_{(98)} = ,082$; $p>0,05$] kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

3.1.3 Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan öğrencilerin yaşadıkları yer ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 3.4.'te verilmiştir.

Tablo 3.4. incelendiğinde öğrencilerin yaşadıkları yer ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerine göre farklılaşmasına ilişkin normallik değerlerine bakıldığında normal dağılım gözlemlenmiş, bağımsız örneklem t testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.4. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin farklılaşmasına ilişkin Bağımsız örneklem t testi sonuçları

Tutum Testleri	Yaşadığı Yer	N	$\bar{X}$	Ss	SD	t	p
Öntest puanları	Köy	37	96,72	6,66103	98	-0,269	,789
	İlçe M.	63	97,06	4,63115			
Sontest puanları	Köy	37	108,48	9,64256	98	-1,016	,312
	İlçe M.	63	110,38	8,60688			

Tablo 3.4.'te yer alan sonuçlar, ilçe merkezinde ve köyde yaşayan öğrencilerin, sosyal bilgiler dersi tutum puanları ile yaşadıkları yer arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemektedir. Köyde yaşayan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ön test tutum puanları; aritmetik ortalamaları, 96,72, ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin, ön test tutum puanları aritmetik ortalamaları 97,06'dır. Bağımsız örneklem t testi, ön test tutum puanları sonuçlarına göre [$t_{(98)} = ,789$ $p>0,05$],

köyde ve ilçe merkezinde yaşayan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

İlçe merkezi ve köyde yaşayan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri son test tutum puanları; aritmetik ortalamaları, köyde yaşayan öğrencilerin 108,48; ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin 110,38'dir. Bağımsız örneklem t testi, son test tutum puanları sonuçlarına göre [$t_{(98)} = ,312$ $p>0,05$], köyde ve ilçe merkezinde yaşayan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

3.1.4 Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutum puanları ile son test tutum puanları arasında farklılık olup olmadığıdır. İlgili veriler tablo 3.5.'te verilmiştir.

Tablo 3.5.'te Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutum puanları ile son test tutum puanlarının normallik değerlerine bakıldığında normal dağılım gözlemlenmiş, ön test-son test tutum puanları farklılaşmasına ilişkin paired samples t testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 3.5.'te verilmiştir.

Tablo 3.5. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutum puanları ile son test tutum puanları farklılaşmasına ilişkin Paired Samples t test testi sonuçları

Tutum Testleri	N	$\bar{X}$	Ss	SD	t	p
Öntest puanları	100	96,94	5,43	99	11,60	0,00
Sontest puanları	100	109,68	9,00			

Tablo 3.5.'te yer alan sonuçlar, sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerine göre öğrencilerin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemektedir. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test tutum puanları ile son test tutum puanlarının farklılaşmasına ilişkin; Paired Samples t testi sonucu [$t_{(99)} = ,00$

$p<0,05$], ön test ve son test puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin öğrencileri olumlu yönde geliştirdiği ve aynı şekilde öğrencilerin tutumlarını olumlu olarak etkilediği görülmüştür.

3.1.5 Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi öğrencilerin evinde bilgisayara sahip olup olmaması durumu ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular Mann-Whitney U testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.6.'da verilmiştir.

Tablo 3.6.'da öğrencilerin evlerinde bilgisayara sahip olup olmamaları durumu ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanları arasında normal dağılım olup olmadığına bakılmış ve neticesinde farklılaşmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.6. Öğrencilerin evinde bilgisayara sahip olup olmaması durumu ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri tutum puanlarının anlamlı farklılaşmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları

Tutum Testleri	Evinde Bilg. Olup Olmaması	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Ön Test Tutum Puanları	Bilg. Var	61	52,00	3172,00	1098,00	,517
	Bilg. Yok	39	48,15	1878,00		
Son Test Tutum Puanları	Bilg. Var	61	56,21	3429,00	841,000	,014
	Bilg. Yok	39	41,26	1621,00		

Tablo 3.6.'da yer alan sonuçlar, evlerinde bilgisayarları olup olmamalarına göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum puanlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemektedir. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ön test tutum puan sonuçlarına göre evinde bilgisayarı olan öğrencilerin sıra ortalaması 52,00, evinde bilgisayarı olmayan öğrencilerin sıra ortalaması ise 48,15'tir. Mann-Whitney U testi sonucu ($U = 1098,00$, $p=,517$), evinde bilgisayarı olan öğrenciler ve olmayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri son test tutum puan sonuçlarına göre evinde bilgisayarı olan öğrencilerin sıra ortalaması 56,21, evinde bilgisayarı olmayan öğrencilerin sıra ortalaması ise 41,26'dır. Mann-Whitney U testi sonucu ($U = 841,00$, $p=,014$), evinde bilgisayarı olan ve bilgisayarı olmayan öğrenciler arasında ($p<0,05$), anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

3.1.6 Altıncı alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi olan öğrencilerin internet kullanım süreleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 3.7.'de verilmiştir.

Öğrencilerin internet kullanım süreleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmış ve normal dağılım olmadığı gözlemlenmiştir. Kruskal Wallis H test yapılarak sonuçlar tablo 3.7.'de verilmiştir.

Tablo 3.7. Öğrencilerin internet kullanım süreleri ile ön test –son test tutum puanları arasında farklılığa ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları

Tutum Testleri	İnt. Kul. Süre.	N	Sıra ortalaması	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Ön Test	A.0-1 saat	40	52,78	2	2,691	,260	
Tutum	B.2-4 saat	46	45,87				
Puanları	C.5-7 saat	14	59,21				
Son Test	A.0-1 saat	40	37,41	2	13,959	,001	A-B; A-C
Tutum	B.2-4 saat	46	60,47				
Puanları	C.5-7 saat	14	55,14				

Tablo 3.7.'de yer alan sonuçlar, internet kullanım sürelerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum puanlarının, anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemektedir. 0-1 saat, 2-4 saat, 5-7 saat süreyle internet kullanan öğrencilerin, internet kullanım süreleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri ön test tutum puanı Kruskal Wallis H testi sonuçları ($p=,260$, $p>0,01$), gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

0-1 saat, 2-4 saat, 5-7 saat süreyle internet kullanan öğrencilerin, sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri son test tutum puanları Kruskal Wallis H testi sonuçları incelendiğinde ($p = ,001$ $p < 0,01$), gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Farklılık sebepleri Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir.

01-saat ve 2-4 saat süre internet kullanan öğrencilerin son test tutum puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney- U testi sonuçlarında 0-1 saat internet kullanan öğrencilerin sıra ortalaması 33,04, 2-4 saat kullananların ise 52,60 olarak belirlenmiştir. U testi sonucu ($U = 501,50$, $p = ,000$), anlamlı farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. 2-4 saat internet kullanım süresinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

01-saat ve 5-7 saat süre internet kullanan öğrencilerin son test tutum puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney- U testi sonuçlarında 0-1 saat internet kullanan öğrencilerin sıra ortalaması 26,45, 5-7 saat kullananların ise 35,00 olarak belirlenmiştir. U testi sonucu ($U = 165,50$, $p = 0,38$), anlamlı farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. 5-7 saat internet kullanım süresinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada, ilkokul 4. sınıf öğrencilerine sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular önceden yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak tartışılmıştır.

Öğrencilere düzenlenen sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumuna etki düzeyi incelendiğinde, sanal müze etkinlikleri öncesi öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumları ile sanal müze etkinlikleri sonrası tutumları arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersi ön test tutum puanlarından elde edilen sonuçlarda öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının düşük olduğu istatistiki olarak tespit edilmiştir. Sanal müze etkinlikleri sonrasında ise öğrencilerin sosyal bilgiler dersi son test tutum puanlarının arttığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin derste yapılan sanal müze etkinlikleri sırasında ve sonrasında; derse karşı duydukları ilgi, merak, derse katılma ve etkinliklerde görev alma heveslerinin arttığı görülmüştür. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin derse karşı tutumlarını olumlu anlamda etkilediği ve derste katılmalarında istekliliği ve hevesli olma durumlarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde Turgut (2015) “Sosyal Bilgiler Dersinde Bir Eğitim Aracı olarak Sanal Müzelerden Yararlanma” adlı çalışmasında sanal müze etkinlikleri ile gerçekleştirilen derslerde öğrencilerin ders sürecine aktif olarak katıldıklarını ve derste gerçekleştirilen etkinliklerde sorumluluk almak için hevesli olduklarını ortaya koyarak öğrencilerin sanal müze etkinlikleri sayesinde derse karşı tutumlarının arttığını ortaya koyan sonuçlara ulaşmıştır. Cengiz (2024) “Sanal Müzelerle Desteklenmiş Fen Öğretiminin Öğrencilerin Fen Dersine Yönelik Tutumları ve Motivasyonlarına Etkisi” adlı çalışmasında; sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal müze etkinlikleri sonrasında öğrencilere sanal müze etkinlikleri hakkında sorular sormuştur. Öğrenciler bu etkinlikler hakkında; sanal müze etkinliklerini merak ettiklerini, eğlenceli bulduklarını, sanal müze etkinlikleri ile incelemelerini bulundukları yerden yaparak kendilerini müzede gibi hissettiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler derste yapılan sanal müze turları ile derse karşı ilgi ve sevgilerinin arttığını belirtmişlerdir. Öğrenciler sanal müze etkinliklerini tekrar düzenlemek ve sanal müze etkinliklerine katılmak istediklerini

belirtmişlerdir. Ulaşılan bu sonuç araştırmamızın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Ustaoglu (2012) hazırladığı tezinde “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesinde Sanal Müzelerin Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi”ni incelemiştir. Bu çalışma sonucunda sanal müze etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney ve kontrol grupları ile çalışmalar yapmış ve derslerin sanal müze etkinlikleri ile gerçekleştirildiği deney grubunda ders başarılarının ve öğrencilerin derslere katılımlarının düz anlatım yapılarak gerçekleştirilen derslere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu gruptaki öğrencilerin derse karşı merak ve ilgilerinin arttığı da belirlenmiştir. Sonuç olarak derste sanal müzelerle gerçekleştirilen etkinliklerin, öğrencilerin derse karşı ilgilerini artırdığı derslere katılımda istekli olduklarını ortaya koymuştur. Işık (2023) “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sanal Müze Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmasında öğretmenlerin sanal müze etkinlikleri hakkındaki görüşlerini almıştır. Öğretmenler sanal müze etkinlikleri ile gerçekleştirilen derslerde, öğrencilerin derse daha dikkatli takip ettiklerini, derste istenilen hedef kazanımlara daha kısa sürede zaman ve mekândan bağımsız ulaşabildiklerini ve sanal müze etkinlikleri ile öğrencilerin merak duygularının geliştiğini, öğrencilerin sorularına görsel olarak cevap bulabildiklerini ve sürece aktif olarak katılabildiklerini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalarda ulaşılan sonuçlar bağlamında sanal müze etkinlikleri ile gerçekleştirilen derslere karşı öğrencilerin istekli, hevesli olma durumlarının ve sanal müze etkinlikleri ile düzenlenen etkinliklerin öğrencilerin derse karşı tutumlarını olumlu bağlamda etkilediğinin belirlenmesi araştırmamızla ortak sonuçlara ulaşıldığını göstermektedir. Turgut (2015), Cengiz (2024), Ustaoglu (2012), Işık (2023), araştırmalarında ortaya konulan sonuçlar, bizim araştırmamızdaki sonuçlara destek olabilecek nitelikler taşımaktadır.

Araştırmamızın ikinci alt probleminde öğrencilerin cinsiyetleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında sanal müze etkinlikleri yapılmadan önce ve sanal müze etkinlikleri gerçekleştirildikten sonra; kız ve erkek öğrenciler arasında sosyal bilgiler dersi tutum puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Cinsiyete göre sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin derse karşı tutumlarına olumlu veya olumsuz etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın

incelendiğinde Bingöl (2008), “Fotoğrafta Sanal Gerçeklik ve Müzeler Yolu ile Sanat Eğitime Katkıları” adlı çalışmasında sanal müzeler ve sanal gerçeklik yolu ile yapılan çalışmaların cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Çalışmasında öğrencilerin sanal gerçeklik ile ilgili kavrama ve algılama düzeylerinin benzer olduğu ve cinsiyet kavramına göre değişkenlik içermediği sonucuna ulaşmıştır. Aykaç (2023) “Müzelerde Teknoloji Kullanımının Ziyaretçi Deneyimindeki Rolü” adlı çalışmasında müzeyi ziyaret edenlerin deneyimleri ve müzelerde teknoloji yolu ile öğrenme, kavrama, etkinlikleri hakkındaki düşünceleri ve etkinlikleri deneyimleyen kişilerin kişisel hoşgörü becerilerinin cinsiyet değişkeninden etkilenip etkilenmediği konusunu araştırmıştır. Araştırma sonucunda müzelerde teknoloji kullanımı deneyiminin erkek ve kadın olarak cinsiyete göre farklılık göstermediği ve cinsiyetin müzelerde teknoloji kullanımı ile öğrenme ve deneyimler üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda Bingöl (2008), Aykaç (2023)’ün yaptığı çalışmalarda elde ettikleri sonuçlarla mevcut araştırma sonuçlarının benzerlik gösterdiği görülmüştür. Mohammad (2016) “Popülerleşen Sanal Müze Uygulamaları ve Kullanıcı Deneyimi: Zeugma Sanal Müzesi” adlı çalışmasında Bahçeşehir üniversitesi mimarlık bölümü ve iç mimarlık çevre tasarımı bölümü öğrencileri, iç mimarlık yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile çalışmıştır. Sanal müze kullanımının cinsiyet faktöründen etkilenip etkilenmediğini incelemiştir. Çalışmada sanal müze kullanan kullanıcılara sanal müzeler hakkında görüşleri, öğrenmelerini etkileyip etkilemediği, beğenileri, sanal müzeleri tekrar kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde erkek katılımcılar ile kadın katılımcılar arasında farklılık olduğu, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre sanal müzeleri öğrenme konusunda daha iyi oldukları ve sanal müzelerin öğrenmelerini olumlu yönde etkilediği, sanal müzeleri beğendikleri, sanal müze etkinliklerini tekrar yapmak istedikleri belirlenmiştir. Mohammad (2016)’nın elde ettiği araştırma sonuçları ile mevcut araştırmada bulunan sonuçların farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçların farklılığının erkek katılımcıların sanal müzeye bakış açılarından dolayı oluşabileceği ve erkek katılımcıların teknoloji kullanımlarının yoğun olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Kadın katılımcıların mimarlık tarihi dersi almayıp erkek katılımcıların mimarlık tarihi dersi almış olmaları, üç boyutlu düşünme becerilerinin ve tarihi dokuları sanal müzelerle üç boyutlu olarak ele alabilmelerine

olanak sağlayabildiği için erkek katılımcıların sanal müzelere bakış açılarını olumlu etkileyebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde, öğrencilerin yaşadıkları yerin kırsal veya ilçe merkezi olması gibi iki farklı konumun sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerini ne düzeyde etkilediği incelenmiştir. Köyde yaşayan öğrenciler ile ilçe merkezinde yaşayan öğrencilere sanal müze etkinlikleri öncesi yapılan sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ile sanal müze etkinlikleri sonrası yapılan sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği arasında anlamlı farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları mahalin yapılan sanal müze etkinlikleri öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler dersi tutumlarına etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında Çınar, Utkugün, Gazel (2021) “Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımı Hakkında Öğrenci Görüşleri” adlı çalışmalarında öğrencilere düzenlenen sanal müzeler hakkında öğrencilerin görüşlerini almışlardır. Öğrenci görüşlerine göre sanal müze erişiminin olmadığı, internetin olmadığı kırsal bölgelerde sanal müzelere erişim imkânının da olmaması sanal müzelerle ilgili dezavantaj oluşturduğunu belirtmişlerdir. B. Tay ve Betül A. Tay (2003) “Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Tutumun Başarıya Etkisi” adlı çalışmada öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarına yaşadıkları yerin etkisini incelemiştir. Yapılan araştırmada il, ilçe, köy yerinde yaşayan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarının il ve köyde ikamet eden öğrenciler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda elde edilen sonuçlarla mevcut araştırma sonuçlarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılığın araştırma koşullarındaki imkânların farklılık göstermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Farklılığın ikamet edilen köy ve kırsal alanlarda internetin olmadığı, internet erişiminin sınırlı olduğu kırsal yaşam bölgelerinde öğrenciler için sanal müzelere erişim açısından zorluk yaratmasından kaynakladığı düşünülmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları çevre şartlarının, sosyal ve ekonomik farklılıklarının ve durumlarının öğrencilerin eğitim çalışmalarında yarattığı farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Güler, M. Dilek, S. Dilek (2021) “Sosyal Bilgiler Dersi Ev Ödevlerine Yönelik Öğrenci Tutumları” adlı çalışmada öğrencilerin yaşadıkları yerin öğrencilerin tutumlarına etkisini incelemişlerdir. İncelemede öğrencilerin köy, ilçe, il merkezinde ikamet edip etmemelerinin öğrencilerin ev ödevlerine yönelik tutumlarına ve sosyal bilgiler dersine karşı sorumluluklarını yerine getirme bağlamında istekliliği ve hevesliliğine

bakılmış ve öğrencilerin yaşadıkları yerin ev ödevlerine yönelik tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin yaşadıkları yerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının yaşadıkları bölgeye ve ikamet ettikleri değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermemesi mevcut araştırma ile benzer sonuçlara ulaşıldığını ortaya koymaktadır. Araştırmaların sonuçları neticesinde öğrencilerin yaşadıkları yerin sosyal bilgiler dersine tutumlarını etkileyip etkilememesinin yaşanılan bölgenin coğrafi, iklim, ekonomik gelişmişlik gibi farklılıkların olduğu bölgelerde etkili olabileceği benzer şartlara sahip köy ve ilçe merkezi gibi bölgelerde anlamlı farklılık ortaya koymayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın dördüncü alt problemünde sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarına etkisi incelenmiştir. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında sanal müze etkinlikleri yapılmadan önce ön test tutum puanlarına bakılmış, sanal müze etkinlikleri yapıldıktan sonra son test tutum puanları incelenmiştir. Sosyal bilgiler dersi tutum puanlarının sanal müze etkinlikleri sonrasında yükseldiği gözlemlenmiştir. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu anlamda etkilediği ve bu durumun derse karşı olan tutumlarına olumlu yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Yıldırım ve Tahiroğlu (2012) “Sanal Ortamda Gerçekleştirilen Müze Gezilerinin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi” adlı çalışmalarında sosyal bilgiler dersinde sanal ortamda gerçekleştirilen müze gezilerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını deney ve kontrol grubunda yaptığı çalışmalarla incelemiştir. Bu çalışma ile sosyal bilgiler dersinde deney grubunda gerçekleştirilen sanal müze gezilerinin kontrol grubunda gerçekleştirilen eğitimle kıyaslandığında sanal müze gezilerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Peker (2014) “Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımı ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Sanal Müze Kullanımına Yönelik Tutumları” adlı çalışmada sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımının öğrencilerin tutumlarına etkisini incelemiştir. Sanal müze ile gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersi sonrası tutum puanlarının, sanal müze turları yapılmadan işlenen sosyal bilgiler dersi sonrası yapılan tutum puanlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sanal müze turları

gerçekleştirilen öğrencilerin farklı bir ortamı sanal ortamda görmelerinin derse karşı ilgi, merak, sevgi ve farkındalıkları artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Turgut (2015) “Sosyal Bilgiler Dersinde Bir Eğitim Aracı Olarak Sanal Müze Kullanımı” adlı çalışmasında sanal müzelerin sosyal bilgiler dersine karşı öğrencilerin tutumuna etkisi incelenmiştir. Sanal müzelerle gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kazanımlara ulaşmada zorlanmadıkları ve soyut kavramların görsel ve bilgisayar ortamında düzenlenen sanal turlarla somutlaştırıldığı ve bu durumun öğretimi kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen bu sanal müze etkinliklerinin, sanal müze hazırlamak için yapılan çalışmaların, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu olarak etkilediği sonucu ortaya konmuştur. Yıldız (2016) “Tarih Öğretiminde Sanal Müzelerin Kullanılmasının Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına ve Akademik Başarılarına Etkisi” adlı çalışmasında, sanal müzelerin derslerde kullanılmasının derse karşı tutum ve akademik başarıya etkisini incelemiştir. Çalışmada deney ve kontrol grubu kullanılmış ve kontrol grubunda yapılan çalışmalarda geleneksel yöntemle tarih dersleri anlatılarak ders işlenilmiştir. Deney grubunda sanal müzelerle gerçekleştirilen derslere yer verilmiş ve sanal müze turları düzenlenmiştir. Sanal müzelerin derslerde kullanılmasının öğrencilerin derse karşı tutumlarını olumlu olarak etkilediği ve ders başarılarının sanal müzelerle gerçekleştirilen derslerle arttığı belirlenmiştir. Yıldırım ve Tahiroğlu (2012), Peker (2014), Turgut (2015), Yıldız (2016) yaptığı çalışmalarda ulaştığı sonuçlar, mevcut araştırmadaki sonuçları destekler nitelik taşımaktadır. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal müze etkinliklerinin öğrenci tutumlarını olumlu etkilediği, artırdığı, öğrencilerin derse karşı, merak, istek, güdülenme ve öğrenmelerin kalıcılığına ve bu durumun ders başarısına da olumlu olarak yansıtılabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın beşinci alt probleminde öğrencilerin evinde bilgisayara sahip olup olmaması durumunun sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerine etkisi ve bu durumun sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarına nasıl yansıdığı incelenmiştir. Sanal müze etkinlikleri gerçekleştirilmeden önce yapılan tutum testlerinde öğrencilerin evlerinde bilgisayara sahip olup olmaması durumunun öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını etkilemediği görülmüştür. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında gerçekleştirilen sanal müze etkinlikleri sonrasında yapılan tutum

testi sonuçlarında evlerinde bilgisayar olan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum testi sonuçlarının yükseldiği görülmüştür. Zabun (2020) “Tarih Öğretmen Adaylarının Sanal Müze Kullanımına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” adlı çalışmada öğrencilerin evlerinde kendilerine ait bilgisayarlarının olup olmamasının sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarına etkisi incelenmiştir. Çalışmada evlerinde bilgisayar olan öğrencilerin kendi başlarına öğrendikleri sanal müze turlarını evlerinde gerçekleştirme imkânı bulabildikleri ve bu durumun sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını yüksek olmasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Aktaş, Yılmaz ve İbrahimoglu (2021) “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sanal Müze Kullanımına Yönelik Tutumları” adlı çalışmada öğretmenlerin sanal müze kullanımı ile ilgili görüşleri alınmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenler öğrencilerin ve öğretmenlerin bilgisayar kullanma becerileri ve evlerinde bilgisayara sahip olma durumlarının sanal müze turları sırasında teknolojik sorunları çözme becerilerini hızlandırabileceğini, ayrıca sanal turlar sırasında geçiş ve sanal ortamda gezinme becerisine sahip olmalarına imkân sağlaması açısından önemli olduğunu vurgulamışlardır. Çınar (2021) “Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımı Hakkındaki Görüşleri: İstanbul Örneği” adlı çalışmada öğrencilerin sanal müzelerde gerçekleştirdikleri etkinliklerde öğrencilerin bilgisayara sahip olma ve bilgisayar kullanma becerilerine bakılmış bilgisayara sahip olan öğrencilerin sayıca fazla olmasına rağmen sanal müze gezisi yapmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler sanal müze gezilerini okullarda öğretmenlerinin bilgisayarlarında ve okul bilgisayarlarında gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin bilgisayar kullanma becerilerinin yüksek olmasına rağmen sanal müze etkinlikleri yapmamalarının sanal müzeler hakkında bilgi sahibi olmamalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Turgut (2015) “Sosyal Bilgiler Dersinde Bir Eğitim Aracı Olarak Sanal Müze Kullanımı” adlı çalışmada sosyal bilgiler dersinde sanal müzelerin öğrencilere etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerden bilgisayar powerpoint programında sanal bir müze hazırlamaları istenmiş ve bu konuda görüşleri alınmıştır. Evlerinde bilgisayara sahip olan ve olmayan öğrencilerin görüşleri alındığında evlerinde bilgisayara sahip olan öğrenciler programı kullanmakta ve internet erişiminde sorun yaşadıklarını ve sanal müze hazırlamayı bilmediklerini, bilgisayara sahip olmayan öğrenciler de bilgisayar kullanımı konusunda yaşadıkları sorunlardan dolayı sanal müze etkinliği hazırlamada zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Fakat öğrenciler bu yaşadıkları zorluklara rağmen birlikte etkinlik yapmanın ve sanal müze etkinlikleri düzenlemelerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediğini ve sosyal bilgiler dersine olan ilgi ve beğenilerinin arttığını söylemişlerdir. Yapılan araştırmaların sonuçları ile mevcut araştırmanın sonuçlarının benzer çıktığı ve mevcut araştırmayı desteklediği görülmüştür. Araştırmadan elde edilen verilerin sonuçlarına göre, araştırma sırasında öğrencilerin sanal müze kavramını ilk defa duyduklarını belirtmeleri, öğrencilerin sanal müze kavramını öğrendikten sonra evde sanal müzeler hakkında araştırma yapmalarına imkân sağladığı düşünülmektedir. Sanal müze gezi etkinliklerini kendi başlarına kişisel bilgisayarlarında düzenlemeleri sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve bilgisayara sahip olan öğrencilerin olmayan öğrencilere göre öğrendiklerini evde tekrar kendi başlarına deneyimleme fırsatı yarattığı için sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarında anlamlı ölçüde farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın altıncı alt probleminde öğrencilerin internet kullanım süreleri ile sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İnternet kullanım sürelerinin sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanal müze turları sonrası tutum puanlarına etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İnternet kullanım süresi yüksek olan öğrencilerin, sanal müze etkinlikleri sonrasında sanal müze etkinliklerini merak ettikleri ve bireysel olarak sanal müze etkinlikleri düzenledikleri düşünülmektedir. Yorulmaz (2022) “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sanal Müze Kullanımına Yönelik Memnuniyet Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmada internet kullanım süresi artan öğrencilerin sanal müzelerin farkına varmalarına olumlu katkı sağladığı ve öğrencilerin sanal müzeler hakkında bilgi almasını sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Canlı (2016) “İlkokul 4. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Sanal Müze Uygulamasına İlişkin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri” adlı çalışmada öğrencilerin evlerinde gerçekleştirdikleri sanal müze etkinliklerinin görsel sanatlar dersine etkisini incelemiştir. Çalışmada evinde internet olan öğrencilere sanal müze etkinlikleri düzenlemeleri için ödevler verilmiş ve öğrenciler ve velileri ile görüşmeler yapılmıştır. Evinde internet kullanan öğrencilerin sanal müze ziyaretlerinin görsel sanatlar dersine olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Evinde interneti olan öğrencilere sanal müze ziyaretleri konusunda farkındalık oluşturma ve müze bilinci oluşturma daha kolay

olabildiği sonucuna varılmıştır. Yorulmaz (2022) ve Canlı (2016) yaptığı çalışmada ulaştığı sonuçlar mevcut araştırmada ulaşılan sonuçları destekler niteliktedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

Bu araştırma, ilkokul 4. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma dahilinde öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinlikleri öncesi ve sonrası sosyal bilgiler dersi tutumlarının ne düzeyde olduğunu belirlemek, ön test ve son test tutum puanları arasında farklılık olup olmadığı görülmek istenmiştir. Sanal müze etkinlikleri öncesi ve sonrasında tutum puanlarının cinsiyet, yaşadıkları yer, internet kullanım süreleri, evlerinde bilgisayara sahip olup olmamaları gibi durumlara göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma sonucunda;

Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarının yapılan sanal müze etkinlikleri sonucunda istatistiki olarak yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilere sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yapılan sanal müze etkinliklerine karşı ilgi ve merak duydukları, derse katılmaya hevesli oldukları ve sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersini ilgi çekici kıldığı ve anlamlı öğrenmelere katkı sağladığı görülmüştür.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar kız ve erkek öğrencilerin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin yaşadıkları yerin araştırma sonucunda anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.

Araştırmada yapılan sanal müze etkinlikleri sonrası uygulanan son test tutum puanlarında, evinde bilgisayara sahip olan öğrencilerin bilgisayarı olmayan öğrencilere göre sosyal bilgiler dersi tutumlarının farklılık gösterdiği ve arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan sanal müze etkinlikleri sonrası öğrencilerin son test tutum puanlarında, 2-4 saat süreyle internet kullanan öğrencilerin Sosyal bilgiler dersine

karşı diğer öğrencilerden anlamlı olarak tutumlarının farklılık gösterdiği görülmüştür.

5.2 Öneriler

5.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

Sosyal bilgiler dersinde sanal müze etkinliklerinin öğretmenler tarafından kullanılması ve diğer derslerle ilişkilendirilmesi için öğretmenlere müze ziyareti öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak etkinliklerle ilgili hizmet içi eğitimler düzenlenebilir ve öğretmenler, öğrencilerde farklılık yaratacak müze, sanal müze çalışmaları hakkında bilgilendirilebilir.

Öğretmenler açısından müze gezi etkinliği planlanmasının zorlukları, gezi düzenlerken alınan izinler sırasında yaşanan prosedür evrak işlemleri, gezi sırasında yaşanan kazalar ve öğrenci sayısının çok olduğu durumlarda etkinlikleri yönetmenin zorluğu gibi durumları ortadan kaldırdığı için sanal müzelerin sınıf içerisinde ve okulda uygulanabileceği ortamlar sağlanmalıdır.

Araştırmada öğrencilerin daha önce sanal müze etkinliği yapmadıkları, yakın çevrelerindeki müzeleri tanımadıkları görülmüştür. Bu bağlamda sanal müze etkinlikleri ile öğrencilere destek olunmalı ve her öğrencinin müzede etkinlik yapabilecek düzeye gelebilmesi için imkânlar sunulmalıdır. Sanal müze gezileri sonrasında etkinlikler olduğu gibi bırakılmamalı, müze öncesi, müze gezisi sırasında ve müze gezi sonrası gerçekleştirilen etkinliklere yer verilerek öğrencilerin öğrenmelerinin anlamlı hale gelmesi sağlanmalı ve öğrenmelerin pekiştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Bu sayede öğrenciler bireysel ve grup ile çalışmalar yaparak bir işi tamamlama, grup çalışmasında sorumluluk alma ve yapılan işlere destek olma becerilerini geliştirebilecek ve başarı duygusunu tadarak öğrenme istekliliklerini artıracaklardır.

Öğrencilerin sanal müzelerden yalnızca sosyal bilgiler dersinde değil diğer derslerde de faydalanabilmeleri için öğrencilere yönelik sanal müze etkinlikleri planlanabilir.

Günümüz teknolojik gelişmeleri ışığında sanal müzelerle ilgili etkinliklere öğretim programlarında yer verilmeli ve ders kitaplarına konularla alakalı yapılabilecek sanal müze etkinlik bağlantı linkleri konulmalıdır.

Sanal müzelerin gerçekleştirileceği ortamlar okullarda oluşturulmalı ve öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında bu gezileri sürdürebilecekleri ve çalışmalar yapabilecekleri alanlar oluşturulmalıdır.

5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bolu ilinde yapılan bu araştırma farklı bölge ve şehirlerde de yapılabilir. Bu bağlamda farklı şehirlerde sosyal bilgiler dersi kùltür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin tutumlarına etkisi görùlebilir.

Araştırmamız sosyal bilgiler dersi kùltür ve miras öğrenme alanında yapılmıştır. Farklı bir öğrenme alanında yapılarak çeşitlendirilebilir. Ayrıca ilkokul düzeyinde farklı derslerde uygulanarak sanal müzelerin derslere karşı tutumları ne düzeyde etkilediği hakkında bilgi sahibi olunabilir.

Nicel araştırma yöntemi ile ele alınan; ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi kùltür ve miras öğrenme alanında yapılan sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumlarına etkisini inceleyen bu araştırma, nitel araştırma yöntemi ile yapılarak alanda ulaşılan farklı bilgiler karşılaştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Ada, M., İnce, E., & Olcay, A. (2022). Sanal müze turlarının covid-19 pandemi sürecinde eğitsel amaçlı kullanılması üzerine nitel bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 1103-1112. <https://doi.org/10.36362/gumus.1102191>
- Adıgüzel Ö. (2019). Müze eğitimi ve yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 1(1), 23-43.
- Akar, F. ve Nayır, F. (2016). Eğitim kurumlarındaki sosyal kulüplerin etkililiğinin incelenmesi: uygulamada değişim ihtiyacı. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(2), 167-186. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2015.009>
- Akbıyık S. (Ed.). (2019). *Müze eğitimi kitabı*. MEB Genel Yayın.
- Aksak, E., & Taşkesen, S. (2023). Güzel sanatlar lisesi müze eğitimi dersi sanal müze uygulamaları etkinlik örneği (Bir eylem araştırması). *International Journal of Research in Fine Arts Education*. 6(1), 18-44. <https://doi.org/10.29329/ugsead.2023.577.2>
- Aktaş, V., Yılmaz, A., & İbrahimoğlu, Z. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müze kullanımına yönelik tutumları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1294-1313. <https://doi.org/10.24315/tred.806159>
- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 103-111.
- Aktepe, V., & Sargın, M. T. S. (2014). İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 259-272. <https://doi.org/10.20296/tsad.45979>
- Aladağ, E., Akkaya, D., & Şensöz, G. (2014). Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 199-217.
- Antonaci, A., Ott, M., & Pozzi, F. (2013, Mart). Virtual Museums, Cultural Heritage Education and 21st Century Skills. *Atee-Sirem Winter Conference Proceedings*. Genova: Learnin & Teaching with Media & Tecnology.
- Arslan, A., & Kurtoğlu, S. (2022). Pandemi döneminde sanat ortamlarının dönüşümü. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 12(3), 577-586.
- Artar, M., Ateş, H., Doğan, B., & Karadeniz, C. (2020). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Oyuncak Müzesi İlkokul Müze Etkinlik Kitabı*. Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihi mekanlarla tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin "müze eğitime" ilişkin görüşleri* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Atagök, T. (1999). *Yeniden müzeciliği düşünmek* (1. Baskı). Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Atagök, T., & Özcan, O. (2001). Virtual museums in Turkey. *Museums International*, 42-45. <https://doi.org/10.1111/1468-0033.00299>
- Atamuratov, R. K. (2020). The importance of the virtual museums in the educational process. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(2), 89-93.
- Atilla, U. ve Bulut, Ü. (2017). Müze eğitiminin çocuğun görsel sanatlar eğitimine etkileri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 705-714.

- Avcı, M., & Memişoğlu, H. (2016). Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(1). <https://doi.org/10.17051/io.2016.58630>
- Avcı, M. ve Taşer, S. (2020). Sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras öğrenme alanının sosyal bilgiler öğretim programı üzerinden incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(111), 368-385. <https://doi.org/10.29228/ASOS.46416>
- Aydoğan D. (2017). Sanal gerçeklik ve simulasyon bağlamında sanal müzeler. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 1(2), 137-148. <https://doi.org/10.17932/IAU.EJNM.25480200.2017.1/2.137-148>
- Aydoğan, Y. (2021). Çağdaş müzecilik anlayışına bağlı olarak “Popülerleşen müze turizmi”. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 7(2), 178-186. <https://doi.org/10.22252/ijca.1024842>
- Aykaç, D. (2023). Müzelerde teknoloji kullanımının ziyaretçi deneyimindeki rolü (Tez No. 831268) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aytekin, H. ve Aktaş, G. (2023). Türkiye’de sanal müze araştırmaları: Bibliyometrik analiz. *Journal of Business in the Digital Age*, 6(1), 76-85. <https://doi.org/10.46238/jobda.1247086>
- Barr, R. D., Barth, J. L. & Shermis, S. S. (1978). *The nature of social studies*. California: ECT Publications.
- Barth, J. (1991). *Elementary and junior high/middle school social studies curriculum*. Lanham, Md.: University Press of America.
- Batmaz, O. ve Yurtbakan, E. (2023). İlkokul türkçe, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarının kültürel miras unsurları açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(1), 1-21. <https://doi.org/10.37217/tebd.1115153>
- Bingöl, H., O. (2008). *Fotoğrafta sanal gerçeklik ve müzeler yolu ile sanat eğitime katkısı (Anıtkabir, anadolu medeniyetleri müzesi uygulaması)* (Tez No. 226869) [Yüksek lisans tezi, Ankara]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Bozkuş, B. (2014). Kültür ve sanat iletişimi çerçevesinde Türkiye’de sanal müzelerin gelişimi. *The journal of Academic Social Science Studies* (26), 329-344. <https://doi.org/10.9761/JASSS2408>
- Buyurgan, S. (2005). *Görsel sanat eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Buyurgan, S. (2016). Yaşayan ve yaşatan müze. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 127-136.
- Buyurgan, S. (2017). Verimli bir müze ziyareti nasıl gerçekleştirebiliriz. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 317-343.
- Buyurgan, S. (2020). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bülbül, H. (2016). Müze ile eğitim yoluyla ortaokul öğrencilerinde kültürel miras bilinci oluşturma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 681-694.
- Campbell, D. T., & Stanley, J. C., (2015). *Experimental and quasi-experimental designs for research*. Houghton, Mifflin.
- Canlı, K. (2016). *İlkokul 4. sınıf görsel sanatlar dersinde sanal müze uygulamasına ilişkin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri* (Tez No. 430678) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=zeWNTSmWTJHdoKi4ny-ezA&no=FdVV1ePfxSdy0W6LppbVlQ>

- Cengiz, E. (2024). *Sanal müzelerle desteklenmiş fen öğretiminin öğrencilerin fen dersine yönelik tutumlarına ve motivasyonlarına etkisi*. [Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi]. <https://acikerisim.bartın.edu.tr/handle/11772/16416>.
- Coşkun, D. (2014). *Sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan sanal müze gezilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Amasya ve Diyarbakır illeri örneği)* (Tez No. 368561) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=MYXQYvXzObixWZ_wiDqyd_w&no=JCuDHSjSr-RvfK9gyjaZBQ
- Coşkun, E., & Bulduk Türkmen, B. (2024). Çocuklara yönelik müze deneyimini destekleyici hikâye kitabı tasarımları. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (38), 696-715. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1410725>
- Çalışkan, E., Önal, N. ve Yazıcı, K. (2016). Öğretim etkinliklerinde sanal müze kullanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları ne düşünüyor?. *Turkish Studies*, 11(3), 689-706.
- Çelik, H. ve Şenel, T. (2022). Tarihi süreçte sosyal bilgiler: Amerika Birleşik Devletleri örneği. *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7, 1385-1414.
- Çelik, Ö., & Ütkür Güllühan, N. (2022). Sanal müze gezilerine yönelik ilkökul öğrencilerinin görüş ve farkındalıklarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(236), 2927-2946. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1032552>
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Journal of Uludağ University Faculty of Education*, 25(1), 185-203.
- Çıldır, Z. ve Karadeniz, C. (2017). Okulöncesi öğretmen adaylarının görüşleri bağlamında müze ve müzede eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 359-383.
- Çınar, C. (2021). *Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkındaki görüşleri: İstanbul örneği*. [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/9826/10379554.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Çınar, C., Utkugün, C., & Gazel, A. A. (2021). Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkında öğrenci görüşleri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi* (16), 150-170. <https://doi.org/10.20860/ijoses.1017419>
- Daniela, L. (2020). Virtual museums learning agents. *Sustainable Education Environments*, 12(7), 2968. <https://doi.org/10.3390/su12072698>
- Dilek, M., Güler, H. ve Dilek, S. (2021). Sosyal bilgiler dersinde ev ödevlerine yönelik öğrenci tutumları. *Spor, Eğitim ve Çocuk*. 1(1). 44-54.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Eguz S. (2020). Availability of virtual museum applications in courses based on the views of classroom teachers. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 15(2), 194-207.
- Ekinci, B. (2021). Covid-19 salgını sürecinde çevrimiçi gerçekleştirilen müze eğitimi ve uygulamaları dersindeki öğrenci ürünlerinin incelenmesi. *Journal of International Museum Education*, 3(1), 56-73. <https://doi.org/10.51637/jimusemed.985700>
- Er Tuna, Y. ve Kaya, H. (2022). Sosyal bilgiler öğretimi kapsamında müze ve müze eğitime yönelik yapılmış lisansüstü tezlerinin incelenmesi. *International Journal of Turkish Education Sciences*, 2022(19), 515-529. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1176260>
- Er, H. ve Yılmaz, R. (2020). Sosyal bilgilerde öğretmen adaylarının objektifinden “Müze Kullanımı”. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 165-181. <https://doi.org/10.38015/sbyy.766481>

- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Falk, Scott, Dierking, Rennie, & Jones (2004). Interactive sand visitor learning. *The Museum Journal*, 47, 171-198,
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. (2012). How to design and evaluate. *Research in Education*. McGraw-Hill.
- Gedikli, H. (2023). *Disiplinlerarası sanal müze uygulamalarına bir örnek: Sanatla Trabzon* (Tez No. 826220) [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Goodman, N. (1988). *Philosophical, Artistic and Political Questions*. Idea of the Museums Ed.
- Gökkaya, K. ve Yeşilbursa, C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 483-506.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(17), 63-78.
- Gümüş, E. ve Cetin, G. (2023). Müze uzmanlarının oyunlaştırma uygulamalarına yönelik algısı. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 18(70), 193-215. <https://doi.org/10.19168/jyasar.1135572>
- Gündoğar, F. (2014). Değişen eğitim anlayışı ışığında değişen öğretmen yetiştirme programları üzerine düşünceler. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 2(1), 118-127.
- Gündüz M., ve Kaya D. (2015). Alternatif eğitim ve toplumsal değişim üzerindeki etkisi: waldorf okulları örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(200). 5-25.
- Işık, S. (2023). *Sosyal bilgiler öğretiminde sanal müze kullanımına yönelik öğretmen görüşleri* (Tez No. 796501) [Yüksek lisans tezi, Sinop]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- İlhan, G. O. ve Dolmaz, M. (2022). Covid-19 pandemisi sürecinde ingilizce öğretmen adaylarının sanal müze deneyimleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(4), 1313-1337. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2022.22.74506-1171261>
- İlhan, G., Tokmak, A., & Aktaş, V. (2021). Virtual museum experiences of social studies teacher candidates, *Journal of International Museum Education*, 3(1), 74-93. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jimusemed/issue/60676/958918>
- İnce, I. ve Dağlı, U. (2021). Kültürel mirasın yeniden canlandırılmasında sanal kent müzesi potansiyelinin Kuzey Kıbrıs örneği üzerinden irdelenmesi. *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, 21(46), 25-40.
- International Council of Museums. (2022). Museum. <http://icom.museum/en/> adresinden 2 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- İralı, A. E. (2021). Covid-19 pandemisi döneminde sanal müze farkındalığının incelenmesi: Bir veri madenciliği analizi. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 6(2), 175-192. <https://doi.org/10.47107/inifedergi.887206>
- Kahraman, Z. (2021). Sanal müzecilikte yeni yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 3(2), 145-160.
- Kan, Ç. (2010). Abd ve Türkiye’de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2).
- Kara, İ. ve Tokmak, A. (2023). Doğal ve kültürel mirasın öğretiminde sosyal bilgiler dersinin yeri ve önemi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(İhtisaslaşma), 177-199. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1312336>

- Kara, İ., & Tokmak, A. (2023). Doğal ve kültürel mirasın öğretiminde sosyal bilgiler dersinin yeri ve önemi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13, 177-199.
- Karadeniz, C. (2009). *Dünyada çocuk müzeleri ile bilim, teknoloji ve keşif merkezlerinin incelenmesi ve Türkiye için bir çocuk müzesi modeli oluşturulması* (Tez No. 250266) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=xwyDUAeuYLI'TxsHaYoY6Hg&no=EOJcUtRDtfHvCy-pp6iitg>
- Karadeniz, C. (2020). Uluslararası müze çevrelerinde toplumsal işlevler temalı etik kod uygulamaları. *Milli Folklor*, 16(128), 111-125.
- Karadoğan, S. (2016). Eğitimde sınıf-okul dışı öğrenme uygulamaları ve yaşanan sorunlar. R. Aksu (Ed.), *Türkiye’de eğitim sorunlarına yönelik akademik değerlendirmeler* içinde (s. 47-84). Maya Akademi.
- Karagözoğlu, N. (2020). Ortaokul öğrencilerinin etkinliklerle müze eğitimine ilişkin görüşleri: Yozgat Müzesi örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6(1), 33-50. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.610442>
- Karasu Avcı, E. ve Faiz, M. (2018). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının müze eğitimine ilişkin görüşleri. *2nd International Symposium of Education and Values*. Antalya.
- Kervankıran, İ. (2014). Dünyada değişen müze algısı ekseninde türkiye'deki müze turizmine bakış. *Turkish Studies-İnternational Peridical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(11), 345-369. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7522>
- Kılıç, H., Turan, İ., Yalı, S., & Bulut, G. (2022). Eğitimde sanal müze uygulamaları. *Tarih Okulu Dergisi*, 16 (63), 850-867. <https://doi.org/10.29228/joh.64689>
- Kırkskiz, A. (2021). *360 derece videolar ile oluşturulmuş sanal müze uygulamasının sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarına etkisi* [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12619/101437>
- Koca, N., & Daşdemir, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde sanal tur uygulamaları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(27), 1007-1016.
- Koç, R. (2022). Dijitalleşen kültür ya da kültürün dijitalleşmesi: Dijital kültür kavramı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(38), 500-513. <https://doi.org/10.12981/mahder.1112610>
- Kurdaş, E. M. (2020). *Eğitim ve toplum*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2009). Kültür. <https://www.ktb.gov.tr/> adresinden 10 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Madran, B. (1999). *Müze türleri*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Mamur, N. (2015). Resim-iş (görsel sanatlar) öğretmen eğitimi “Müze Eğitimi ve Uygulamaları” dersinde görsel kültür kuramı. *Education Sciences*, 10(1), 29-53. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.1.1C0631>
- Mamur, N., Özsoy, V., & Karagöz, İ. (2020). Digital learning experience in museums: cultural readings in a virtual environment. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 7(2), 335-350. <https://doi.org/10.33200/ijcer.799643>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (İlkokul 1,2,3 ve 4. Sınıflar)*. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=358>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul 4. sınıflar)*. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>

- Mohammad, A. (2023). *Popülerleşen sanal müze uygulamaları ve kullanıcı deneyimi: Zeugma sanal müzesi* (Tez No. 800406) [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- National Council for the Social Studies. (2023). <https://www.socialstudies.org/> adresinden 2 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- Naylor, D. T., & Diem, R. (1987). *Elementary and middle school social studies*. New York: Random House.
- Okan, B. (2018). Günümüz müzecilik anlayışındaki yaklaşımlar ve müze oluşumunu etkileyen unsurlar. *Tykhé Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(4), 215-242.
- Okumuş, M. (2021). Kültürel diplomasi bağlamında sanal müzeler. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(4), 1972-2002. <https://doi.org/10.18094/josc.933919>
- Öksüz Kuşçuoğlu, G., & Taş, M. (2017). Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi. *Yalvaç Akademik Dergisi*, 2(1), 58-67.
- Önder, A., Abacı, O., & Kamaraj, İ. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesindeki Marmara Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 103-117.
- Özden, H. U. (2019). Çağdaş sanat eserleri ve anlamları: Çağdaş sanat müzelerinin sanal müze olarak varlığı. *International University Museums Association Platform*, 2 (2), 59-62.
- Öztürk C. (Ed.). (2009). *Sosyal bilgiler öğretimi* (1. Baskı). Pegem Akademi Yayın.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Pearce, S. (2010). *Museums object and collections: Cultural study*. Smithsonian Institution.
- Pearce, S. (2010). *Object of knowledge*. A&C Black Ed.
- Peker, N. (2014). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımı ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Sanal Müze Kullanımına Yönelik Tutumları* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Polat, S. (2019). Sosyal bilgilerde kültürel miras konularının öğretimi. *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi-II* (s. 357-387) içinde. Pegem Akademi Yayınları.
- Preziosi, D. (1995). Museology and museography. *Art Bulletin*, 77(1), 13-15.
- Savage, T., & Armstrong, D. (1996). *Effective teaching elementary social studies*. New Jersey.
- Scheibenz, W. (2019). The virtual museum: an overview of its origins, concepts and terminology. *The Museum Review*, 4(1), 19-27.
- Schweibenz, W. (2012). Museums exhibitions- The real and the virtual: an account of a complex relationship. *Uncommon Culture*, 3, 39-52.
- Shaw, S. J. (2004). *Osmanlı müzeciliği-müzeler, arkeoloji ve tarihin görselleştirilmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Solmaz, K. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitimine yönelik görüşleri ve uygulamaları. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 40-54.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayınları.
- Sözen, M., & Tanyeli, U. (1993). *Sanat kavram ve terimler sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Stephen, A. (2001). The con temporary museum and leisure: Recreation as museum function. *Museum Management and Curatorship*, 19(3), 297-308. <https://doi.org/10.1080/09647770100601903>
- Styliani, S., Liarokapis, F., Kostas, K., & Petros, P. (2009). Virtual museums, a survey and some issues for consideration. *Journal of Cultural Heritage*, 4(10), 520-528. <https://doi.org/10.1016/j.culher.2009.03.003>
- Sungur, T., & Bülbül, H. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının sanal müze uygulamalarına yönelik görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 652-666. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.46660-492112>
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487-501.
- Şahin, K. (2019). Sosyal bilgiler dersi öğretiminde sanal müze kullanımına ilişkin öğrenci tutumlarının belirlenmesi. *İnternational Congresses on Education*, 381-388.
- Şeker, N. (2023). Müze deneyimine yönelik bibliyometrik bir analiz. *Journal of Tourism Research Institute*, 4(2), 95-106.
- Şen, H., & Yılmaz, A. (2023). Sosyal bilgiler öğretiminde 5 ve 6. sınıf kültür ve miras öğrenme alanında sanal müze kullanımına yönelik öğretmen görüşleri, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(37), 345-366. <https://doi.org/10.29228/INESJOURNAL.73190>
- Tay, B., & Akyürek Tay, B. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 73-84.
- Tezcan Akmeahmet, K., & Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi*, 3(1), 47-58.
- Tuncel, G., & Dolanbay, H. (2016). Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Sınıf Dışı Öğretim Teknikleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (6. Baskı, s. 357-418) içinde. Pegem Akademi.
- Turgut, G. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde bir eğitim aracı olarak sanal müzelerden yararlanma*. [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. <http://adudspace.adu.edu.tr:8080/jspui/handle/11607/1484>
- Türkcan, B., & Bozkurt, M. (2015). İlkokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi bağlamında kimlik, kültür ve yurttaşlık algıları. *İnternational Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1051-1526. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8639>
- Türker, H., & Yaylak, E. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde internet tabanlı öğretim yönteminin ders başarısına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (29), 162-177.
- Ustaoglu, A. (2012). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersi türk tarihinde yolculuk ünitesinde sanal müzelerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi* (Tez No. 317060) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=3dG_Xvdx7G5X_zcKyt_W9g&no=7g6aXWtRaAViyhE3vWw3nw
- Vogt, P. W., Gardner, D. C., & Lynne, H. M. (2012). *When to use what research design*. New York: Guilford Press.
- Weil, S. E. (1990). *Rethinking the museum and other mediattions*. Washington: Smithsonian Institution Press.
- Weil, S. E. (1995). *A cabinet of curiosities: inquiries into museums and their prospects*. Washington: Smithsonian Institution.

- Yalçın, A., & Güleç, S. (2022). Sosyal bilgiler ders kitapları “kültür ve miras” öğrenme alanında yer alan değerlerin incelenmesi. *Journal of Uludag University Faculty of Education*, 35(3), 741-762. <https://doi.org/10.19171/uefad.1181147>
- Yeter, F., & Kurtde Fidan, N. (2018). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin müze metaforları. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 173-194. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.411490>
- Yıldırım, T., & Tahiroğlu, D. M. (2012). Sanal ortamda gerçekleştirilen müze gezilerinin ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 104-114.
- Yıldız, S. (2016). *Tarih öğretiminde sanal muzelerin kullanılmasının 10.sınıf öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi* (Tez No. 429550) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=o5dFVbg2OQoxPGWU8pDL7w&no=zdsoRhJbJdOZD5zMjoz4_w
- Yorulmaz, E. (2022). *Sınıf öğretmeni adaylarının sanal müze kullanımına yönelik memnuniyet düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Tez No. 766430) [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Zabun, Y. (2020). *Tarih öğretmen adaylarının sanal müze kullanımına yönelik tutumlarının incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://avesis.gazi.edu.tr/yonetilen-tez/655efd93-8e48-4a0d-a1c6-ef871335a2cb/tarih-ogretmen-adaylarinin-sanal-muze-kullanimina-yonelik-tutumlarinin-incelenmesi>.
- Zengin, D. (2024). Ortaokul öğrencilerinin okulda, müzede ve sanal müzede sosyal bilgiler öğrenimine ilişkin görüş ve deneyimleri (Tez No. 857412) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

EKLER

EK 1 Araştırma İzni

BELGE TARİHİ: 30.07.2024 BELGE SAYISI: 2400122289

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-39307281-605-111010338

29.07.2024

Konu : Araştırma İşleri

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarih ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) Sayılı Genelgesi.
b) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğünün 01.07.2024 tarih ve 2400093231 sayılı yazısı.
c) Valilik Makamının 17.07.2024 tarih ve 110185749 sayılı oluru.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı Deniz BELEK'in "İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Yapılan Sanal Müze Etkinliklerinin Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Tutumuna Etkisinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını, İlimiz Mudurnu İlçesi'nde bulunan Mudurnu Dumlupınar İlkokulu'nda öğrenim gören öğrenciler ile uygulama yapmasının uygun görüldüğüne ilişkin Valilik Makamının ilgi (c) oluru yazımız ekinde gönderilmiştir. Uygulama ile ilgili sonuç raporlarının çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda; Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Yasin YEŞİL
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

Dağıtım:
Dağıtım Listesi (2 Muhatap)

EK 2 Etik Kurul İzni

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Deniz BELEK

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sınıf Eğitimi

Sayın Deniz BELEK,

“İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Yapılan Sanal Müze Etkinliklerinin Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Tutumuna Etkisinin İncelenmesi” adlı İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvurunuz (Protokol NO. 2024/161) kurulumuzun 02.05.2024 tarihli ve 2024/04 toplantısında değerlendirilerek etik olarak **uygun bulunmuştur**. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

EK 3 Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma sosyal dersine yönelik tutumlarınızı belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Elde edilecek veriler yalnızca bilimsel bir araştırmada kullanılacağından, isim belirtmenize gerek yoktur. Mümkünse soruları boş bırakmayınız ve her madde için tek bir yanıt veriniz.

Katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda verilen soruları cevaplandırınız ya da size uygun olanı X işareti ile işaretleyiniz.

1. Devam ettiğiniz sınıf: () 4. Sınıf () 5. sınıf () 6. sınıf
() 7. sınıf () 8. sınıf

2. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

3. Bir önceki dönemde sosyal bilgiler dersindeki karne notunuz:

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Sosyal bilgiler dersi konuları beni düşünmeye yönlendiriyor.	5	4	3	2
2. Sosyal bilgiler dersinde öğrendiğim bilgileri günlük yaşamda kullanmaktan hoşlanıyorum.	5	4	3	2
3. Sosyal bilgiler dersinde işlenen konular zor olduğu için dersi anlamakta zorlanıyorum.	5	4	3	2
4. Sosyal bilgiler dersi konuları ilgimi çekmiyor.	5	4	3	2
5. Sosyal bilgiler dersinde merak ettiğim konuları öğreniyorum.	5	4	3	2
6. Sosyal bilgiler dersinde konuların yoğunluğunun azaltılmasını istiyorum.	5	4	3	2
7. Sosyal bilgiler dersinde tarih konularını öğrenmek çok hoşuma gidiyor.	5	4	3	2
8. Sosyal bilgiler dersinin çevre bilinci kazanımda etkili olduğuna inanıyorum.	5	4	3	2
9. Sosyal bilgiler dersinin çok zevkli geçtiğini düşünüyorum.	5	4	3	2
10. Sosyal bilgiler dersinin günlük yaşamda kullandığımız bilgileri öğrettiğini düşünüyorum.	5	4	3	2
11. Sosyal bilgiler dersi benim en çok sevdiğim derstir.	5	4	3	2
12. Sosyal bilgiler dersi konularının herkes tarafından öğrenilmesine gerek olmadığını düşünüyorum.	5	4	3	2
13. Sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerimin gerçek yaşama ilişkin bilgileri artırdığını düşünüyorum.	5	4	3	2
14. Sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerimin beni sosyal yaşama hazırladığını düşünüyorum.	5	4	3	2
15. Sosyal bilgiler dersi konularının arkadaşlarımla tartışmak için uygun olduğunu düşünüyorum.	5	4	3	2
16. Sosyal bilgiler dersinde öğrendiğim bilgilerin geleceğime yön vereceğine inanıyorum.	5	4	3	2
17. Sosyal bilgiler dersindeki bazı konular bana çok sıkıcı geliyor.	5	4	3	2
18. Sosyal bilgiler dersinde tarihleri ezberlemekte çok zorlanıyorum.	5	4	3	2
19. Sosyal bilgiler dersi saatlerinin azaltılması gerektiğini düşünüyorum.	5	4	3	2
20. Sosyal bilgiler dersinde kullandığım yazılı kaynakların araştırma becerimi geliştirdiğine inanıyorum.	5	4	3	2
21. Sosyal bilgiler dersinde kendimi çok huzursuz hissediyorum.	5	4	3	2
22. Sosyal bilgiler dersindeki konuları öğrenirken çok eğleniyorum.	5	4	3	2
23. Sosyal bilgiler dersinde sınıftaki en başarılı öğrencilerden biri olduğuma inanıyorum.	5	4	3	2
24. Sosyal bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.	5	4	3	2
25. Sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerimin kendime olan güven duygumu artırdığını düşünüyorum.	5	4	3	2
26. Sosyal bilgiler ile ilgili kitap, dergi, ansiklopedi, İnternet vb. yayınları okumayı seviyorum.	5	4	3	2
27. Sosyal bilgiler dersinde okumak, yazmak ve anlatmak hoşuma gitmeyen çalışmalardır.	5	4	3	2
28. Sosyal bilgiler dersi konularının hayata bakışım üzerinde etkili olduğunu düşünüyorum.	5	4	3	2
29. Sosyal bilgiler dersinde öğrenilen bilgilerin herkesin ihtiyacı olan bilgileri içerdiğini düşünüyorum.	5	4	3	2
30. Sosyal bilgiler dersinde zamanın çok çabuk geçtiğine inanıyorum.	5	4	3	2
31. Sosyal bilgiler dersi konularının zorluğu nedeniyle en fazla korktuğum derstir.	5	4	3	2
32. Sosyal bilgiler dersi olmasa öğrenciliğin daha zevkli olacağına inanıyorum.	5	4	3	2
33. Sosyal bilgiler dersi konularının çok kışık ve zor olduğunu düşünüyorum.	5	4	3	2

EK 4 Ölçek Kullanım İzni

Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Kullanım İzni

Gelen Kutusu x

x ı ı

Deniz belek

Alıcı: hcaliskan

29 Mar Cum 00:15

☆ 😊 ↩ ⋮

Sayın hocam merhaba,

Ben Deniz BELEK. Bolu Mudurnu'da sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde Sınıf Eğitimi alanında yüksek lisans öğrencisiyim. Tez konum İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında düzenlenen Sanal Müze etkinliklerinin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi tutumuna etkisini incelemektir. Araştırmalarım sonucu sizin tarafınızdan geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğine rastladım. İzniniz olduğu takdirde çalışmamda kullanmak istiyorum. Bilgilerinize sunarım.

Hüseyin Çalışkan

Alıcı: ben

29 Mar Cum 14:26

☆ 😊 ↩ ⋮

Merhabalar Hocam,

Ölçeği kullanmanızda bizim adımıza bir mahsur yoktur. Ölçek formunu ve makalesini size ekte gönderiyorum.

Sağlıklı günlerde iyi çalışmalar dilerim.

Selam ve saygılarımla...

EK 5 Veli Onam Formu

VELİ ONAM FORMU

ÖĞRENCİNİN
ADI – SOYADI:
OKULU – SINIFI:
ÖĞRENCİ VELİSİNİN
ADI – SOYADI:
YAKINLIĞI:
Velisi bulunduğum 'nın gönüllü olarak katılımına izin veriyorum. ☐
İmza:

EK 6 Ders Plan Örneği

SOSYAL BİLGİLER DERS PLANI

BÖLÜM I:

Süre:40+40+40 dakika	
DERS	SOSYAL BİLGİLER DERSİ
SINIF	4
ÜNİTE ADI	2.ÜNİTE
ÖĞRENME ALANI	Kültür ve Miras Öğrenme Alanı

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.
ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	Anlatım, Soru cevap, Sumu, İstasyon, tartışma, görsel okuma
KULLANILAN EĞİTİM TEKN. ARAÇ VE GEREÇLER	Ders kitabı, bilgisayar, akıllı tahta, karton, görsel içeren resimler, boya kalemleri
DERS ALANI	Sınıf

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

KONU	Şimdi Oyun Zamanı
------	-------------------

Sınıf kutu içerisinde oyuncaklarla girilir ve kutuda ne olduğunu tahmin etmeleri istenir. Cevaplar alındıktan sonra kutudaki oyuncaklar çıkarılır ve önceden çocuklardan istenilmiş olan aile büyüklerine ait oyuncakları göstermeleri ve tanıtmaları istenir. Çocuklara sınıfa getirilen eski oyuncaklardan hangilerini bildiklerini, anne ve babalarının oyuncaklarından hangilerini tanıdıkları ve oynayıp oynamadıkları sorulur ve yanıtlar kaydedilir. Öğrencilere bu oyuncakların neden günümüzde oynanmadığı hakkında sınıf içi tartışma yaptırılır. Daha sonra insanların geçmişten günümüze kadar geçen süreçte oynadıkları oyuncakları ve oynanılan merak edip etmedikleri sorulduktan sonra akıllı tahta üzerinden www.sanalmuze.gov.tr adresinden Ankara oyuncak müzesi sanal müze etkinliği yaptırılır ve öğrencilerin bu müze gezisini yapması için gerekli zaman öğrencilere verilir.

Etkinlikler sonunda hem süreç hem de sonuç değerlendirme amaçlı öğrencilere çalışma istasyonları olacağı ve bu istasyonlardakendi oyuncak müzelerini tasarlayıp afişini hazırlamaları ve müzelerine hangi oyuncakları koyacaklarını belirlemeleri istenir.

Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	En sevdiğin oyun ve oynamayı en sevdiğin oyuncak nedir? Anne ve babanın oyuncakları ile oyun oynamak ister misin? Sanal müze gezisinde en beğendiğin oyuncak neydi? Sanal müze gezisinde gördüğün oyuncaklardan kaç tanesini daha önce görmüştün ve oynamıştın? İstasyon çalışması (Afiş ve Müze tasarlama).
Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	Sanal müze gezisi düzenlenir. Sınıfta arkadaşlarıyla tasarladığın müzeye hangi oyuncakları ekledin? sorusu yöneltilir.
Özet	Teknolojinin gelişim ve değişimleri ile birlikte oynanan oyunlarda ve oyun oynadıkları oyuncaklarda zaman geçtikçe değişiklikler olduğunun farkına varır.

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme: Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme-Değerlendirme etkinlikleri	Bireysel değerlendirme: 1. Oyun oynamayı ve oyuncakları sever misin? 2. Eskiden oynanan oyunlar ile günümüzde oynanan oyunlar arasında nasıl farklar vardır? Grup değerlendirme: 1. İstasyon çalışmasına katkı sağlıyor mu? 2. Beğendiği ve oynamayı istediği oyuncakı tasarladığı müzeye eklemiş mi?
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi/Açıklamalar	Ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün oynadığı oyunlar ve oyuncaklar dersle ilişkilendirilebilir.

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Var olan kültürel öğelerimizi gelecek nesillere aktarmak için oyun ve oyuncakların önemi vurgulanır. Oyun oynamak için sadece hazır oyuncaklar değil, bütün materyallerin kullanılabilceği vurgulanır.
--	--